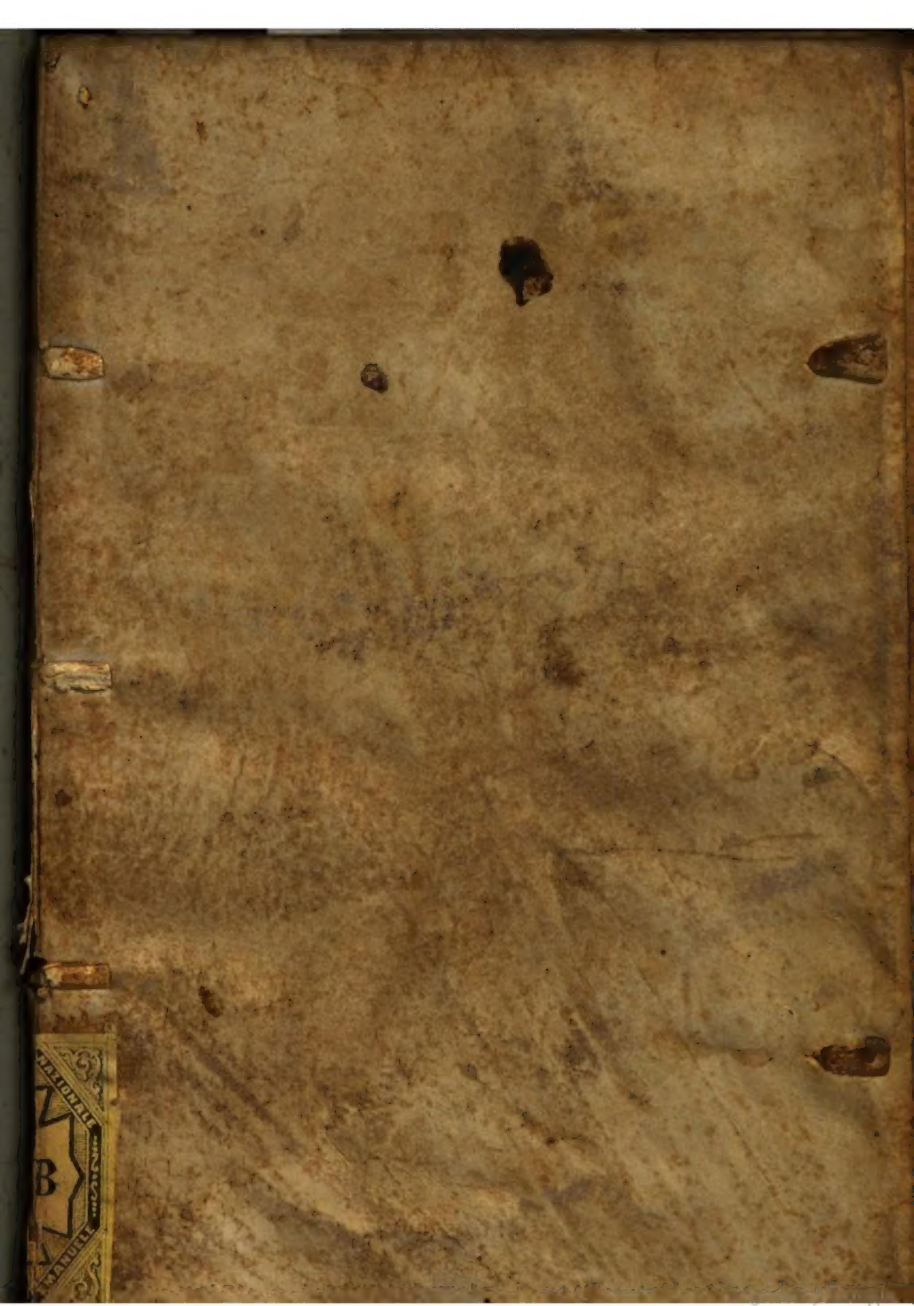
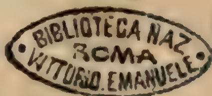

NAZIONALE
B
EMANUELE

NAZIONALE
B
22
EMANUELE

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗ-ΡΕΩΣ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

DEMETRII PHALE-REI DE ELOCVTIONE.

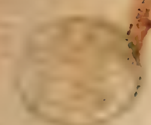

Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ.

PARISIIS, M. D. LV.

Apud Guil. Morelium, in Græcis typographum Regium.

ALEXANDRO FAR-
neſio S. R. E. Cardinali Vi-
cecancellario Petrus Vi-
ctorius S. P. D.

CVM primùm, Chriſtianæ reipubl. ſtatu magna cum animi tui moleſtia, perturbato, te ad nos contuliſti, Farneſi ampliſsime, cogitare cœpiſti, quemadmodũ otium illud, quo tunc abundabas, honeſtè traduceres: ac ſine multa controuerſia cognouiſti veniſſe tempus, quo diuturnam ſitim expleres, totóque animo ſtudiis bonarũ artium incumberes. cùm enim cupidus ſemper earũ fueris, ac ſuauiſsimos muſarum fontes puer deguſtaris, abreptus tamen in-

de æſtu maximorũ negotiorum, grauiſsimíſq; occupationibus impeditus, nõ ſine morſu aliquo doloris ingenua hac propriáque liberorum hominum voluptate multos annos caruiſti. Quare nunc, permittentibus non ſolum tẽporibus, verùm etiam poſtulantibus, totum te literis inuoluendũ eſſe cenſuiſti: ex quibus etiam præſens hoc cõmodũ caperes, quòd auxilio illæ tibi ſint ad minuendum mœrorem quo conficeris, tanto incendio belli excitato, ac tot támque grauibus malis impẽdentibus. Quãuis autem habeas tecum & eruditos plures, & eloquentes viros, cuius hominũ generis ſemper domus tua referta fuit, me tamen quoq; in partem huius laboris vocaſti: ac tecum optimos & Latinę & Græcę linguæ ora-

tores diligẽter legẽdos ſtatuiſti. Tam honeſtæ igitur volũtati tuæ omni ratione ſeruire cupiens, lectionémque grauiſsimorũ ſcriptorum adiuuare, ſuaſi tibi vt legeres commentarium Demetrij Phalerei, quo accuratè ille tradidit omnes Elocutionis virtutes: ſimúlque vitia eiuſdem, vt facilè caueri poſsint, oſtẽdit. cùm enim Demetrius diſertus in primis orator fuerit, ac dicendi laude Athenis floruerit, artificij illius, quod tractabat, naturam vímq; ſcriptis ſuis declarauit. Nihil autem elegantius cruditiúſque hoc libello legi poſſe ſemper exiſtimaui. Partẽ vero huius artis exponit, quę, cùm cæterę, mutatis moribus ciuitatum, pulſáque è foro eloquentia, iaceant, ſemper vigeat neceſſe eſt: donec enim oratio manebit, nec taciti

congressus hominum erunt, magna ex parte pręcepta hæc expoliendi sermonis, persuasionísq; adiuuandæ valebunt. Iuuit autem me semper, principes cuiusque studij disciplinæq́ue auctores tractare: minutos verò plebeiósque earũdem rerum magistros relinquere: quanuis adiutũ hunc ab optimo omnium doctore non negarim, cùm eadẽ ferè persequatur, quæ prima parte tertij Rhetorices libri Aristoteles docet. Quin eo magis nobis gratus esse acceptúsq; debet, cũ ea quæ obscurè breuitérq; doctissimus ille auctor nobis præcepit, apertius multo copiosiúsq; Demetrius explicarit. Nam grauiorum etiam artium cognitione instructũ fuisse hunc politissimũ scriptorem, multósque philosophiæ locos obscuros grauésque li

teris ſuis illuſtraſſe, memoriæ proditum eſt: fuit enim Theophraſti auditor: vnde facilè & ſuauitatẽ illam orationis, & ſcientiam rerũ optimarum haurire potuit. In repub. quoque Athenis, quã optimè digeſsit, cuiúſque clauum ſpacio decem annorum tenuit, magna cum laude ipſum verſatũ, memoriæ proditũ eſt. Quanuis non deſint rerum Græcarum auctores, qui eum vexent contumeliis, regnaſſéque in libera ciuitate obiiciãt. Vnde conuerſis poſtea rebus patria pulſus eſt iniuria: acerbitatémque animi ſui ac virus, cùm in auctorem ſæuire nõ poſſet multitudo Athenienſis, in ſtatuas imaginéſque eius euomuit trecentas, quas ei breui ſpacio temporis erexerat, tanto ſtudio prius illum ornandi, atque ingentia merita

compenſandi, exarſerat, minore mul to interuallo euertens: tanta eſt concitatæ cõcionis inſania, ac tam ingrati ſæpe animi aduerſus auctores maximorum beneficiorum. Nam prudentia ſua Demetrius gratiáque, qua apud Caſſandrum florebat, eripuerat ciuitatem è maximis malis: licentiæ-q́ue populari moderatus fuerat, ac placidos ipſi frenos vtiléſque adhibuerat. Hoc quoque me impulit, vt ad doctrina & rebus geſtis clarum ac nobilẽ, clariſsimum nobiliſsimúm-que virum inuitarem, hortarérque & ad præcepta hæc orationis ſeruanda, & ad omnem ipſius vitã imitãdam. Illi autem vt multis nominibus ſimilis es, ita Deus Optimus Max. faxit, vt exitum diſparẽ moleſtiarum tuarum cõſequare: ſaluúſque ac florens,

vt probitate tua innocentiaq́ue dignum eſt, domum reuertare. Demetrius namque cùm ad Ptolemæum, qui σωτὴρ vocatus eſt, Alexandriam confugiſſet, in illa ipſa terra, importunitate impotẽtiſsimi hominis, qui ipſi in regnum ſucceſsit, vita priuatus eſt: tu verò humanitatem fidémque maxime pij Principis, firmam ſemper ac ſtabilem, cui ſalutem tuam crederes, delegiſti: & in eius ſinum, tanquam in tutum aliquem portum, & ab omni impetu ventorũ remotum, te conieciſti. Non ſolùm autem ego pro tua incolumitate vota facio, ſed vniuerſa ciuitas ſummis precib9 obteſtatur deos immortales, vt citò hęc tempeſtas tranſeat: ſenſúſque animi tui ſtudioſi pacis, ſeiunctíque ab omni cupiditate rerum nouarũ, omni-

bus patescant. Dolet autem illa rebus tuis aduersis, capta admirabilib⁹ tuis virtutibus: ita enim te gessisti apud nos, vt merito te illa diligere ac suspicere debeat, tanquam exemplum quoddam continentiæ ac priscæ grauitatis. Quis enim vnquam in senectute temperantior, quàm tu in ætatis flore constitutus omne hoc tempus vixeris? cùm à culpa non tantum vitióque abfueris, sed omnem omnibus male suspicādi occasionem eripueris. Quis in toleranda iniuria, fortunæque iniquitate patientior? cũ ne querela quidem vnquam vlla ex te audita sit. Quis denique in omni sermone comior? vt non sine causa illa, tanquā de cælo lapsum intueatur, atque omnia tibi secunda optet. Sed ego vt vnus è multis, magnopere

delectatus ſanctitate vitæ tuæ, ſtudiíſque honeſtiſsimis, quæ mihi magis cotidie domum tuam frequentanti nota ſunt, voluptate huius commemorationis aſportatus, pene propoſiti mei oblitus ſum: nec cogitaui laudes tuas anguſtam hanc paginam capere non poſſe: nec opportunum tempus earum explicandarum hoc eſſe. Quare his nunc relictis, ad Demetrium redibo: qui cùm politiſsimus ſcriptor ab eo qui iudicare poterat, in omni oratione ſua vocatus ſit: iniquitate autem temporum, atque inſcitia hominum ſuperiorum contaminatus foret, ac turpiſsimis maculis inquinatus, à me ſummo ſtudio purgatus eſt: ac ſi non omnino reſtitutus, multis tamen partibus nitidior redditus. Vſus autem ſum in men-

dis tollendis ratione illa, quam semper probaui: scripta enim ipsius antiquáque exemplaria sedulò conquisiui: pluribúsque gratia ác studio amicorum collectis, me totum ad auctoritatem eorum contuli, vt paucis admodum in locis, cùm id tuto fieri posse visum est, opinione coniecturáque vsus fuerim. Nõ decuit autem illum tot tantisq́ue vulneribus deformatum ad te mittere, cùm penè nulla corporis ipsius pars integra restaret: nam fœditas ipsius te auertisset ab amore: ego autẽ cupio illũ tibi in deliciis esse. Accipe igitur Demetriũ opera mea penè à morte reuocatum, &, vt facilè in manibus haberi possit, in enchiridion trãslatum. Vt autem, quid de obscurioribus ipsius locis sentiam, cotidie ex me accipis, ita plenos

in illum commentarios, quos habeo inſtitutos, propediem expecta: ſtudeo enim quacũque ratione poſſum, vt elegans doctrina huius libelli, qui adhuc iacuit, ab omnibus intelligatur: atque inde fructus, quos vberrimos ferre excultus poteſt, vulgo capiantur.

Vale, ac me amplitudini tuæ deditiſsimo, quibuſcunque in rebus tibi commodum eſt, vtere.

FLORENTIA, ID. APRIL.

M. D. LII.

QVÆSTIO.

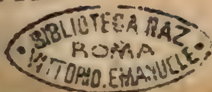

NON sine causa quæri posset, an verus auctor huius operis sit Demetrius ille Phalereus, cuius magnum nomen in Atticis oratoribus fuit: quíque tantum auctoritatis in sua repub. spatio multorum annorũ obtinuit, cùm plures Demetrii fuisse ferãtur, diserti viri, atque ingenii sui monimẽtis clari: in quibus etiam nonnulli de artificio dicendi aliquid scripserunt. Necnõ quia Demetrii Phalerei vox hîc celebratur, qua Crateri Macedonis spiritus contumaciámque notauit, ac tantum artificii in accusando eo adhibuit, vt & efficeret quod vellet, & non valde apud iracundum hominem impotentémque offenderet. Via autem ratióque, qua res hæ traditæ sunt, subtilis in primis, atque elegans: necnon iudiciũ acre in virtutibus optimorum auctorum significandis, vitiísque aliorum reprehendendis, prorsus mihi persuadent opus hoc grauis esse illius ac politi auctoris: redolet enim vndique scriptio hæc Peripateticam elegantiã, maximéque cõuenire videtur Theophrasti discipulo, cuius hoc in libello testimonium multis locis citatur. Hammonius nanque Hermęus, vetus interpres libri Aristotelis περὶ

ἑρμηνείας, in notione eius nominis aperienda, propositóque summi doctoris significãdo, cùm operis huius meminerit, cuius quod ad nomen pertinet, index idem est, quanuis ratio ipsius diuersa sit, quod ille etiam illic accuratè docet, vt ipsum Demetrio tribuit, ita cognomen eius reticet. Quod vero ad alterum scrupulum euellendum facit, non absurdũ est Demetrium huiuscemodi in re exemplo sui vsum esse. neque enim auctoritate sua præceptum aliquod anceps confirmat, quod arrogãs fuisset, sed ostendit, quemadmodum in re perdifficili ac lubrica tractanda, cùm oculi ferre non possent tantam indignitatem rei, refellere autem illam valde periculosum foret, vtrunque cõsecutus sit, & libertatem propriam Græcorum custodierit, & sine magno malo hunc tanquam scopulum prætererit, quod magnopere artem illam præceptionémque adiuuit. Quin potius hoc mihi argumento est ad intelligẽdum ipsum auctorẽ esse huius scriptionis, vt vir scilicet laudis ac gloriæ cupidus, multúmque in repub. versatus, factum illud honestum, quo delectatus est, quódque sibi putauit honori futurum, interire noluerit, ac monimentis literarum apto loco prodiderit: sine culpa autem hoc ipsum facere potuisse exemplis Græcorum & Latinorum auctorum perspicitur. His verò suspicionibus sublatis, nõ video cur aliquis de veritate huius indicis fidéq; dubitare vllo pacto debeat.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Φανοστράτου, φαληρεὺς· Φάληρον δὲ λιμὴν τῆς ἀττικῆς, ὃς τὸ πρότερον Φανὸς ἐκαλεῖτο· φιλόσοφος περιπατητικός. γέγραφε φιλόσοφά τε, καὶ ἱστορικά, καὶ πολιτικά, καὶ περὶ ποιητῶν. ἠκροάσατο δὲ Θεοφράστου, καὶ δημαγωγὸς Ἀθήνησι γέγονε. συνέγραψε δὲ συχνὰ βιβλία. οὕτως δὲ ἦν σφόδρα εὐπρεπὴς, ὡς καὶ διαβολὴν λαβεῖν, ὅτι γέγονεν ἐρώμενος νέος ὤν, καὶ προσαγορευθῆναι ὑπὸ τινῶν αὐτὸν Λαμπετὼ καὶ Χαριτοβλέφαρον. εἰς μέγα δὲ ἀρθεὶς δόξης καὶ ἐπικρατείας, ὑπὸ τοῦ φθόνου κατεστρατηγήθη· καὶ ἐξελαθεὶς ὑπὸ ἀθηναίων, εἰς Αἴγυπτον ἦλθε, καὶ παρὰ τῷ σωτῆρι Πτολεμαίῳ διατρίβων, δηχθεὶς ὑπὸ ἀσπίδος ἀπέθανε· καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Βουσιρίτῃ νομῷ, πλησίον Διοσπόλεως τῆς ἐν τοῖς ἕλεσι.

ΔΕΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗ-
ΡΕΩΣ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

Σπερ ἡ ποίησις διαιρεῖται τοῖς μέτροις, οἷον ἡμιμέτροις, ἢ ἑξαμέτροις, ἢ τοῖς ἄλλοις· οὕτω καὶ τὴν ἑρμηνείαν τὴν λογικὴν διαιρεῖ καὶ διακρίνει τὰ καλούμενα κῶλα, καθάπερ ἀναπαύοντα τὸν λόγον, τά τε καταληγόμενα αὐτά, καὶ ἐν πολλοῖς ὅροις ὁρίζοντα τὸν λόγον· ἐπεί τοι μακρὸς ἂν εἴη καὶ ἄπειρος, καὶ ἀτεχνῶς πνίγων τὸν λέγοντα. βούλεται μέντοι διάνοιαν ἀπαρτίζειν τὰ κῶλα ταῦτα, ποτὲ μὲν ὅλην διάνοιαν, οἷον ὡς Ἑκαταῖός φησιν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε μυθεῖται· συνείληπται γὰρ διάνοια τῷ κώλῳ ὅλῳ ὅλη, καὶ ἄμφω συγκαταλήγουσιν. ἐνίοτε μέντοι τὸ κῶλον ὅλην μὲν οὐ

συμπεραιοῖ διάνοιαν, μέρος δὲ ὅλης ὅλον. ὡς γὰρ τῆς χειρὸς οὔσης ὅλου τινός, μέρη αὐτῆς ὅλα ὅλης ἐστίν, οἷον δάκτυλοι καὶ πῆχυς· ἰδίαν γὰρ περιγραφὴν ἔχει τούτων τῶν μερῶν ἕκαστον, καὶ ἴδια μέρη· οὕτω καὶ διανοίας τινὸς ὅλης οὔσης μεγάλης, ἐμπεριλαμβάνοιτ' ἂν μέρη τινὰ αὐτῆς, ὁλόκληρα ὄντα καὶ αὐτά· ὥσπερ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναβάσεως τῆς Ξενοφῶντος τὸ τοιοῦτον, Δαρείου καὶ Γαρυσάτιδος, μέχρι τοῦ, Νεώτερος δὲ Κῦρος, συντετελεσμένη πᾶσα διάνοιά ἐστι. τὰ δὲ ἐν αὐτῇ κῶλα δύο, μέρη μὲν αὐτῆς ἑκάτερόν ἐστι· διάνοια δὲ ἐν ἑκατέρῳ πληροῦταί τις, ἴδιον ἔχουσα πέρας, οἷον, Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες· ἔχει γάρ τινα ὁλοκληρείαν ἡ διάνοια αὐτὴ καθ' αὑτήν, ὅτι ἐγένοντο Δαρείῳ καὶ Γαρυσάτιδι παῖδες· καὶ ὡσαύτως τὸ ἕτερον κῶλον, ὅτι Πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος. ὥστε τὸ μὲν κῶλον, ὥς φημι, διά-

νοιαν περιέξει τινὰ πάντη πάντως, ἤτοι ὅλην, ἢ μέρος ὅλης ὅλον. δεῖ δὲ οὔτε πάνυ μακρὰ ποιεῖν τὰ κῶλα, ἐπεί τοι γίνεται ἄμετρος ἡ σύνθεσις, ἢ δυσπαρακολούθητος. οὐδὲ γὰρ ἡ ποιητικὴ ὑπὲρ ἑξάμετρον ἦλθεν, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις· γελοῖον γὰρ τὸ μέτρον ἄμετρον εἶναι, καὶ καταλήγοντος τοῦ μέτρου ἐπιλελῆσθαι ἡμᾶς, ἢ ὅτε ἤρξατο. οὔτε δὴ τὸ μῆκος τῶν κώλων πρέπον τοῖς λόγοις διὰ τὴν ἀμετρίαν, οὔτε ἡ μικρότης, ἐπεί τοι γένοιτ' ἂν ἡ λεγομένη ξηρὰ σύνθεσις, οἷον ἡ τοιάδε, Ὁ βίος βραχὺς, ἡ τέχνη μακρὰ, ὁ καιρὸς ὀξύς· κατακεκομμένη γὰρ ἔοικεν ἡ σύνθεσις καὶ κεκερματισμένη, καὶ εὐκαταφρόνητος, διὰ τὸ μικρὰ σύμπαντα ἔχειν. γίνεται μὲν οὖν ποτὲ καὶ μακροῦ κώλου καιρὸς, οἷον ἐν τοῖς μεγέθεσιν, ὡς ὁ Πλάτων φησὶ, Τὸ γὰρ δὴ πᾶν τόδε, τὸ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενον ξυμποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ. σχεδὸν γὰρ τῷ μεγέθει τοῦ κώλου

συνεξῆρται καὶ ὁ λόγος. διὰ τοῦτο καὶ ἑξάμετρον ἡρῷόν τε ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ πρέπον ἥρωσι. καὶ οὐκ ἂν τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα πρεπόντως τις γράψειε τοῖς Ἀρχιλόχου βραχέσιν, οἷον, Ἀχνυμένη σκυτάλη, καὶ, Τίς σὰς παρήειρε φρένας· οὐδὲ τοῖς Ἀνακρέοντος, ὡς τὸ Φέρ᾽ ὕδωρ, φέρ᾽ οἶνον ὦ παῖ· μεθύοντος γὰρ ὁ ῥυθμὸς ἀτεχνῶς γέροντος, οὐ μαχομένου ἥρωος. μακροῦ μὲν δὴ κώλου καιρὸς γίνοιτ᾽ ἄν ποτε διὰ ταῦτα· γίνοιτο δ᾽ αὖ ποτὲ καὶ βραχέος, οἷον, ἤτοι μικρόν τι ἡμῶν λεγόντων, ὡς ὁ Ξενοφῶν φησὶν, ὅτι ἀφίκοντο οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμόν. Οὗτος δὲ ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ· τῇ γὰρ σμικρότητι καὶ ἀποκοπῇ τοῦ ῥυθμοῦ συνανεφάνη καὶ ἡ σμικρότης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ χάρις. εἰ δὲ οὕτως ὑπεκλείνας αὐτὸ, εἶπεν, Οὗτος δὲ μεγέθει μὲν ἦν ἐλάττων τῶν πολλῶν· κάλλει δ᾽ ὑπερεβάλλετο πάντας, τοῦ πρέποντος ἀποτυγχάνοι ἂν

καὶ ἐγίγνετο ὁ λεγόμενος ψυχρός. ἀλλὰ πε
ρὶ ψυχρότητος μὲν ὕστερον ἐροῦμεν. τῶν δὲ
μικρῶν κώλων κἀν δεινότητι χρῆσίς ἐστι·
δεινότερον γὰρ τὸ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινό-
μενον καὶ σφοδρότερον. διὸ καὶ οἱ λάκωνες
βραχυλόγοι ὑπὸ δεινότητος· καὶ τὸ μὲν ἐπι
τάσσειν, σύντομον καὶ βραχὺ, καὶ πᾶς δεσπό-
της δούλῳ μονοσύλλαβος· τὸ δὲ ἱκετεύειν μα
κρόν, καὶ τὸ ὀδύρεσθαι. αἱ λιταὶ καθ' Ὅμη-
ρον, καὶ χωλαὶ, καὶ ῥυσαὶ ὑπὸ βραδυτῆ-
τος, τουτέστιν ὑπὸ μακρολογίας· καὶ οἱ γέ-
ροντες μακρολόγοι διὰ τὴν ἀσθένειαν. πα
ράδειγμα δὲ βραχείας συνθέσεως, τὸ, Λα
κεδαιμόνιοι Φιλίππῳ. Διονύσιος ἐν Κορίν-
θῳ· πολὺ γὰρ δεινότερον φαίνεται ῥηθὲν οὕ-
τω βραχέως, ἢ εἴπερ αὐτὸ μακρῶς ἐκ-
τείναντες, εἶπον, ὅτι ὁ Διονύσιός ποτε μέγας
ὢν τύραννος ὥσπερ σὺ, ὅμως νῦν ἰδιωτεύ-
ων, οἰκεῖ Κόρινθον· οὐ γὰρ ἔτι διὰ πολλῶν
ῥηθὲν ἐπιπλήξει ἐῴκει, ἀλλὰ διηγήματι, καὶ

μᾶλλόν τινι διδάσκοντι, οὐκ ἐκφοβοῦντι· οὕτως ἐκτεινόμενον ἐκλύεται τοῦ λόγου τὸ θυμικὸν καὶ σφοδρόν. ὥσπερ τὰ θηρία συστρέψαντα ἑαυτὰ μάχεται· τοιαύτη τις ἂν εἴη συστροφὴ καὶ λόγου καθάπερ συνεσταλμένου πρὸς δεινότητα. ἡ δὲ τοιαύτη βραχύτης κατὰ τὴν σύνθεσιν, κόμμα ὀνομάζεται. ὁρίζονται δ' αὐτὸ ὧδε, Κόμμα ἐστὶ τὸ κώλου ἔλαττον, οἷον τὸ προειρημένον, τό, τε Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, καὶ τὸ, Γνῶθι σεαυτὸν, καὶ τὸ, Ἕπου θεῷ, τὰ τῶν σοφῶν· ἔστι γὰρ καὶ ἀποφθεγματικὸν ἡ βραχύτης, καὶ γνωμολογικὸν, καὶ σοφώτερον τὸ ἐν ὀλίγῳ πολλὴν διάνοιαν ἠθροῖσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς σπέρμασι δένδρων ὅλων δυνάμεις. εἰ δ' ἐκτείνοιτό τις τὴν γνώμην ἐν μακροῖς, διδασκαλία γίνεταί τις καὶ ῥητορεία ἀντὶ γνώμης.

Τῶν μέντοι κώλων καὶ κομμάτων τοιούτων συντιθεμένων πρὸς ἄλληλα, συνίστανται αἱ περίοδοι ὀνομαζόμεναι. ἔστι γὰρ ἡ

περίοδος, σύστημα ἐκ κώλων ἢ κομμάτων εὐκαταστρόφων, πρὸς τὴν διάνοιαν τὴν ὑποκειμένην ἀπηρτισμένον· οἷον, Μάλιστα μὲν εἵνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον· εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς εἵνεκα τοῦ Χαβρίου, ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν. αὕτη γὰρ ἡ περίοδος ἐκ τριῶν κώλων οὖσα καμπήν τέ τινα καὶ συστροφὴν ἔχει κατὰ τὸ τέλος. Ἀριστοτέλης δὲ ὁρίζεται τὴν περίοδον οὕτως, Περίοδός ἐστι λέξις, ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτήν, μάλα καλῶς καὶ πρεπόντως ὁρισάμενος. εὐθὺς γὰρ ὁ τὴν περίοδον λέγων, ἐμφαίνει ὅτι ἦρκταί ποθεν, καὶ ἀποτελευτήσαι ποι, καὶ ἐπείγεται εἴς τι τέλος, ὥσπερ οἱ δρομεῖς ἀφεθέντες. καὶ γὰρ ἐκείνων συνεμφαίνεται τῇ ἀρχῇ τοῦ δρόμου τὸ τέλος. ἔνθεν καὶ περίοδος ὠνομάσθη, ἀπεικασθεῖσα ταῖς ὁδοῖς ταῖς κυκλοειδέσι καὶ περιοδευμέναις. καθόλου γὰρ οὐδὲν ἡ περίοδός ἐστι,

πλείων ποιὰ σύνθεσις. εἰ γοῦν λυθείη αὐτῆς ὁ περιωδευμένος καὶ μετασκευασθείη, τὰ μὲν πράγματα μένει τὰ αὐτά, περίοδος δ' οὐκ ἔσται· οἷον εἰ τὴν προειρημένην τις τοῦ Δημοσθένους περίοδον ἀνατρέψας εἴποι ὧδέ πως, συνερῶ τούτοις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· φίλος γάρ μοι ἐστὶν ὁ υἱὸς Χαβρίου· πολὺ δὲ μᾶλλον τούτου ἡ πόλις, ᾗ συνειπεῖν με δίκαιόν ἐστιν· οὐ γὰρ ἔτι οὐδαμοῦ ἡ περίοδος εὑρίσκεται· γένεσις δ' αὐτῆς ἥδε. τῆς ἑρμηνείας ἡ μὲν ὀνομάζεται κατεστραμμένη, οἷον ἡ κατὰ περιόδους ἔχουσα, ὡς ἡ τῶν ἰσοκρατείων ῥητῶν, καὶ Γοργίου, καὶ Ἀλκιδάμαντος· ὅλαι γὰρ διὰ περιόδων εἰσὶ συνεχῶν, οὐδέν τι ἔλαττον, ἤπερ ἡ Ομήρου ποίησις δι' ἑξαμέτρων· ἡ δέ τις διῃρημένη ἑρμηνεία καλεῖται, ἡ εἰς κῶλα λελυμένη, οὐ μάλα ἀλλήλοις συνηρτημένα, ὡς ἡ Ἑκαταίου, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν Ἡροδότου, καὶ ὅλως ἡ ἀρχαία πᾶσα. παράδειγμα

αὐτῆς, Ἑκαταῖος μιλήσιος ὧδε μυθεῖται. τάδε γράφω ὥς μοι ἀληθέα δοκέει εἶναι· οἱ γὰρ ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονταί, εἰσιν· ὥσπερ γὰρ σεσωρευμένοις ἐπ' ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἔοικε καὶ ἐπερριμμένοις, καὶ οὐκ ἔχουσι σύνδεσιν, οὐδ' ἀντέρεισιν, οὐδὲ βοηθοῦντα ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐν ταῖς περιόδοις. ἔοικε γοῦν τὰ μὲν περιοδικὰ κῶλα τοῖς λίθοις τοῖς ἀντερείδουσιν τὰς περιφερεῖς στέγας καὶ συνέχουσι· τὰ δὲ τῆς διαλελυμένης ἑρμηνείας, διερριμμένοις πλησίον λίθοις μόνον, καὶ οὐ συγκειμένοις. διὸ καὶ περιεξεσμένον ἔχει τι ἡ ἑρμηνεία ἡ πρὶν καὶ εὐσταλές· ὥσπερ καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα, ὧν τέχνη ἐδόκει ἡ συστολὴ καὶ ἰσχνότης. ἡ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἑρμηνεία, τοῖς Φειδίου ἔργοις ἤδη ἔοικεν, ἔχουσά τι καὶ μεγαλεῖον καὶ ἀκριβὲς ἅμα· δοκιμάζω γὰρ δὴ ἔγωγε μήτε περιόδοις ὅλον τὸν λόγον συνείρεσθαι, ὡς ὁ Γοργίου· μήτε διαλε-

λύσθαι ὅλην ὡς τὰ ἀρχαῖα, ἀλλὰ μεμῖχθαι μᾶλλον δι' ἀμφοτέρων. οὕτω γὰρ καὶ ἐγκατάσκευος ἔσται, καὶ ἁπλοῦς ἅμα, καὶ ἐξ ἀμφοῖν ἡδὺς, καὶ οὔτε μάλα ἰδιωτικὸς, οὔτε μάλα σοφιστικός. τῶν τε τὰς πυκνὰς περιόδους λεγόντων, οὐδ' αἱ κεφαλαὶ ῥᾳδίως ἑστᾶσιν, ὡς ἐπὶ τῶν οἰνωμένων· οἵ τε ἀκούοντες ναυτιῶσι διὰ τὸ ἀπίθανον· ποτὲ δὲ καὶ ἐκφωνοῦσι τὰ τέλη τῶν περιόδων προειδότες, καὶ προαναβοῶσι. τῶν δὲ περιόδων αἱ μικρότεραι μὲν ἐκ δυοῖν κώλοιν συντίθενται, αἱ μέγισται δὲ ἐκ τεττάρων. τὸ δ' ὑπὲρ τέσσαρα, οὐκ ἔτ' ἂν ἐντὸς εἴη περιοδικῆς συμμετρίας. γίνονται δὲ καὶ τρίκωλοί τινες· καὶ μονόκωλοι δὲ, ἃς καλοῦσιν ἁπλᾶς περιόδους· ὅταν γὰρ τὸ κῶλον μῆκός τε ἔχῃ καὶ καμπὴν κατὰ τὸ τέλος, τότε μονόκωλος περίοδος γίνεται, καθάπερ ἡ τοιάδε· Ηροδότου Αλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε· καὶ πάλιν, Η γὰρ σαφὴς φράσις

πολὺ φῶς παρέχεται ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις. ὑπ' ἀμφοῖν μέντοι συνίσταται ἡ ἁπλῆ περίοδος, καὶ ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ ὑπὸ τῆς καμπῆς τῆς περὶ τὸ τέλος· ὑπὸ δὲ θατέρου, οὐδέποτε. ἐν δὲ ταῖς συνθέτοις περιόδοις, τὸ τελευταῖον κῶλον μακρότερον χρὴ εἶναι, καὶ ὥσπερ περιέχον καὶ περιειληφὸς τὰ ἄλλα. οὕτω γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἔσται καὶ σεμνὴ ἡ περίοδος, εἰς σεμνὸν καὶ μακρὸν λήγουσα κῶλον· εἰ δὲ μή, ἀποκεκομμένη καὶ χωλῇ ὁμοία. παράδειγμα δ' αὐτῆς τὸ τοιοῦτον, Οὐ γὰρ τὸ εἰπεῖν καλῶς, καλὸν, ἀλλὰ τὸ εἰπόντα δρᾶσαι τὰ εἰρημένα.

Τρία δὲ γένη περιόδων ἐστὶν, ἱστορικὴ, διαλογικὴ, ῥητορική· ἱστορικὴ μὲν, ἡ μήτε περιηγμένη, μήτ' ἀνειμένη σφόδρα, ἀλλὰ μεταξὺ ἀμφοῖν· ὡς μήτε ῥητορικὴ δόξειε καὶ ἀπίθανος διὰ τὴν περιαγωγὴν, τὸ σεμνόν τε ἔχουσα καὶ ἱστορικὸν ἐκ τῆς ἁπλότητος, οἷον ἡ τοιάδε, Δαρείου καὶ Παρυσάτι-

δὸς γίνονται, μέχρι τοῦ, Νεωτέρους δὲ Κύρου· ἑδραίᾳ γάρ τινι καὶ ἀσφαλεῖ καταλήξει ἔοικεν αὐτῆς ἡ ἀπόθεσις. Τῆς δὲ ῥητορικῆς περιόδου συνεστραμμένον τὸ εἶδος καὶ κυκλικόν, καὶ δεόμενον στρογγύλου στόματος, καὶ χειρὸς ἐμπεριαγομένης τῷ ῥυθμῷ, οἷον τῆς, Μάλιστα μὲν εἵνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον, εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς εἵνεκα τοῦ Χαβρίου ὁμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν. σχεδὸν γὰρ εὐθὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἡ περίοδος ἡ τοιάδε συνεστραμμένον τι ἔχει, καὶ ἐμφαῖνον ὅτι οὐκ ἂν ἀπολήξειεν εἰς ἁπλοῦν τέλος. Διαλογικὴ δέ ἐστιν ἡ περίοδος, ἡ ἔτι ἀνειμένη καὶ ἁπλουστέρα τῆς ἱστορικῆς, καὶ μόλις ἐμφαίνουσα ὅτι περίοδός ἐστιν, ὥσπερ ἡ τοιάδε, Κατέβην χθὲς εἰς τὸν πειραιᾶ, μέχρι τοῦ, Ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες. ἐπέρριπται γὰρ ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἐφ' ἑκατέρῳ ἕτερα, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλελυμένοις λόγοις, καὶ ἀπο-

λήξαντες, μόλις δὲ ἐννοηθῶμεν κατὰ τὸ τέ-
λος, ὅτι τὸ λεγόμενον περίοδος ἦν. δεῖ γὰρ με-
ταξὺ διῃρημένης τε καὶ κατεστραμμένης λέ-
ξεως, τὴν διαλογικὴν περίοδον γράφε-
σθαι, καὶ μεμιγμένην ὁμοίως ἀμφοτέροις.
περιόδων μὲν εἴδη τοσάδε. γίνονται δὲ καὶ ἐξ
ἀντικειμένων κώλων περίοδοι· ἀντικειμέ-
νων δὲ ἤτοι τοῖς πράγμασιν, οἷον, Πλέων μὲν
διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς
θαλάσσης· ἢ ἀμφοτέροις, τῇ τε λέξει καὶ τοῖς
πράγμασιν. ὥσπερ ἡ αὐτὴ περίοδος ὧδε
ἔχει. * κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα μόνον ἀν-
τικείμενα κῶλα, τοιάδε ἐστίν, οἷον ὡς ὁ τὴν
Ἑλένην παραβαλὼν τῷ Ἡρακλεῖ φησιν,
ὅτι τῷ μὲν ἐπίπονον καὶ πολυκίνδυνον τὸν
βίον ἐποίησεν· τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ πε-
ριμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν. ἀντίκει-
ται γὰρ καὶ ἄρθρον ἄρθρῳ, καὶ σύνδεσμος
συνδέσμῳ, ὅμοια ὁμοίοις, καὶ τἄλλα δὲ
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· τῷ μὲν ἐποίησε, τὸ

κατέστησε· τῷ δ' ἐπίπονον, τὸ περίβλεπτον· τῷ δὲ πολυκίνδυνον, τὸ περιμάχητον· καὶ ὅλως ἓν πρὸς ἕν, ὅμοιον παρ' ὅμοιον, ἡ ἀνταπόδοσις. ἔστι δὲ κῶλα, ἃ μὴ ἀντικείμενα, ἐμφαίνει τινὰ ἀντίθεσιν, διὰ τὸ τῷ σχήματι ἀντιθέτως γεγράφθαι, καθάπερ τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ τῷ ποιητῇ πεπαιγμένον· ὅτι Τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών· τὸ αὐτὸ μὲν γὰρ εἴρηται, καὶ οὐδὲν ἐναντίον. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἑρμηνείας μεμιμημένος, ἀντίθεσίν τινα πλανῶντι ἔοικεν, ἀλλ' οὗτος μὲν ἴσως γέλωτα ποιῶν οὕτως ἀντέθηκε, καὶ ἅμα σκώπτων τοὺς ῥήτορας.

Ἔστι δὲ καὶ παρόμοια κῶλα, ἅτινα παρόμοια δὴ τοῖς ἐπ' ἀρχῆς, οἷον, Δωρητοί τε πέλοντο, παράρρητοί τ' ἐπέεσσιν. ἢ ὡς ἐπὶ τέλους, ὡς ἡ τοῦ πανηγυρικοῦ ἀρχή· Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστη-

πάντων. εἶδος δὲ τοῦ παρομοίου τὸ ἰσόκωλον, ἐπὰν ἴσας ἔχῃ τὰ κῶλα τὰς συλλαβάς, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ, Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων· ἰσόκωλον μὲν δὴ τοῦτο.

Ὁμοιοτέλευτα δέ ἐστι, τὰ εἰς ὅμοια καταλήγοντα· ἤτοι εἰς ὀνόματα ταὐτά, ὥσπερ ἔχει ἐπὶ τοῦ, Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς. ἢ ὅταν εἰς συλλαβὴν καταλήγῃ τὴν αὐτήν, ὥσπερ τὰ ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ παρειρημένα. χρῆσις δὲ τῶν τοιούτων κώλων ἐπισφαλής· οὔτε γὰρ δεινῶς λέγοντι ἐπιτήδεια· ἐκλύει γὰρ τὴν δεινότητα ἡ περὶ αὐτὰ τερθρεία καὶ φροντίς. δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖ Θεόπομπος. κατηγορῶν γὰρ τῶν τοῦ Φιλίππου φίλων, φησίν, Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν· καὶ, Ἐκαλοῦντο μὲν ἑταῖροι, ἦσαν δὲ

ἐπῆραι· ἡ γὰρ ὁμοιότης ἡ περὶ τὰ κῶλα καὶ ἀντίθεσις ἐκλύει τὴν δεινότητα διὰ τὴν κακοτεχνίαν. θυμὸς γὰρ τέχνης οὐ δεῖται· ἀλλὰ δεῖ τρόπον τινὰ αὐτοφυᾶ εἶναι ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν, καὶ ἁπλᾶ τὰ λεγόμενα. οὔτε δῆτα ἐν δεινότητι χρήσιμα τὰ τοιαῦτα ὡς ἔδειξα, οὔτε ἐν πάθεσι καὶ ἤθεσιν· ἁπλοῦν γὰρ εἶναι βούλεται καὶ ἀποίητον τὸ πάθος, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἦθος. ἐν γοῦν τοῖς Ἀριστοτέλους περὶ δικαιοσύνης, ὁ τὴν ἀθηναίων πόλιν ὀδυρόμενος, εἰ μὲν οὕτως εἴποι, ὅτι Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἷλον τῶν ἐχθρῶν οἵαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπώλεσαν, ἐμπαθῶς ἂν εἰρηκὼς εἴη καὶ ὀδυρτικῶς· εἰ δὲ παρόμοιον αὐτὸ ποιήσει· ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον, οὐ μὰ τὸν δία πάθος κινήσει, οὐδὲ ἔλεον, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσιγέλωτα. τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθεσι κακο-

τεχνεῖν

τεχνικόν ἐστι. γίνεται μέντοι γε χρήσιμά ποτε, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, Ἐγὼ ἐκ μὲν Ἀθηνῶν εἰς Στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν· ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. εἰ γοῦν ἀφέλοις τὸ ἕτερον μέγαν, συναφαιρήσῃ καὶ τὴν χάριν. τῇ γὰρ μεγαληγορίᾳ συνεργοῖεν τὰ τοιαῦτα κῶλα, ὁποῖα τῶν Γοργίου τὰ πολλὰ ἀντίθετα, καὶ τῶν Ἰσοκράτους. περὶ μὲν δὴ τῶν παρομοίων, ταῦτα.

Διαφέρει δ' ἐνθύμημα περιόδου τῇδε, ὅτι ἡ μὲν περίοδος, σύνθεσίς τις ἐστὶ περιηγμένη, ἀφ' ἧς καὶ ὠνόμασται· τὸ δὲ ἐνθύμημα ἐν τῷ διανοήματι ἔχει τὴν δύναμιν καὶ σύστασιν· καὶ ἔστιν ἡ μὲν περίοδος κύκλος τοῦ ἐνθυμήματος, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων· τὸ δ' ἐνθύμημα διάνοιά τις, ἤτοι ἐκ μάχης λεγομένη ἐν ἀκολουθίας σχήματι. σημεῖον δέ· εἰ γὰρ διαλύσειας τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐνθυμήματος,

τὴν μὲν περίοδον ἠφάνισας, τὸ δ' ἐνθύμημα ταυτὸν μένει. οἷον εἴ τις τὸ παρὰ Δημοσθένει διαλύσειεν ἐνθύμημα τὸ τοιοῦτον, Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ ταῦτ' οὐκ ἂν ἔγραψας· οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει· διαλύσειε δὲ οὕτω, μὴ ἐπιτρέπετε τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν· εἰ γὰρ ἐκωλύοντο, οὐκ ἂν νῦν οὗτος ταῦτα ἔγραφεν, οὐδ' ἕτερος ἔτι γράψει τούτου νῦν ἁλόντος· ἐνταῦθα τῆς περιόδου μὲν ὁ κύκλος ἐκλέλυται. τὸ δ' ἐνθύμημα ἐνταυτῷ μένει. καὶ καθόλου δὲ, τὸ μὲν ἐνθύμημα συλλογισμός τίς ἐστι ῥητορικός· ἡ περίοδος δὲ, συλλογίζεται μὲν οὐδὲν, σύγκειται δὲ μόνον. καὶ περιόδοις μὲν ἐν παντὶ μέρει τοῦ λόγου τίθεμεν, οἷον ἐν τοῖς προοιμίοις· ἐνθυμήματα δὲ οὐκ ἐν παντί. καὶ τὸ μὲν, ὥσπερ ἐπιλέγεται, τὸ ἐνθύμημα· ἡ περίοδος δὲ, αὐτόθεν λέγεται. καὶ τὸ μὲν οἷον συλλογισμός ἐστιν ἀτελής· ἡ δὲ, οὔτε ὅλον τι, οὔ-

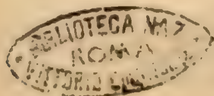
τε ἀτελὲς συλλογίζεται. συμβέβηκε μὲν
οὖν τῷ ἐνθυμήματι καὶ περιόδῳ εἶναι, διό-
τι περιοδικῶς σύγκειται, περίοδος δ' οὐκ
ἔστιν· ὥσπερ τῷ οἰκοδομουμένῳ συμβέβηκε
μὲν καὶ λευκῷ εἶναι, ἂν λευκὸν ᾖ· τὸ οἰκοδο-
μούμενον δ' οὐκ ἔστι λευκόν. περὶ μὲν δὴ δια-
φορᾶς ἐνθυμήματος καὶ περιόδου εἴρηται.
Τὸ δὲ κῶλον Ἀριστοτέλης οὕτως ὁρίζεται.
Κῶλόν ἐστι τὸ ἕτερον μέρος τῆς περιόδου· εἶ-
τα ἐπιφέρει, γίνεται δὲ καὶ ἁπλῆ περίοδος οὕ-
τως. ὁρισάμενος τὸ ἕτερον μέρος, δίκωλον
ἐβούλετο εἶναι τὴν περίοδον δηλονότι. ὁ δὲ
Ἀρχέδημος συλλαβὼν τὸν ὅρον τοῦ Ἀριστο-
τέλους, καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τῷ ὅρῳ, σαφέ-
στερον καὶ τελεώτερον οὕτως ὡρίσατο, Κῶ-
λόν ἐστιν ἤτοι ἁπλῆ περίοδος, ἢ συνθέτου πε-
ριόδου μέρος. τί μὲν οὖν ἁπλῆ περίοδος,
εἴρηται· συνθέτου δὲ φήσας αὐτὸ περιόδου
μέρος, οὐ δυσὶ κώλοις τὴν περίοδον ὁρίζειν
ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ τρισί, καὶ πλείοσιν. ἡμεῖς

δὲ μέτρον μὲν περιόδου ἐκτεθείμεθα· νῦν δὲ περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ἑρμηνείας λέγωμεν.

Εἰσὶ δὲ τέσσαρες οἱ ἁπλοῖ χαρακτῆρες. ἰσχνός, μεγαλοπρεπής, γλαφυρός, δεινός, καὶ λοιποὶ οἱ ἐκ τούτων μιγνύμενοι. μίγνυνται δέ, οὐ πᾶς παντὶ, ἀλλ' ὁ γλαφυρὸς μὲν καὶ τῷ ἰσχνῷ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ, καὶ ὁ δεινὸς δὲ ὁμοίως ἀμφοτέροις· μόνος δὲ ὁ μεγαλοπρεπὴς τῷ ἰσχνῷ οὐ μίγνυται· ἀλλ' ὥσπερ ἀφεστάτον καὶ ἀντικεῖσθον· ἐναντιωτάτω δέ. δι' ὃ δὴ καὶ μόνους δύο χαρακτῆρας τινὲς ἀξιοῦσιν εἶναι τούτους· τοὺς δὲ λοιποὺς δύο, μεταξὺ τούτων, τὸν μὲν γλαφυρὸν τῷ ἰσχνῷ προσνέμοντες μᾶλλον, τῷ δὲ μεγαλοπρεπεῖ τὸν δεινόν, ὡς τοῦ γλαφυροῦ μὲν μικρότητά τινα καὶ κομψίαν ἔχοντος, τοῦ δεινοῦ δὲ ὄγκον καὶ μέγεθος. γελοῖος δ' ὁ τοιοῦτος λόγος· ὁρῶμεν γὰρ πλὴν τῶν εἰρημένων χαρακτήρων ἐναντίων, πάντας μι-

γινομένοις πᾶσιν, οἷον τά Ὁμήρου τε ἔπη, καὶ τοὺς Πλάτωνος λόγους, καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Ἡροδότου, καὶ ἄλλων πολλῶν, πολλὴν μὲν μεγαλοπρέπειαν καταμεμιγμένην ἔχοντας, πολλὴν δὲ δεινότητά τε καὶ χάριν· ὥστε τὸ μὲν πλῆθος τῶν χαρακτήρων, τοσοῦτον ἂν εἴη, ὅσον λέλεκται. ἑρμηνεία δ᾽ ἑκάστῳ πρέπουσα γένοιτ᾽ ἂν τοιάδε τις.

Ἀρξόμεθα δ᾽ ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς, ὅνπερ νῦν λόγιον ὀνομάζουσιν. ἐν τρισὶ δὴ τὸ μεγαλοπρεπές, διανοία, λέξει, τῷ συγκεῖσθαι προσφόρως. σύνθεσις δὲ μεγαλοπρεπής, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, ἡ παιωνική. παίωνος δὲ εἴδη δύο, τὸ μὲν προκαταρκτικόν, οὗ ἀρχὴ μὲν μακρὰ, λήγουσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι, οἷον τὸ τοιόνδε, Ἤρξατο δέ· τὸ δὲ καταληκτικόν, θατέρῳ ἀντίστροφον, οὗ τρεῖς μὲν βραχεῖαι ἄρχουσι· λήγει δὲ μία μακρά. ὥσπερ τὸ, Ἀραβία. δεῖ δὲ ἐν τοῖς κώλοις τοῦ μεγαλοπρεποῦς λόγου, τὸν προκαταρ

κλικὸν μὲν παίωνα ἄρχειν τῶν κώλων· τὸν καταληκτικὸν δ' ἕπεσθαι. παράδειγμα δ' αὐτῶν τὸ Θουκυδίδειον τόδε, Ἤρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ Αἰθιοπίας. τί ποτ' οὖν Ἀριστοτέλης οὕτω διετάξατο; ὅτι δεῖ καὶ τὴν ἐμβολὴν τοῦ κώλου καὶ ἀρχὴν μεγαλοπρεπῆ εὐθὺς εἶναι, καὶ τέλος. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ἀπὸ μακρᾶς ἀρχώμεθα, καὶ εἰς μακρὰν λήγωμεν· φύσει γὰρ μεγαλεῖον ἡ μακρά, καὶ προλεγομένη τε πλήττει εὐθύς, καὶ ἀπολήγουσα ἐν μεγάλῳ τινὶ καταλείπει τὸν ἀκούοντα. πάντες γοῦν ἰδίως τῶν τε πρώτων μνημονεύομεν καὶ τῶν ὑστάτων, καὶ ὑπὸ τούτων κινούμεθα. ὑπὸ δὲ τῶν μεταξύ, ἔλαττον, ὥσπερ ἐγκρυπτομένων, ἢ ἐναφανιζομένων. δῆλον δὲ τοῦτο ἐν τοῖς Θουκυδίδου· σχεδὸν γὰρ ὅλως τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν πᾶσιν αὐτῷ ποιεῖ ἡ τοῦ ῥυθμοῦ μακρότης· καὶ κινδυνεύει τῷ ἀνδρὶ τούτῳ παντοδαποῦ ὄντος τοῦ μεγαλοπρεποῦς, αὕτη ἡ σύνθεσις μόνη, ἢ καὶ μάλιστα, περι-

ποιεῖν τὸ μέγιστον· δεῖ μέντοι λογίζεσθαι, ὅτι
κἂν μὴ ἀκριβῶς δυνώμεθα τοῖς κώλοις
περιτιθέναι τοὺς παίωνας ἔνθεν καὶ ἔνθεν
ἀμφοτέρους, παιωνικήν γε πάντως ποιη-
σόμεθα τὴν σύνθεσιν, οἷον ἐκ μακρῶν ἀρ-
χόμενοι, καὶ εἰς μακρὰς καταλήγοντες. τοῦ-
το γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης παραγγέλλειν ἔοικεν·
ἄλλως δὲ τὸ διττὸν τοῦ παίωνος τετεχνο-
λογηκέναι ἀκριβείας ἕνεκα· διόπερ Θεό-
φραστος παράδειγμα ἐκτέθειται μεγαλο-
πρεπείας τὸ τοιοῦτον κῶλον· Τῶν μὲν περὶ
τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων· οὐ γὰρ
ἐκ παιώνων ἀκριβῶς, ἀλλὰ παιωνικόν τι
ἐστί. παραλαβῶμέν τοι τὸν παίωνα εἰς τοὺς
λόγους, ἐπειδὴ μικτός τις ἐστὶ καὶ ἀσφαλέστε-
ρος, τὸ μεγαλοπρεπὲς μὲν ἐκ τῆς μα-
κρᾶς λαμβάνων, τὸ λογικὸν δὲ ἐκ τῶν βρα-
χειῶν. οἱ δὲ ἄλλοι, ὁ μὲν ἡρῷος, σεμνὸς καὶ
οὐ λογικὸς, ἀλλ' ἠχώδης· οὐδὲ ἔρρυθμος,
ἀλλ' ἀνάρρυθμος, ὥσπερ ὁ τοιόσδε, Ἥκειν

ἡμῶν εἰς τὴν χώραν· ἡ γὰρ πυκνότης τῶν μακρῶν ὑπερπίπτει τοῦ λογικοῦ μέτρου. ὁ δὲ ἴαμβος εὐτελής, καὶ τῇ τῶν πολλῶν λέξει ὅμοιος. πολλοὶ γοῦν μέτρα ἰαμβικὰ λαλοῦσιν, οὐκ εἰδότες. ὁ δὲ παίων ἀμφοῖν μέσος, καὶ μέτριος, καὶ ὁποῖος συγκεκραμένος. ἡ μὲν δὴ παιωνικὴ ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσι σύνθεσις ὧδ' ἄν πως λαμβάνοιτο. ποιεῖ δὲ καὶ τὰ μήκη τῶν κώλων μέγεθος, οἷον, Θουκυδίδης ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων καὶ ἀθηναίων· καὶ, Ηροδότου Αλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. τὸ γὰρ ταχέως ἀποσιωπᾶν εἰς κῶλον βραχὺ, κατασμικρύνει τὴν τοῦ λόγου σεμνότητα, κἂν ἡ ὑποκειμένη διάνοια μεγαλοπρεπὴς ᾖ, κἂν τὰ ὀνόματα. μεγαλοπρεπὲς δὲ καὶ τὸ ἐκ περιαγωγῆς τῇ συνθέσει λέγειν, οἷον ὡς ὁ Θουκυδίδης, Ο γὰρ ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ δολοπίας καὶ ἀγριανῶν καὶ ἀμφιλό-

χων, καὶ διὰ τοῦ ἀκαρνικοῦ πεδίου ἄνωθεν
παρὰ Στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξεὶς
παρ' οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περι-
λιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος
ἐν χειμῶνι στρατεύειν· σύμπασα γὰρ ἡ τοιαύ-
τη μεγαλοπρέπεια ἐκ τῆς περιαγωγῆς
γέγονε, καὶ ἐκ τοῦ μόγις ἀναπαῦσαι αὐ-
τόν τε καὶ τὸν ἀκούοντα. εἰ δ' οὕτω διαλύ-
σας αὐτὸ εἴποι τις· ὁ γὰρ ἀχελῷος ποταμὸς,
ῥεῖ μὲν ἐκ Πίνδου ὄρους· ἐκβάλλει δὲ πα-
ρ' οἰνιάδας ἐς θάλασσαν· πρὸ δὲ τῆς ἐκ-
βολῆς τῶν οἰνιάδων πεδίων λίμνην ποιεῖ,
ὥστ' αὐτῆς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους
τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γί-
νεσθαι τὸ ὕδωρ· εἰ δή τις οὕτω μεταβαλὼν
ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ, πολλὰς μὲν ἀναπαύλας
παρέξει τῷ λόγῳ, τὸ μέγεθος δ' ἀφαιρή-
σεται. καθάπερ γὰρ τὰς μακρὰς ὁδοὺς αἱ
συνεχεῖς καταγωγαὶ μικρὰς ποιοῦσιν, αἱ
δὲ ἐρημίαι κἀν ταῖς μικραῖς ὁδοῖς ἔμφα-

σιν τινα ἔχουσι μήκους, ταυτὸ δὴ κἀπὶ τῶν κώλων ἂν γίγνοιτο. ποιεῖ δὲ καὶ δυσφωνία συνθέσεως ἐν πολλοῖς μέγεθος, οἷον τὸ, Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ· ἄλλως μὲν γὰρ ἴσως δυσήκοος ἡ τῶν γραμμάτων σύμπληξις· ὑπερβολὴ δ' ἐμφαίνουσα τὸ μέγεθος τοῦ ἥρωος· λειότης γὰρ καὶ τὸ εὐήκοον οὐ πάνυ ἐν μεγαλοπρεπείᾳ χώραν ἔχουσιν, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις· καὶ ὁ Θουκυδίδης δὲ πανταχοῦ σχεδὸν φεύγει τὸ λεῖον καὶ ὁμαλὲς τῆς συνθέσεως, καὶ ἀεὶ μᾶλλόν τι προσκρούοντι ἔοικεν, ὥσπερ οἱ τὰς τραχείας ὁδοὺς πορευόμενοι· ἐπὰν λέγῃ ὅτι Τὸ μὲν δὴ ἔτος ὡς ὡμολόγητο, ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν· ῥᾷον μὲν γὰρ καὶ ἥδιον ὧδ' ἄν τις εἶπεν, ὅτι ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν· ἀφήρετο δ' αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν. ὥσπερ γὰρ ὄνομα τραχὺ μέγεθος ἐργάζεται, οὕτω σύνθεσις. ὀνόματα δὲ τραχέα, τό, τε

Κεκραγώς, ἀντὶ τοῦ βοῶν· καὶ τὸ Ῥηγνύμενον, ἀντὶ τοῦ φερόμενον· οἷς πᾶσιν ὁ Θουκυδίδης χρῆται, ὅμοια λαμβάνων τά τε ὀνόματα τῇ συνθέσει, τοῖς τε ὀνόμασι τὴν σύνθεσιν.

Τάσσειν δὲ τὰ ὀνόματα χρὴ τόνδε τὸν τρόπον· πρῶτα μὲν τιθέναι τὰ μὴ μάλα ἐναργῆ· δεύτερα δὲ καὶ ὕστατα, τὰ ἐναργέστερα· οὕτω γὰρ καὶ τοῦ πρώτου ἀκουσόμεθα ὡς ἐναργοῦς, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸ ὡς ἐναργεστέρου· εἰ δὲ μή, δόξομεν ἐξησθενηκέναι, καὶ οἷον καταπεπτωκέναι ἀπὸ ἰσχυροτέρου ἐπὶ ἀσθενές. παράδειγμα δέ, τὸ παρὰ τῷ Πλάτωνι λεγόμενον, ὅτι Ἐπὰν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων· πολὺ γὰρ τὸ δεύτερον ἐναργέστερον τοῦ προτέρου. καὶ πάλιν προϊών φησιν, Ὅταν δὲ ἐπέχων μὴ ἀνίῃ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει· τὸ γὰρ λείβει τοῦ τήκει ἐμφαντι-

κώτερον, καὶ ἐντυτέρῳ ποιήματος. εἰ δὲ περι-
εξῄρηκεν αὐτό, ἀσθενέστερον ἂν τὸ τήκει
ἐπιφερόμενον ἐφαίνετο. καὶ Ὅμηρος δὲ ἐπὶ τοῦ
Κύκλωπος ἀεὶ ἐπαύξει τὴν ὑπερβολήν.
Οὐ γὰρ ἐῴκει Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ
ῥίῳ ὑλήεντι, καὶ προσέτι ὑψηλοῦ ὄρους καὶ ὑ-
περφαινομένου τῶν ἄλλων ὀρῶν· ἀεὶ γὰρ καίτοι
μεγάλα ὄντα τὰ πρότερον, ἥττονα φαί-
νεται, μειζόνων αὐτοῖς τῶν μετὰ ταῦτα ἐπι-
φερομένων. χρὴ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους μὴ
μάλα ἀνταποδίδοσθαι ἀκριβῶς, οἷον τῷ μὲν
συνδέσμῳ τὸν δέ· μικροπρεπὲς γὰρ ἡ ἀκρί-
βεια· ἀλλὰ καὶ ἀτακτοτέρως πως χρῆσθαι, κα-
θάπερ που ὁ Ἀντιφῶν λέγει, Ἡ γὰρ νῆσος ἣν
ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόρρωθέν ἐστιν ὑψηλὴ
καὶ τραχεῖα, καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργά-
σιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστι· τὰ δὲ ἀργὰ πολ-
λά, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης· δυσὶ γὰρ τοῖς
μὲν συνδέσμοις, εἷς ὁ δὲ ἀνταποδίδοται.
πολλάκις μὲν οἱ τεθέντες πως ἐφεξῆς σύν-

δέσμοι καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιοῦσιν, ὡς παρ' Ὁμήρῳ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων τὰ ὀνόματα, εὐτελῆ ὄντα καὶ μικρὰ, ὄγκον τινὰ ἔχει καὶ μέγεθος διὰ τοὺς συνδέσμους ἐφεξῆς τοσούτους τεθέντας, οἷον ἐν τῷ, Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν. τοῖς δὲ παραπληρωματικοῖς συνδέσμοις χρηστέον, οὐχ ὡς προσθήκαις κεναῖς, καὶ οἷον προσφύμασιν, ἢ παραξύσμασιν, ὥσπερ τινὲς τῷ δὴ χρῶνται πρὸς οὐδὲν, καὶ τῷ νυ, καὶ τῷ πρότερον· ἀλλ' ἐὰν συμβάλλωνταί τι τῷ μεγέθει τοῦ λόγου, καθάπερ παρὰ Πλάτωνι, Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς· καὶ παρ' Ὁμήρῳ, Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρόος ποταμοῖο· ἀρχικὸς γὰρ τεθεὶς ὁ σύνδεσμος, καὶ ἀποσπασθεὶς τῶν προτέρων τὰ ἐχόμενα, μεγαλεῖόν τι εἰργάσατο· αἱ γὰρ πολλαὶ ἀρχαὶ σεμνότητα ἐργάζονται. εἰ δ' ὧδε εἶπεν, ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τὸν πόρον ἀφίκον-

το τοῦ ποταμοῦ, μικρολογοῦντι ἐῴκει, καὶ
ἔτι ὡς περὶ ἑνὸς πράγματος λέγοντι. λαμ
βάνεται δὲ καὶ ἐν παθητικοῖς πολλάκις ὁ
σύνδεσμος οὗτος, ὥσπερ ἐπὶ τῆς Καλυψοῦς
πρὸς τὸν Ὀδυσσέα, Διογενὲς λαερτιάδη
πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ, Οὕτω δὴ οἶκόνδε
φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. εἰ γοῦν τὸν σύν-
δεσμον ἐξέλοις, συνεξαιρήσεις καὶ τὸ πά-
θος· καθόλου γὰρ, ὥσπερ ὁ Πραξιφάνης φη
σὶν, ἀντὶ μυγμῶν παρελαμβάνοντο οἱ τοιοῦ-
τοι σύνδεσμοι, καὶ στεναγμῶν. ὥσπερ τὸ αἲ
αἲ, καὶ τὸ φεῦ, καὶ ποιόν τι ἐστιν, ὡς αὐτός φη-
σι τὸ, Καὶ οὐκ' ὀδυρομένοισιν, ἔμφασίν τινα
ἔχον οἰκείου ὀνόματος· οἱ δὲ πρὸς οὐδὲν ἀ-
ναπληροῦντες, φησὶ, τὸν σύνδεσμον ἐοίκασι
τοῖς ὑποκριταῖς, τοῖς τὸ καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν
ἔπος λέγουσιν, οἷον εἴτις ὧδε λέγοι, Καλυ-
δὼν μὲν ἥδε, γαῖα πελοπείας χθονὸς, φεῦ,
Ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα.
αἲ αἲ. ὡς γὰρ παρέλκει τὸ αἲ αἲ, καὶ τὸ φεῦ,

ἐνθάδε, οὕτω καὶ ὁ πανταχοῦ μάτην ἐμβαλλόμενος σύνδεσμος.

Οἱ μὲν δὴ σύνδεσμοι τὴν σύνθεσιν μεγαλοπρεπῆ ποιοῦσιν, ὡς εἴρηται· τὰ δὲ σχήματα τῆς λέξεως, ἔστι μὲν καὶ αὐτὰ συνθέσεώς τι εἶδος· τὸ γὰρ δὴ τὰ αὐτὰ λέγειν δίς, διπλοῦντα, ἢ ἐπαναφέροντα, ἢ ἀνθυπαλλάσσοντα, διαπαττομένῳ καὶ μετασχηματισθέντι ἔοικε· διαπακλέον δὲ τὰ πρόσφορα αὐτῶν χαρακτῆρι ἑκάστῳ, οἷον τῷ μεγαλοπρεπεῖ μὲν, περὶ οὗ πρόκειται ταῦτα, πρῶτον μὲν τὴν ἀνθυπαλλαγὴν, ὡς Ὅμηρος, Οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει· πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλειότερον ἐνηλλαγμένης τῆς πτώσεως, ἢ εἴπερ οὕτως ἔφη· τῶν δὲ δύο σκοπέλων, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρύν· συνήθως γὰρ ἐλέγετο· πᾶν δὲ τὸ σύνηθες μικροπρεπές· διὸ καὶ ἀθαύμαστον. τὸν δὲ Νιρέα, αὐτόν τε ὄντα μικρὸν, καὶ τὰ πράγματα αὐτοῦ μικρότερα, τρεῖς ναῦς καὶ ὀλίγους

ἄνδρας, μέγαν καὶ μεγάλα ἐποίησε, καὶ πολλὰ ἀντ' ὀλίγων, τῷ σχήματι διπλῷ καὶ μικτῷ χρησάμενος, ἔκ ἐπαναφορᾶς τε καὶ διαλύσεως. Νιρεὺς γάρ φησι, τρεῖς νῆας ἄγεν, Νιρεὺς Ἀγλαΐης υἱός τε, Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνήρ· ἥ τε γὰρ ἐπαναφορὰ τῆς λέξεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τὸν Νιρέα, καὶ ἡ διάλυσις, πλῆθος τι ἐμφαίνει πραγμάτων· καίτοι δύο ἢ τριῶν ὄντων, καὶ σχεδὸν ἅπαξ τοῦ Νιρέως ὀνομασθέντος ἐν τῷ δράματι, μεμνήμεθα οὐδὲν ἧττον ἢ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ τοῦ Ὀδυσσέως, καίτοι κατ' ἔπος ἕκαστον λαλουμένων σχεδόν. αἰτία δ' ἡ τοῦ σχήματος δύναμις. εἰ δ' οὕτως εἶπε, Νιρεὺς ὁ Ἀγλαΐας υἱὸς ἐκ Σύμης τρεῖς νῆας ἦγε, παρασεσιωπηκότι ἐῴκει τὸν Νιρέα. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ἑστιάσεσι τὰ ὀλίγα διαταχθέντα πως, πολλὰ φαίνεται, οὕτω κἀν τοῖς λόγοις. πολλαχοῦ μέντοι τὸ ἐναντίον τῇ λύσει, ἡ συνάφεια, μεγέθους αἴτιον γίνεται μᾶλλον,

οἷ

οἷον ὅτι Ἐστρατεύοντο ἕλληνές τε καὶ κᾶρες, καὶ λύκιοι, καὶ παμφύλιοι, καὶ φρύγες· ἡ γὰρ τοῦ αὐτοῦ συνδέσμου θέσις ἐμφαίνει τι ἄπειρον πλῆθος. τὸ δὲ τοιοῦτο, Κυρτὰ, φαληριόωντα, τῇ ἐξαιρέσει τοῦ καὶ συνδέσμου, μεγαλειότερον ἀπέβη μᾶλλον, ἢ εἰ εἶπε, κυρτὰ καὶ φαληριόωντα. τὸ μεγαλεῖον μέντοι ἐν τοῖς σχήμασι, τὸ μηδὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν πτώσεως, ὡς Θουκυδίδης, Καὶ πρῶτος ἀποβαίνων ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν, ἐλειποψύχησέ τε, καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν· πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλειότερον, ἢ εἴπερ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πτώσεως οὕτως ἔφη, ὅτι ἔπεσεν εἰς τὴν παρεξειρεσίαν, καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. καὶ ἀναδίπλωσις δέ που εἰργάσατο μέγεθος, ὡς Ἡρόδοτος, Δράκοντες δέ που, φησὶν, ἦσαν ἐν τῷ Καυκάσῳ μέγεθος, καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος· δὶς ῥηθὲν τὸ μέγεθος ὄγκον τινὰ τῇ ἑρμηνείᾳ παρέσχε. χρῆσθαι μέντοι τοῖς σχήμασι μὴ πυκνοῖς·

ἀπειρόκαλον γὰρ καὶ παρεμφαῖνόν τινα τοῦ λόγου ἀνωμαλίαν. οἱ γοῦν ἀρχαῖοι πολλὰ σχήματα ἐν τοῖς λόγοις τιθέντες, συνηθέστεροι τῶν ἀσχηματίστων εἰσὶ διὰ τὸ ἐντέχνως τιθέναι.

Περὶ δὲ συγκρούσεως φωνηέντων ὑπέλαβον ἄλλοι ἄλλως. Ἰσοκράτης μὲν γὰρ ἐφυλάττετο συμπλήσσειν αὐτὰ καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ· ἄλλοι δέ τινες ὡς ἔτυχε συνέκρουσαν, καὶ παντάπασι. δεῖ δὲ οὔτε ἠχώδη ποιεῖν τὴν σύνθεσιν, ἀτέχνως αὐτὰ συμπλήσσοντα, καὶ ὡς ἔτυχε· διασπασμῷ γὰρ τοῦ λόγου τὸ τοιοῦτον καὶ διαρρίψει ἔοικεν· οὔτε μὴν παντελῶς φυλάττεσθαι τὴν συνέχειαν τῶν γραμμάτων· λειοτέρα μὲν γὰρ οὕτως ἔσται ἴσως ἡ σύνθεσις· ἀμουσοτέρα δὲ καὶ κωφὴ ἀτέχνως, πολλὴν εὐφωνίαν ἀφαιρεθεῖσα τὴν γινομένην ἐκ τῆς συγκρούσεως. σκεπτέον δὲ πρῶτον μὲν, ὅτι καὶ ἡ συνήθεια αὐτὴ συμπλήττει τὰ γράμματα ταῦτα

τοῖς ὀνόμασι, καίτοι στοχαζομένη μάλιστα εὐφωνίας, οἷον ἐν τῷ Αἰακὸς καὶ Χιών· πολλὰ δὲ καὶ διὰ μόνων τῶν φωνηέντων συντίθησιν ὀνόματα, οἷον Αἰαίη, καὶ Εὔιος· οὐδέν τε δυσφωνότερα τῶν ἄλλων ἐστὶ ταῦτα, ἀλλ' ἴσως καὶ μουσικώτερα. τά γε μὴν ποιητικά, οἷον τὸ Ηέλιος, διῃρημένον καὶ συγκρουόμενον ἐπίτηδες, εὐφωνότερόν ἐστι τοῦ ἥλιος, καὶ τὸ Ορέων, τοῦ ὀρῶν· ἔχει γάρ τινα ἡ λύσις καὶ ἡ σύγκρουσις, οἷον ᾠδὴν ἐπιγινομένην. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα, ἐν συναλοιφῇ μὲν λεγόμενα δύσφωνα ἦν· διαιρεθέντα δὲ καὶ συγκρουσθέντα, εὐφωνότερα, ὡς τό, Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν. εἰ δὲ συναλείψας εἴποις, καλά 'στιν, δυσφωνότερον ἔσται τὸ λεγόμενον καὶ εὐτελέστερον. ἐν Αἰγύπτῳ δὲ καὶ τοὺς θεοὺς ὑμνοῦσι διὰ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων οἱ ἱερεῖς, ἐφεξῆς ἠχοῦντες αὐτά, καὶ ἀντὶ αὐλοῦ καὶ ἀντὶ κιθάρας τῶν γραμμάτων τούτων ὁ ἦχος ἀκούεται ὑπ' εὐφωνίας.

ὥστε ὁ ἐξαίρων τὴν σύγκρουσιν, οὐδὲν ἄλλο ἢ μέλος ἀτεχνῶς ἐξαιρεῖ τοῦ λόγου καὶ μοῦσαν. ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν οὐ καιρὸς μηκύνειν ἴσως. ἐν δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι σύγκρουσις παραλαμβάνοιτ' ἂν πρέπουσα, ἤτοι διὰ μακρῶν, ὡς τὸ, Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε· καὶ γὰρ ὁ στίχος μῆκός τι ἔσχεν ἐκ τῆς συγκρούσεως, καὶ μεμίμηται τοῦ λίθου τὴν ἀναφορὰν καὶ βίαν· ὡσαύτως καὶ τὸ, Μὴ ἤπειρος εἶναι, τὸ Θουκυδίδειον. συγκρούονται δὲ καὶ δίφθογγοι διφθόγγοις, Ταύτην κατῴκησαν μὲν Κερκυραῖοι, οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο. ποιεῖ μὲν οὖν καὶ τὰ αὐτὰ μακρὰ συγκρουόμενα μέγεθος, καὶ αἱ αὐταὶ δίφθογγοι· αἱ δ' ἐκ διαφερόντων συγκρούσεις ὁμοῦ καὶ μέγεθος ποιοῦσι καὶ ποικιλίαν ἐκ τῆς πολυηχίας, οἷον Ἠώς· ἐν δὲ τῷ Οἵην, οὐ μόνον διαφέροντα τὰ γράμματά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι, ὁ μὲν δασύς, ὁ δὲ ψιλός. ὥστε πολλὰ ἀνόμοια εἶναι· καὶ ἐν ᾠδαῖς δὲ τὰ μελίσμα-

τα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς γίνεται τοῦ αὐτοῦ μακροῦ γράμματος, οἷον ᾠδῶν ἐπεμβαλλομένων ᾠδαῖς· ὥστε ἡ τῶν ὁμοίων σύγκρουσις, μικρὸν ἔσται τι ᾠδῆς μέρος καὶ μέλισμα. περὶ μὲν δὴ συγκρούσεως καὶ ὡς γίνοιτ' ἂν μεγαλοπρεπὴς σύνθεσις, λελέχθω τοσαῦτα.

Ἔστι δὲ καὶ ἐν πράγμασι τὸ μεγαλοπρεπές, ἂν μεγάλη καὶ διαπρεπὴς πεζομαχία, ἢ ναυμαχία, ἢ περὶ οὐρανοῦ, ἢ περὶ γῆς λόγος· ὁ γὰρ τοῦ μεγάλου ἀκούων πράγματος, εὐθὺς καὶ λέγοντα οἴεται μεγάλως λέγειν πλανώμενος. δεῖ γὰρ οὐ τὰ λεγόμενα σκοπεῖν, ἀλλ' ὡς πῶς λέγεται· ἔστι γὰρ καὶ μεγάλα μικρῶς λέγοντα, ἀπρεπὲς ποιεῖν τῷ πράγματι· διὸ καὶ δεινούς τινάς φασιν, ὥσπερ καὶ Θεόπομπον, δεινὰ οὐ δεινῶς λέγοντα. Νικίας δ' ὁ ζωγράφος, καὶ τοῦτο εὐθὺς ἔλεγεν εἶναι τῆς γραφικῆς τέχνης οὐ μικρὸν μέρος, τὸ λαβόντα ὕλην

εὐμεγέθη γράφειν, καὶ μὴ κατακερματίζειν τὴν τέχνην εἰς μικρά, οἷον ὀρνίθια, ἢ ἄνθη, ἀλλ' ἱππομαχίας καὶ ναυμαχίας· ἔνθα πολλὰ μὲν σχήματα δείξειεν ἄν τις ἵππων, τῶν μὲν θεόντων, τῶν δὲ ἀνθισταμένων ὀρθῶν, ἄλλων δὲ ὀκλαζόντων· πολλοὺς δ' ἀκοντίζοντας, πολλοὺς δὲ καταπίπτοντας τῶν ἱππέων. ᾤετο γὰρ καὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν μέρος εἶναι τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, ὥσπερ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐκ πραγμάτων μεγάλη μεγαλοπρέπεια γίνεται. τὴν δὲ λέξιν ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ περιττὴν εἶναι δεῖ καὶ ἐξηλλαγμένην, καὶ ἀσυνήθη μᾶλλον· οὕτω γὰρ ἕξει τὸν ὄγκον. ἡ δὲ κυρία καὶ συνήθης, σαφὴς μὲν ἀεί, τῇ δὲ καὶ εὐκαταφρόνητος.

Πρῶτα μὲν οὖν μεταφοραῖς χρηστέον· αὗται γὰρ μάλιστα καὶ ἡδονὴν συμβάλλονται τοῖς λόγοις, καὶ μέγεθος, μὴ μέντοι πυ-

κναῖς, ἐπεί τοι διθύραμβον ἀντὶ λόγου γράφομεν· μήτε μὴν πόρρωθεν μετενηνεγμέναις, ἀλλ' αὐτόθεν καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου, οἷον ἔοικεν ἀλλήλοις στρατηγός, κυβερνήτης, ἡνίοχος· πάντες γὰρ οὗτοι ἄρχοντές εἰσιν. ἀσφαλῶς οὖν ἐρεῖ καὶ ὁ τὸν στρατηγὸν κυβερνήτην λέγων τῆς πόλεως, καὶ ἀνάπαλιν ὁ τὸν κυβερνήτην, ἄρχοντα τῆς νηός. οὐ πᾶσαι μέντοι ἀνταποδίδονται, ὥσπερ αἱ προειρημέναι· ἐπεὶ τὴν ὑπώρειαν μὲν τῆς Ἴδης πόδα ἐξῆν εἰπεῖν τὸν ποιητήν· τὸν δὲ τοῦ ἀνθρώπου πόδα, οὐκέτι ὑπώρειαν εἰπεῖν. ἐπὰν μέντοι κινδυνώδης ἡ μεταφορὰ δοκῇ, μεταλαμβανέσθω εἰς εἰκασίαν· οὕτω γὰρ ἀσφαλεστέρα γίνοιτ' ἄν. εἰκασία δ' ἐστὶ μεταφορὰ πλεονάζουσα, οἷον εἴ τις, τό τε τῷ Πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ' ὑμῶν, προσθεὶς εἴποι, ὥσπερ ῥέοντι καθ' ὑμῶν· οὕτω μὲν γὰρ εἰκασία γέγονε, καὶ ἀσφαλέστερος ὁ λόγος· ἐκείνως δὲ μεταφορὰ καὶ κινδυνω-

λέστερος· διὸ καὶ Πλάτων ἐπισφαλές τι δοκεῖ ποιεῖν, μεταφοραῖς μᾶλλον χρώμενος ἢ εἰκασίαις· ὁ μέντοι Ξενοφῶν, εἰκασίαις μᾶλλον. ἀρίστη δὲ δοκεῖ μεταφορὰ τῷ Ἀριστοτέλει, ἡ κατ' ἐνέργειαν καλουμένη, ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται καθάπερ ἔμψυχα, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ βέλους, Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπλέσθαι μενεαίνων, καὶ τὸ, Κυρτὰ, φαληριόωντα· πάντα γὰρ ταῦτα, τὸ φαληριόωντα, καὶ τὸ μενεαίνων, ζωτικαῖς ἐνεργείαις ἔοικεν. ἔνια μέντοι σαφέστερον ἐν ταῖς μεταφοραῖς λέγεται καὶ κυριώτερον ἤπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς κυρίοις, ὡς τὸ, Ἔφριξεν δὲ μάχη· οὐ γὰρ ἄν τις αὐτὸ μεταλαβὼν διὰ κυρίων, οὔτ' ἀληθέστερον εἴποι, οὔτε σαφέστερον· τὸν γὰρ ἐκ τῶν δοράτων κλόνον γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, φρίσσουσαν μάχην προσηγόρευσε, καὶ ἅμα ἐπείληπταί πως τῆς κατ' ἐνέργειαν μεταφο-

ρᾶς τῆς προειρημένης, τὴν μάχην φρίσσειν εἰπὼν, ὥσπερ ζῶον. δεῖ μέντοι μὴ λανθάνειν, ὅτι ἔνιαι μεταφοραὶ σμικροπρέπειαν ποιοῦσι μᾶλλον ἢ μέγεθος, καίτοι τῆς μεταφορᾶς πρὸς ὄγκον λαμβανομένης, ὡς τὸ, Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός· οὐρανὸν γὰρ ὅλον ἠχοῦντα οὐκ ἐχρῆν προσεικάσαι ἠχούσῃ σάλπιγγι. πλὴν εἰ μή τις ἅμα ἀπολογοῖτο ὑπὲρ τοῦ Ὁμήρου, λέγων, ὡσαύτως ἤχησε μέγας οὐρανὸς, ὡς ἂν ἠχήσειε σαλπίζων ὅλος οὐρανός. ἑτέραν οὖν ἐπινοήσωμεν μεταφορὰν μικρότητος αἰτίαν γινομένην μᾶλλον, ἢ μεγέθους· δεῖ γὰρ ἐκ τῶν μειζόνων μεταφέρειν εἰς τὰ μικρὰ, οὐ τὸ ἐναντίον, οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησὶν, Ἐπεὶ δὲ πορευομένων ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος· τὴν γὰρ τῆς τάξεως παρεκτροπὴν ἐκκυμαινούσῃ θαλάσσῃ εἴκασε καὶ παρωνόμασεν. εἰ δέ τις μεταβαλὼν εἴποι, ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, τάχα μὲν

οὐδὲ οἰκείως μετοίσει· πάντη δὲ πάντως μικροπρεπῶς. ἔνιοι δὲ καὶ ἀσφαλίζονται τὰς μεταφορὰς ἐπιθέτοις ἐπιφερομένοις, ὅταν αὐτοῖς κινδυνώδεις δοκῶσιν, ὡς ὁ Θέογνις παρατίθεται τὸν τόξον φόρμιγγα ἄχορδον ἐπὶ τοῦ τῷ τόξῳ βάλλοντος· ἡ μὲν γὰρ φόρμιγξ, κινδυνῶδες ἐπὶ τοῦ τόξου· τῷ δὲ ἀχόρδῳ ἠσφάλισται· πάντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡ συνήθεια, καὶ μάλιστα μεταφορῶν, διδάσκαλος. μικροῦ γὰρ σχεδὸν πάντα μεταφέρουσα λανθάνει, διὰ τὸ ἀσφαλῶς μεταφέρειν, λευκήν τε φωνὴν λέγουσα, καὶ ὀξὺν ἄνθρωπον, καὶ τραχὺ ἦθος, καὶ μακρὸν ῥήτορα, καὶ τἄλλα ὅσα οὕτω μεταφέρεται μουσικῶς, ὥστε ὅμοια δοκεῖν τοῖς κυρίοις. τοῦτον ἐγὼ κανόνα τίθεμαι ταῖς ἐν λόγοις μεταφοραῖς, τὴν τῆς συνηθείας τέχνην, εἴτε φύσιν. οὕτω γοῦν ἔνια μετήνεγκεν ἡ συνήθεια καλῶς, ὥστε οὐδὲ κυρίων ἔτι ἐδεήθημεν, ἀλλὰ μεμένηκεν ἡ μεταφορὰ

κατέχουσα τὸν τοῦ κυρίου τόπον, ὡς ὁ τῆς ἀμπέλου ὀφθαλμός, καὶ ἔτι ἕτερον τοιοῦτον. σφόνδυλος μέντοι καὶ κλεὶς, τὰ ἐπὶ τοῦ σώματος, καὶ κτένες, οὐ κατὰ μεταφορὰν ὠνόμασται, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα, διὰ τὸ ἐοικέναι τὸ μὲν κτενὶ μέρος, τὸ δὲ κλειδὶ, τὸ δὲ σφονδύλῳ. ἐπὴν μέντοι εἰκασίαν ποιῶμεν τὴν μεταφορὰν, ὡς προλέλεκται, στοχαστέον τοῦ συντόμου, καὶ τοῦ μηδὲν πλέον τοῦ ὥσπερ προστιθέναι· ἐπεί τι ἀντ' εἰκασίας παραβολὴ ἔσται ποιητικὴ, οἷον τὸ τοῦ Ξενοφῶντος· Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται· καὶ, Ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίου γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων· ταῦτα γὰρ οὐκ εἰκασίαις ἔτι ἔοικεν, ἀλλὰ παραβολαῖς ποιητικαῖς. τὰς δὲ παραβολὰς ταύτας, οὔτε ῥᾳδίως ἐν τοῖς πεζοῖς λόγοις τιθέναι δεῖ, οὔτε ἄνευ πλείστης φυλακῆς.

Καὶ περὶ μεταφορᾶς μὲν ὡς τύπῳ εἰ-

πεῖν. ληπτέον δὲ καὶ σύνθετα ὀνόματα, οὐ τὰ διθυραμβικῶς συγκείμενα, οἷον Θεοτεράτους πλάνας, οὐδὲ ἄστρων δορύπυρον στρατόν, ἀλλ' ἐοικότα τοῖς ὑπὸ τῆς ἀληθείας συγκειμένοις. καθόλου γὰρ ταύτην κανόνα ποιοῦμαι πάσης ὀνομασίας, νομοθέτας λέγουσαν καὶ ἀρχιτέκτονας, καὶ τοιάδε πολλὰ ἕτερα ἀσφαλῶς συντιθεῖσαν. ἕξει μέντοι τὸ σύνθετον ὄνομα ὁμοῦ καὶ ποικιλίαν τινὰ ἐκ τῆς συνθέσεως, καὶ μέγεθος, καὶ ἅμα καὶ συντομίαν τινά· ὄνομα γὰρ τεθήσεται ἀντὶ ὅλου τοῦ λόγου, οἷον ἂν τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν, σιτοπομπίαν λέγῃς· πολὺ γὰρ οὕτω μεῖζον. τάχα δ' ἂν καὶ λυθέντος ὀνόματος εἰς λόγον ἕτερον τρόπον μεῖζον γένοιτο, οἷον σίτου πομπὴ ἀντὶ σιτοπομπίας. ὄνομα δ' ἀντὶ λόγου τίθεται, οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν, Ὅτι οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι ὀνόματι, οἷον ὅτι οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίω-

κον, οἱ δ' ἀπήντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι. Φυλάττεσθαι μέντοι διπλᾶ τιθέναι τὰ διπλᾶ ὀνόματα· τοῦτο γὰρ ἔξω λόγου πεζοῦ τὸ εἶδος. τὰ δὲ πεποιημένα ὀνόματα ὁρίζονται μὲν τὰ κατὰ μίμησιν ἐκφερόμενα πάθους ἢ πράγματος, οἷον ὡς τὸ Σίζε, καὶ τὸ Λάπτοντες. ποιεῖ δὲ μάλιστα μεγαλοπρέπειαν, διὰ τὸ οἷον ψόφοις ἐοικέναι, καὶ μάλιστα τῷ ξένῳ· οὐ γὰρ ὄντα ὀνόματα λέγει, ἀλλὰ τότε γινόμενα· καὶ ἅμα σοφόν τι φαίνεται ὀνόματος καινοῦ γένεσις, οἷον συνηθείας. ἔοικε γοῦν ὀνοματουργῶν τοῖς πρώτοις θεμένοις τὰ ὀνόματα. στοχαστέον δὲ, πρῶτον μὲν τοῦ σαφοῦς ἐν τῷ ποιουμένῳ ὀνόματι καὶ συνήθους· ἔπειτα τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὰ κείμενα ὀνόματα, ὡς μὴ φρυγίζειν ἢ σκυθίζειν τις δόξῃ μεταξὺ ἑλληνικοῖς ὀνόμασι. ποιητέον μέντοι, ἤτοι τὰ μὴ ὠνομασμένα, οἷον ὁ

τὰ τύμπανα καὶ τὰ ἄλλα τῶν μαλθακῶν ὄργανα, κιναιδείας εἰπών, καὶ Ἀριστοτέλης τὸν ἐλεφαντιστήν. ἢ παρὰ τὰ κείμενα παρονομάζοντα αὐτόν, οἷον ὡς τὸ σκαφίτην τις ἔφη τὸν τὴν σκάφην ἐρέσσοντα, καὶ Ἀριστοτέλης τὸν αὐτίτην, οἷον τὸν μόνον αὐτὸν ὄντα· Ξενοφῶν δὲ, Ἠλέληξε, φησὶν, ὁ στρατηγὸς, τὴν τοῦ ἐλελεῦ ἀναβόησιν, ἣν ἀνεβόα ὁ στρατηγὸς συνεχῶς, παραποιήσας ὀνόματι. ἐπισφαλὲς μέντοι τοὔργον, ὡς ἔφην, καὶ αὐτοῖς τοῖς ποιηταῖς. καὶ τὸ διπλοῦν μέντοι ὄνομα, εἶδος ἂν εἴη πεποιημένου ὀνόματος· πᾶν γὰρ τὸ συντιθέμενον ἔκ τινων γέγονε δηλονότι. μεγαλεῖον δέ τι ἐστὶ καὶ ἡ ἀλληγορία, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀπειλαῖς, οἷον ὡς ὁ Διονύσιος, Ὅτι οἱ τέττιγες αὐτοῖς ᾄσονται χαμόθεν. εἰ δ' οὕτως ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι τέμνει τὴν λοκρίδα χώραν, καὶ ὀργιλώτερος ἂν ἐφάνη, καὶ εὐτελέστερος· νῦν δὲ ὥσπερ συγκαλύμματι τοῦ λόγου, τῇ ἀλλη-

γορίᾳ κέχρηνται· πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον, καὶ ἄλλος εἰκάζει ἄλλο τι· ὁ δὲ σαφὲς καὶ φοβερὸν, καταφρονεῖσθαι εἰκὸς, ὥσπερ τοὺς ἀποδεδυμένους· διὸ καὶ τὰ μυστήρια ἐν ἀλληγορίαις λέγεται, πρὸς ἔκπληξιν καὶ φρίκην, ὥσπερ ἐν ἀδύτῳ καὶ νυκτί· ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἀλληγορία τῷ ἀδύτῳ καὶ τῇ νυκτί. φυλάττεσθαι μέντοι κἀπὶ ταύτης τὸ συνεχὲς, ὡς μὴ αἴνιγμα ὁ λόγος ἡμῖν γένηται, οἷον τὸ ἐπὶ τῆς συκίας τῆς ἰατρικῆς, Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα· καὶ οἱ λάκωνες πολλὰ ἐν ἀλληγορίαις ἔλεγον ἐκφοβοῦντες, οἷον τὸ, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, πρὸς Φίλιππον· καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὐκ ὀλίγα. ἡ συντομία δὲ πῆ μὲν μεγαλοπρεπὴς, καὶ μάλιστα ἡ ἀποσιώπησις· ἔνια γὰρ μὴ ῥηθέντα μείζονα φαίνεται καὶ ὑπονοηθέντα μᾶλλον· πῆ δὲ μικροπρεπής· καὶ γὰρ ἐν διλογίαις γίνεται μέγεθος, οἷον ὡς Ξενοφῶν, Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο, φη-

σι, τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν φιλίων, τὰ δὲ καὶ δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων· πολὺ γὰρ οὕτω μεῖζον, ἢ εἴπερ ὧδ' εἶπε, καὶ διὰ τῶν φιλίων, καὶ διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν. πολλαχοῦ δὲ καὶ τὸ πλάγιον μεῖζον τοῦ εὐθέος, οἷον Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλόντων καὶ διακοψάντων· ἀντὶ τοῦ διενοοῦντο ἐλάσαι, καὶ διακόψαι. συμβέβληται δὲ καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν ὀνομάτων, καὶ ἡ δυσφωνία ἡ φαινομένη· ἐκ γὰρ τοῦ δυσφώνου πολλαχοῦ ὄγκος γίνεται, ὥσπερ, Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι· πολὺ γὰρ μᾶλλον τὸν Αἴαντα μέγαν ἐνέφηνεν ἡ τῶν δύο σύμπληξις τῆς ἑπταβοείου ἀσπίδος. τὸ δὲ ἐπιφώνημα καλούμενον ὁρίζοιτο μὲν ἄν τις, λέξιν ἐπικοσμοῦσαν· ἔστι δὲ τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἐν τοῖς λόγοις. τῆς γὰρ λέξεως ἡ μὲν ὑπηρετεῖ, ἡ δὲ ἐπικοσμεῖ· ὑπηρετεῖ μὲν ἡ τοιάδε, Οἵην τὴν ὑάκινθον ἐν οὔρεσι ποιμένες ἄνδρες Ποσσὶ καταστείβουσιν· ἐπι-

κοσμεῖ

κόσμου δὲ τὸ ἐπιφερόμενον, τὸ, Χαμαὶ δέ τε πορφύρεον ἄνθος· ἐπενήνεκται γὰρ τοῦτο τοῖς προειρημένοις, κόσμος σαφῶς καὶ κάλλος. μεστὴ δὲ τούτων καὶ ἡ Ὁμήρου ποίησις, οἷον, Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει, Οἷς τὸ πρὶν Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς. Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐπὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων, Μή πως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε. εἶτα ἐπιφωνεῖ, Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. καὶ καθόλου τὸ ἐπιφώνημα τοῖς τῶν πλουσίων ἔοικεν ἐπιδείγμασι, γείσοις λέγω, καὶ τριγλύφοις, καὶ πορφύραις πλατείαις. οἷον γάρ τι καὶ αὐτὸ τοῦ ἐν λόγοις πλούτου σημεῖόν ἐστι. δόξειε δ᾽ ἂν καὶ τὸ ἐνθύμημα ἐπιφωνήματος εἶδός τι εἶναι, οὐκ ὂν μέν· οὐ γὰρ κόσμου ἕνεκεν, ἀλλὰ ἀποδείξεως παραλαμβάνεται, πλὴν ἐπιλεγόμενόν γε ἐπιφωνηματικῶς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γνώμη ἐπιφωνουμένῳ τινὶ ἔοι-

κεν ἐπὶ προειρημένοις. ἀλλ' οὐδ' αὕτη ἐπιφώνημά ἐστι· καὶ γὰρ παραλέγεται πολλάκις, λαμβάνεται μέντοι χώραν ποτὲ ἐπιφωνήματος. τὸ δὲ, Νήπιος οὐδ' ἄρ ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξειν, οὐδ' αὐτὸ ἐπιφώνημα ἂν εἴη· οὐ γὰρ ἐπιλέγεται, οὐδὲ ἐπικοσμεῖ, οὐδ' ὅλως ἐπιφωνήματι ἔοικεν, ἀλλὰ προσφωνήματι, ἢ ἐπικερτομήματι. τὸ δὲ ποιητικὸν ἐν λόγοις, ὅτι μὲν μεγαλοπρεπὲς, καὶ τυφλῷ δῆλόν φασι· πλὴν οἱ μὲν γυμνῇ πάνυ χρῶνται τῇ μιμήσει τῶν ποιητῶν· μᾶλλον δὲ οὐ μιμήσει, ἀλλὰ μεταθέσει, καθάπερ Ἡρόδοτος. Θουκυδίδης μέντοι κἂν λάβῃ παρὰ ποιητοῦ τι, ἰδίως αὐτῷ χρώμενος, ἴδιον τὸ ληφθὲν ποιεῖ. οἷον ὁ μὲν ποιητὴς ἐπὶ τῆς Κρήτης ἔφη, Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος. ὁ μὲν δὴ ἐπὶ τοῦ μεγέθους ἐχρήσατο τῷ περίρρυτος· ὁ δὲ Θουκυδίδης ὁμονοεῖν τοὺς σικελιώτας καλὸν οἴε-

ται εἰ), γῆς οὔσης μιᾶς καὶ περιρρύτου. καὶ ταῦτα πάντα εἰπὼν, γῆν τε ἀντὶ νήσου καὶ περίρρυτον ὡσαύτως, ὅμως ἕτερον λέγειν δοκεῖ· διότι οὐχ ὡς πρὸς μέγεθος, ἀλλὰ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτοῖς ἐχρήσατο. περὶ μὲν δὴ μεγαλοπρεπείας τοσαῦτα.

Ὥσπερ δὲ παράκειται φαῦλά τινα ἀστείοις τισὶν, οἷον θάρρει μὲν τὸ θράσος, ἡ δ᾽ αἰσχύνη τῇ αἰδοῖ· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῆς ἑρμηνείας τοῖς χαρακτῆρσι παράκεινται διημαρτημένοι τινές. πρῶτα δὲ περὶ τοῦ γειτνιῶντος τῷ μεγαλοπρεπεῖ λέξομεν. ὄνομα μὲν οὖν αὐτῷ ψυχρόν· ὁρίζεται δὲ τὸ ψυχρὸν Θεόφραστος οὕτω, Ψυχρόν ἐστι τὸ ὑπερβάλλον τὴν οἰκείαν ἀπαγγελίαν, οἷον Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ, ἀντὶ τοῦ ἀπύθμενος ἐπὶ τῆς τραπέζης κύλιξ οὐ τίθεται· τὸ γὰρ πρᾶγμα μικρὸν ὂν, οὐ δέχεται ὄγκον τοσοῦτον λέξεως. γίνεται μέντοι καὶ τὸ ψυχρὸν ἐν τρισὶν, ὥσπερ καὶ τὸ μεγαλο-

πρεπές. ἢ γὰρ ἐν διανοίᾳ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος λιθοβολοῦντος τὴν ναῦν τοῦ Ὀδυσσέως, ἔφη τις, Φερομένου τοῦ λίθου αἶγες ἐνέμοντο ἐν αὐτῷ. ἐκ γὰρ τοῦ ὑπερβεβλημένου τῆς διανοίας καὶ ἀδυνάτου, ἡ ψυχρότης. ἐν δὲ λέξει ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ γίνεσθαι τετραχῶς. * ὡς Ἀλκιδάμας, Ὑγρὸν ἱδρῶτα· ἢ ἐν συνθέτῳ· ὅταν διθυραμβώδης συντεθῇ ἡ διπλῶσις τοῦ ὀνόματος, ὡς τὸ Ἐρημόπλανος ἔφη τις, καὶ τι ἄλλο οὕτως ὑπέρογκον. γίνεται δὲ καὶ ἐν μεταφορᾷ τὸ ψυχρόν: Τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ γράμματα. τετραχῶς μὲν οὖν κατὰ τὴν λέξιν οὕτως ἂν γίγνοιτο. σύνθεσις δὲ ψυχρὰ ἡ μὴ ἔρρυθμος, ἀλλὰ ἄρρυθμος οὖσα, καὶ διὰ πάντων μακρὸν ἔχουσα, ὥσπερ ἡ τοιάδε, Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν, Πάσης ἡμῶν ὀρθῆς οὔσης· οὐδὲν γὰρ ἔχει λογικὸν, οὐδὲ ἀσφαλὲς διὰ τὴν συνέχειαν τῶν μακρῶν συλλαβῶν. ψυχρὸν δ' ἐστὶ τὸ μέτρα

τιθέναι συνεχῆ, καθάπερ τινὲς, καὶ μὴ κλεπτόμενα ὑπὸ τῆς συνεχείας· ποίημα γὰρ ἄκαιρον, ψυχρόν· ὥσπερ καὶ τὸ ὑπέρμετρον· καὶ καθόλου ὁποῖόν τι ἐστὶν ἡ ἀλαζονεία, τοιοῦτον καὶ ἡ ψυχρότης· ὅ, τε γὰρ ἀλαζὼν, τὰ μὴ προσόντα αὐτῷ αὐχεῖ, ὅμως ὡς προσόντα· ὅ, τε μικροῖς πράγμασι περιβάλλων ὄγκον, καὶ αὐτὸς ἐν μικροῖς ἀλαζονευομένῳ ἔοικε, καὶ ὁποῖόν τι τὸ ἐν τῇ παροιμίᾳ, κοσμούμενον ὕπερον, τοιοῦτόν τι ἐστὶ καὶ τὸ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐξηρμένον ἐν μικροῖς πράγμασι. καίτοι τινές φασι δεῖν τὰ μικρὰ μεγάλως λέγειν, καὶ σημεῖον τοῦτο ἡγοῦνται ὑπερβαλλούσης δυνάμεως. ἐγὼ δὲ Πολυκράτει μὲν τῷ ῥήτορι συγχωρῶ, ἐγκωμιάζοντι, ὡς Ἀγαμέμνονα, ἐν ἀντιθέτοις καὶ μεταφοραῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς τρόποις· ἔπαιζε γὰρ, οὐκ ἐσπούδαζε· καὶ αὐτὸς τῆς γραφῆς ὁ ὄγκος παίγνιόν ἐστι. παίζειν μὲν δὴ ἐξέστω, ὥς φημι· τὸ δὲ πρέπον

ἐν παντὶ πράγματι φυλακτέον, τουτέστι,
προσφόρως ἑρμηνευτέον, τὰ μὲν μικρὰ
μικρῶς, τὰ δὲ μεγάλα μεγάλως· καθά-
περ Ξενοφῶν ἐπὶ τοῦ Τηλεβόα ποταμοῦ,
μικροῦ ὄντος καὶ καλοῦ, φησὶν, Οὗτος δὲ πο
ταμὸς ἦν, μέγας μὲν οὒ, καλὸς δέ· τῇ γὰρ
βραχύτητι τῆς συνθέσεως, καὶ τῇ ἀπολή-
ξει τῇ εἰς τὸ δὲ, μονονοὐκ ἐπέδειξεν ἡμῖν μι-
κρὸν ποταμόν. ἕτερος δέ τις ἑρμηνεύων ὅ-
μοιον τῷ Τηλεβόᾳ ποταμῷ ἔφη, Ὃς ἀπὸ
τῶν λαυρικῶν ὀρέων ὁρμώμενος ἐκδιδοῖ ἐς
θάλασσαν, καθάπερ τὸν Νεῖλον ἑρμηνεύων
καταχρημνιζόμενον, ἢ τὸν Ἴστρον ἐμβάλλον-
τα. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα, ψυχρότης κα-
λεῖται. γίνεται μέντοι τὰ μικρὰ μεγάλα ἕ-
τερον τρόπον, οὐ διὰ τοῦ ἀπρεποῦς, ἀλλ' ἐ-
νίοτε ὑπ' ἀνάγκης, οἷον ὅταν μικρὰ κατορ-
θώσαντά τινα στρατηγὸν ἐξαίρειν βουλώμε-
θα, ὡς μεγάλα κατωρθωκότα, οἷον ὅτι ἔφο-
ρος ἐν Λακεδαίμονι τὸν περιέργως, καὶ

οὐκ ἐπιχωρίως σφαιρίσαντα, ἐμαστίγω-
σε· τούτῳ γὰρ αὐτόθεν μικρῷ ἀκουσθῆναι
ὄντι, ἐπιτραγῳδοῦμεν, ὡς οἱ τὰ μικρὰ πο-
νηρὰ ἔθη ἐῶντες, ὁδὸν τοῖς μείζοσι πονηροῖς
ἀνοιγνύουσι· καὶ ὅτι ἐπὶ τοῖς μικροῖς παρα-
νομήμασι χρὴ κολάζειν μᾶλλον, οὐκ ἐπὶ
τοῖς μεγάλοις· καὶ τὴν παροιμίαν ἐποιήσα-
μεν, ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντὸς, ὡς ἐοικυῖαν
τούτῳ τῷ σμικρῷ κακῷ· ἢ καὶ ὅτι οὐδὲν κα-
κὸν μικρόν ἐστιν. οὕτω μὲν δὴ ἐξέστω καὶ τὸ
μικρὸν κατόρθωμα ἐξαίρειν μέγα, οὐ μὴν
ὥστε ἀπρεπές τι ποιεῖν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ
μέγα κατασμικρύνεται χρησίμως πολλά-
κις, οὕτως δὴ καὶ τὸ μικρὸν ἐξαιρείτω. μά-
λιστα δὲ ἡ ὑπερβολὴ ψυχρότατον πάντων.
τριττὴ δέ ἐστιν· ἢ γὰρ καθ' ὁμοιότητα ἐκφέ-
ρεται, ὡς τὸ, Θέειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι· ἢ κα-
θ' ὑπεροχὴν, ὡς τὸ, Λευκότεροι χιόνος· ἢ κα-
τὰ τὸ ἀδύνατον, ὡς τὸ, Οὐρανῷ ἐστήριξε
κάρη. πᾶσα μὲν οὖν ὑπερβολὴ, ἀδύνα-

τός ἐστιν· οὔτε γὰρ ἂν χιόνος λευκότερον γένοιτο, οὔτ' ἂν ἀνέμῳ θεῖν ὅμοιον. αὕτη μέντοι ἡ ὑπερβολὴ ἡ εἰρημένη, ἐξαιρέτως ὀνομάζεται ἀδύνατος· διὸ δὴ καὶ μάλιστα ψυχρὰ δοκεῖ πᾶσα ὑπερβολὴ, διότι ἀδυνάτῳ ἔοικε. διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ χρῶνται αὐτῇ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀδυνάτου ἐφέλκονται τὸ γελοῖον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν περσῶν τῆς ἀπληστίας ὑπερβαλλόμενός τις ἔφη, Ὅτι πεδία ἐξέχεζον ὅλα, καὶ Ὅτι βοῦς ἐν ταῖς γνάθοις ἔφερον. τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ τὸ Φαλακρότερος εὐδίας, καὶ τὸ Κολοκύντης ὑγιέστερος. τὸ δὲ Χρυσοῦ χρυσοτέρα, τὸ Σαπφικὸν ἐν ὑπερβολῇ λέγεται καὶ αὐτὸ, καὶ ἀδυνάτως, πλὴν αὐτῷ γε τῷ ἀδυνάτῳ χάριεν ἔχει, οὐ ψυχρότητα. ὃ δὴ καὶ μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις Σαπφοῦς τῆς θείας, ὅτι φύσει κινδυνώδει πράγματι καὶ δυσκατορθώτῳ ἐχρήσατο ἐπιχαρίτως. καὶ περὶ μὲν ψυχρότητος καὶ ὑπερβολῆς το-

σαῦτα. νῦν δὲ περὶ τοῦ γλαφυροῦ χαρακτῆρος λέξομεν.

Ὁ γλαφυρὸς λόγος, χαριεντισμὸς καὶ ἱλαρὸς λόγος ἐστί. τῶν δὲ χαρίτων, αἱ μέν εἰσι μείζονες καὶ σεμνότεραι, αἱ τῶν ποιητῶν· αἱ δὲ εὐτελεῖς μᾶλλον καὶ κωμικώτεραι, σκώμμασιν ἐοικυῖαι, οἷον αἱ Ἀριστοτέλους χάριτες, καὶ Σώφρονος, καὶ Λυσίου· τὸ γὰρ, Ἧς ῥᾶον ἄν τις ἠριθμήσατο τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους, τὸ ἐπὶ τῆς πρεσβύτιδος· καὶ τὸ, Ὅσας ἄξιος ἦν λαβεῖν πληγὰς, τοσαύτας εἴληφε δραχμάς. οἱ τοιοῦτοι ἀστεϊσμοὶ, οὐ διαφέρουσι σκωμμάτων, οὐδὲ πόῤῥω γελωτοποιΐας εἰσί. τὸ δὲ, Τῇ δέ θ᾽ ἅμα νύμφαι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ· καὶ, Ῥεῖα δ᾽ ἀριγνώτη πέλεται. καλαὶ δέ τε πᾶσαι. καὶ αὗταί εἰσιν αἱ λεγόμεναι σεμναὶ χάριτες καὶ μεγάλαι. χρῆται δὲ αὐταῖς Ὅμηρος, καὶ πρὸς δείνωσιν ἐνίοτε, καὶ ἔμφασιν.

καὶ παίζων φοβερώτερός ἐστι. πρῶτός τε εὑρηκέναι δοκεῖ φοβερὰς χάριτας, ὥσπερ τὸ ἐπὶ τοῦ ἀχαριστοτάτου προσώπου, τὸ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος, τὸ οἷον, Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι, τοὺς δὲ λοιποὺς πρότερους, τὸ τοῦ κύκλωπος ξένιον. οὐ γὰρ οὕτως αὐτὸν ἐνέφηνε δεινὸν ἐκ τῶν ἄλλων, ὅταν δύο δειπνῇ ἑταίρους. οὐδ' ἀπὸ τοῦ θυρεοῦ, ἢ ἐκ τοῦ ῥοπάλου, ὡς ἐκ τούτου τοῦ ἀστεϊσμοῦ. χρῆται δὲ τῷ τοιούτῳ εἴδει καὶ Ξενοφῶν, καὶ αὐτὸς δεινότητας εἰσάγει ἐκ χαρίτων, οἷον ἐπὶ τῆς ἐνόπλου ὀρχηστρίδος, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ παφλαγόνος, εἰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτοῖς συνεπολέμουν, ἔφη, Αὗται γὰρ καὶ ἔτρεψαν τὸν βασιλέα. διπλῆ γὰρ ἐμφαίνεται ἡ δεινότης ἐκ τῆς χάριτος. ἡ μὲν, ὅτι οὐ γυναῖκες αὐτοῖς εἵποντο, ἀλλ' ἀμαζόνες. ἡ δὲ, κατὰ βασιλέως, εἰ οὕτως ἦν ἀσθενὴς, ὡς ὑπὸ γυναικῶν φυγεῖν.

Τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν χαρίτων τοσάδε, καὶ

τοιάδε. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νυμφαῖοι κῆποι, ὑμέναιοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ Σαπφοῦς ποίησις. τὰ γὰρ τοιαῦτα, κἂν ὑπὸ Ἱππώνακτος λέγηται, χαρίεντά ἐστι· καὶ αὐτὸ ἱλαρὸν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἑαυτοῦ· οὐδεὶς γὰρ ἂν ὑμέναιον ᾄδοι ὀργιζόμενος· οὐδὲ τὸν ἔρωτα ἐριννὺν ποιήσει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἢ γίγαντα· οὐδὲ τὸ γελᾶν κλαίειν. ὥστε ἡ μέν τις ἐν πράγματι χάρις ἐστί, τὰ δὲ καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερα, οἷον, Ὡς δ᾽ ὅτε Γανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδησιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο· ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ ἀηδὼν, χάριεν ὀρνίθιον· καὶ τὸ ἔαρ, φύσει χάριεν. πολὺ δὲ ἐπικεκόσμηται τῇ ἑρμηνείᾳ· καὶ ἔστι χαριέστερα, τό, τε χλωρηῒς, καὶ τὸ Γανδαρέου κούρη, εἰπεῖν ἐπὶ ὄρνιθος, ἅπερ τοῦ ποιητοῦ ἴδια ἐστί. πολλάκις δὲ καὶ τὰ μὲν πράγματα, ἀτερπῆ ἐστι φύσει καὶ στυγνά· ὑπὸ δὲ τοῦ λέγοντος γίνεται ἱλαρά. τοῦτο δὲ παρὰ Ξενο-

φαντι δοκεῖ περιττῶς εὑρῆσθαι· λαβὼν γὰρ ἀγέλαστον πρόσωπον καὶ στυγνόν, τὸν Ἀγλαϊτάδαν τὸν πέρσην, γέλωτα εὗρεν ἐξ αὐτοῦ χαρίεντα, Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα· αὕτη δέ ἐστι καὶ ἡ δυνατωτάτη χάρις, καὶ μάλιστα ἐν τῷ λέγοντι· τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα καὶ φύσει στυγνὸν ἦν καὶ πολέμιον χάριτι, ὥσπερ καὶ Ἀγλαϊτάδας· ὁ δ᾽ ὥσπερ ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων παίζειν ἐστίν, ὡσπερεὶ καὶ ὑπὸ θερμοῦ ψύχεσθαι· θερμαίνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν. ἐπεὶ δὲ τὰ εἴδη τῶν χαρίτων δέδεικται τίνα ἐστί, καὶ ἐν τίσι, νῦν καὶ τοὺς τόπους παραδείξομεν, ἀφ᾽ ὧν αἱ χάριτες· ἦσαν δὲ ἡμῖν, αἱ μὲν ἐν τῇ λέξει, αἱ δὲ ἐν τοῖς πράγμασι. παραδείξομεν οὖν καὶ τοὺς τόπους καθ᾽ ἑκάτερα· προτέρους δέ, τοὺς τῆς λέξεως· εὐθὺς οὖν πρώτη ἐστὶ χάρις ἡ ἐκ συντομίας, ὅταν τὸ αὐτὸ μηκυνόμενον ἄχαρι γένηται· ὑπὸ δὲ τάχους, χάριεν. ὥσπερ

παρὰ Ξενοφῶντι, τῷ ὄντι τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς ἑλλάδος, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ εἰ λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως· τὸ γὰρ ἐπιλεγόμενον τὸ, εἶχεν οὕτως, ἀπὸ τῆς συντομίας τὴν χάριν ποιεῖ· εἰ δὲ ἐμηκύνθη διὰ πλειόνων, ὅτι ἔλεγε ταῦτα ἀληθῆ σαφῶς γὰρ ἐτετρύπητο· διήγημα ἂν ψιλὸν ἐγένετο ἀντὶ χάριτος. πολλάκις δὲ καὶ δύο φράζεται δι' ἑνὸς πρὸς τὸ χαρίεν, οἷον ἐπὶ τῆς ἀμαζόνος καθευδούσης ἔφη τις, ὅτι τὸ τόξον ἐντεταμένον ἔκειτο, καὶ ἡ φαρέτρα πλήρης, τὸ γέρρον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· τοὺς δὲ ζωστῆρας οὐ λύονται· ἐν γὰρ τούτῳ καὶ ὁ νόμος εἴρηται ὁ περὶ τοῦ ζωστῆρος, καὶ ὅτι οὐκ ἔλυσε τὸν ζωστῆρα, τὰ δύο πράγματα διὰ μιᾶς ἑρμηνείας· καὶ ἀπὸ τῆς συντομίας ταύτης γλαφυρόν τι ἐστί. δεύτερος δὲ τόπος ἐστὶν ἀπὸ τῆς τάξεως. τὸ γὰρ αὐτὸ πρὸ μὲν τεθὲν, ἢ μέσον, ἄχαρι γίνεται· ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους,

χάριεν· οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησὶν ἐπὶ τοῦ Κύρου· Δίδωσι δὲ αὐτῷ καὶ δῶρα, ἵππον, καὶ στολὴν, καὶ στρεπτὸν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι. ἐν γὰρ τούτοις, τὸ μὲν τελευταῖον ἐστὶ τὸ τὴν χάριν ποιοῦν, τὸ τὴν χώραν μηκέτι διαρπάζεσθαι, διὰ τὸ ξένον τοῦ δώρου καὶ τὴν ἰδιότητα· αἴτιος δὲ ὁ τόπος τῆς χάριτος. εἰ γοῦν πρῶτον ἐτάχθη, ἀχαριστότερον ἦν, οἷον, ὅτι δίδωσιν αὐτῷ δῶρα, τήν τε χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, καὶ ἵππον, καὶ στολὴν, καὶ στρεπτόν· νῦν δὲ προειπὼν τὰ εἰθισμένα δῶρα, τελευταῖον ἐπήνεγκε τὸ ξένον καὶ ἄηθες· ἐξ ὧν ἁπάντων συνῆκται ἡ χάρις. αἱ δὲ ἀπὸ τῶν σχημάτων χάριτες δῆλαί εἰσι, καὶ πλεῖσται παρὰ Σαπφοῖ, οἷον ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως, ὅπου νύμφη πρὸς τὴν παρθενίαν φησὶ, Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ. ἡ δὲ ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ σχήματι, Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σὲ, οὐκ ἔτι ἥξω. πλείων γὰρ χάρις ἐμφαίνε-

ται ἢ εἴπερ ἅπαξ ἐλέχθη, καὶ διὰ τοῦ σχήματος. καίτοι ἡ ἀναδίπλωσις πρὸς δεινότητας μᾶλλον δοκεῖ εὑρῆσθαι· ἡ δὲ καὶ τοῖς δεινοτάτοις καταχρῆται ἐπὶ χάριτος. χαριεντίζεται δέ ποτε καὶ ἐξ ἀναφορᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἑσπέρου, Ἕσπερε πάντα φέρεις, φησί, φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα· καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐστὶν ἐκ τῆς λέξεως τῆς φέρεις, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφερομένης. πολλὰς δ᾽ ἄν τις καὶ ἄλλας ἐκφέροι χάριτας. γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ λέξεως χάριτες, ἤγουν ἐκ μεταφορᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ τέττιγος, Πτερύγων δ᾽ ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ὅ,τι ποτ᾽ ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυδείη. ἐκ συνθέτου τοῦ ὀνόματος καὶ διθυραμβικοῦ· Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων, τουτὶ δεινὸν περὶ πτερύγων αὐτὸ ποίησον· ἃ μάλιστα δὴ κωμῳδικὰ παίγνιά ἐστι καὶ σατύρεια. καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ δὲ ὀνόματος γίνεται, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης, Ὅσῳ

γὰρ, φησί, μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα. καὶ ἐκ πεποιημένου, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ, Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα· τὸ μὲν γὰρ μονώτης, ἰδιωτικωτέρου ἔθους ἤδη ἐστί· τὸ δὲ αὐτίτης, πεποιημένον ἐκ τοῦ αὐτός. πολλὰ δὲ ὀνόματα καὶ παρὰ τὴν θέσιν τὴν ἐπί τινος χαρίεντά ἐστιν, οἷον, Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος. ἐνταῦθα ἡ χάρις ἀπὸ τοῦ σκῶψαι τὸν ὄρνιν, καθάπερ ἄνθρωπον. καὶ ὅτι τὰ μὴ συνήθη ἔθετο ὀνόματα τῷ ὄρνιθι. αἱ μὲν οὖν τοιαῦται χάριτες παρ' αὐτὰς τὰς λέξεις. ἐκ δὲ παραβολῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος ἀνδρὸς ἡ Σαπφώ φησι, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν· ἐνταῦθα γὰρ χάριν ἐποίησεν ἡ παραβολὴ μᾶλλον ἢ μέγεθος. καίτοι ἐξῆν εἰπεῖν, πέρροχος ὥσπερ ἡ σελήνη τῶν ἄλλων ἄστρων, ἢ ὁ ἥλιος ὁ λαμπρότερος, ἢ ὅσα ἄλλα ἐστὶ ποιητικώτερα. Σώφρων δὲ καὶ αὐ-

τὸς

τὸς ἐπὶ τοῦ ὁμοίου ᾄδους φησί, Θᾶσαι ὅσα φύλ-
λα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλ-
λίζοντι, οἷόν περ φαντὶ φιλατοὺς ζῶας τὸν
Αἴαντα τὸν πάλαι· καὶ γὰρ ἐν ταῦτα ἐπίχαρις
ἡ ὑπερβολή ἐστι, καὶ τοὺς ζῶας διαπαίζου-
σα ὥσπερ παῖδας. ἔστι δέ τις ἰδίως χάρις
σαπφικὴ ἐκ μεταβολῆς, ὅταν τι εἰποῦσα
μεταβάλληται, καὶ ὥσπερ μετανοήσειεν, οἷον,
Ὕψι δή, φησί, τὸ μέλαθρον ἀείρατε τέκτο-
νες· γαμβρὸς εἰσέρχεται ἴσος Ἄρηϊ, ἀνδρὸς
μεγάλου πολλῷ μείζων, ὥσπερ ἐπιλαμβα-
νομένη ἑαυτῆς, ὅτι ἀδυνάτῳ ἐχρήσατο
ὑπερβολῇ· καὶ ὅτι οὐδεὶς τῷ Ἄρηϊ ἴσος ἐστί.
τοῦ δ᾽ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ περὶ Τηλεμάχου,
ὅτι δύο κύνες δεδέχατο περὶ τῆς αὐλῆς· καὶ
δυνάμενος καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν,
ἀλλά τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦ-
τα· καὶ γὰρ οὗτος μεταβαλλόμενος μεταξὺ
ἠστείσατο, καὶ ἀποσιγήσας τὰ ὀνόματα. καὶ
ἀπὸ στίχου δὲ ἀλλοτρίου γίνεται χάρις,

ὡς ὁ Ἀριστοφάνης σκώπτων που τὸν Δία, ὅτι οὐ κεραυνοῖ τοὺς πονηρούς, φησίν, Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει, καὶ σούνιον ἄκρον Ἀθηνῶν. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔτι ὁ Ζεὺς κωμῳδεῖσθαι δοκεῖ, ἀλλ' Ὅμηρος καὶ ὁ στίχος ὁ ὁμηρικὸς, καὶ ἀπὸ τούτου πλείων ἐστὶν ἡ χάρις. ἔχουσι δέ τι στωμύλον καὶ ἀλληγορίαι τινὲς, ὥσπερ τὸ, Δελφοὶ παιδίον ὑμῖν αἰκώων φέρει. καὶ τὰ Σώφρονος δὲ τὰ ἐπὶ τῶν γερόντων, Ἐνθάδε ὧν κἠγὼ παρ' ὔμμε τοὺς ὁμότειχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων· ποντίναι γὰρ ἤδη τοῖς ταλικοῖσδε ταὶ ἄγκυραι· ὅσα τε ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀλληγορεῖ, οἷον ἐπ' ἰχθύων, Σωλῆνες γλυκύκρεον κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν ἰχνεύμασι· καὶ μιμηκώτερα τὰ τοιαῦτά ἐστι καὶ αἰσχρά. ἔστι δέ τις καὶ ἡ παρὰ τὴν προσδοκίαν χάρις, ὡς ἡ τοῦ κύκλωπος, ὅτι ὕστατον ἔδομαι Οὖτιν· οὐ γὰρ προσεδόκα τοιοῦτο ξένιον, οὔτε Ὀδυσσεὺς, οὔτε ὁ ἀναγινώσκων. καὶ ὁ Ἀριστοφάνης

ἐπὶ τοῦ Σωκράτους, Κάμψας ὀβελίσκον, φησίν, εἶτα διαβήτην λαβών, ἐκ τῆς παλαίστρας θοἰμάτιον ὑφείλετο. ἤδη μέντοι ἐκ δύο τόπων ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ χάρις· οὐ γὰρ παρὰ προσδοκίαν μόνον ἐπηνέχθη, ἀλλ' οὐδ' ἠκολούθει τοῖς προτέροις· ἡ δὲ τοιαύτη ἀνακολουθία καλεῖται γρῖφος, ὥσπερ ὁ παρὰ Σώφρονι ῥητορεύων Βουλίας. οὐδὲν γὰρ ἀκόλουθον αὐτῷ λέγει· καὶ παρὰ Μενάνδρῳ δὲ ὁ πρόλογος τῆς Μεσσηνίας. πολλάκις δὲ καὶ κῶλα ὅμοια ἐποίησε χάριν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης, Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν, φησίν, ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν· ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. καταλήξας γὰρ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἐποίησε τὴν χάριν. ἐὰν δ' οὖν ἀποκόψῃς τοῦ ἑτέρου κώλου τὸ μέγαν, συναφαιρεῖται καὶ ἡ χάρις. καὶ κατηγορίαι δὲ ἀποκεκρυμμέναι ἐνίοτε ὁμοιοῦνται χάρισιν, ὥσπερ πα-

παρὰ Ξενοφῶντι ὁ Ἡρακλείδης, ὁ παρὰ τῷ Σεύθῃ, προσιὼν τῶν συνδείπνων ἑκάστῳ, καὶ πείθων δωρεῖσθαι Σεύθῃ ὅ,τι ἔχοι· ταῦτα γὰρ καὶ χάριν τινὰ ἐμφαίνει, καὶ κατηγορίαι εἰσὶν ἀποκεκρυμμέναι.

Αἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν χάριτες τοσαῦται, καὶ οἱ τόποι· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι λαμβάνονται χάριτες ἐκ παροιμίας· φύσει γὰρ χαρίεν πρᾶγμά ἐστιν ἡ παροιμία, ὡς ὁ Σώφρων μὲν ἐπίης ἔφη ὁ τὸν πατέρα πνίγων, καὶ ἀλλαχόθι που φησίν, Ἐκ τοῦ ὄνυχος γὰρ τὸν λέοντα ἔγραψε. Τορύναν ἔξεσε. Κύμινον ἔπρισε. καὶ γὰρ δυσὶ παροιμίαις καὶ τρισὶν ἐπ᾽ ἀλλήλαις χρῆται, ὡς ἐπιπληθύνωνται αὐτῷ αἱ χάριτες· σχεδόν τε πάσας ἐκ τῶν δραμάτων αὐτοῦ τὰς παροιμίας ἐκλέξαι ἐστί. καὶ μῦθος δὲ λαμβανόμενος καιρίως εὔχαρίς ἐστιν· ἤτοι ὁ κείμενος, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τοῦ ἀετοῦ φησίν, ὅτι λιμῷ θνήσκει ἐπικάμπτων τὸ ῥάμφος·

πάρα δὲ αὐτὴν ὅτι ἄνθρωπος ὤν ποτε, ἠδίκησε ξένον. ὁ μὲν οὖν τοιοῦτος καὶ μιμικῷ μύθῳ κέχρηται καὶ κοινῷ. πολλοὺς δὲ καὶ προσπλάσσομεν προσφόρους καὶ οἰκείους τοῖς πράγμασιν, ὥσπέρ τις περὶ αἰλούρου λέγων, ὅτι συμφθίνει τῇ σελήνῃ καὶ ὁ αἴλουρος, καὶ συμπαχύνεται, προσέπλασεν ὅτι ἔνθεν καὶ ὁ μῦθός ἐστιν, ὡς ἡ σελήνη ἔτεκε τὸν αἴλουρον. οὐ γὰρ μόνον κατ' αὐτὴν τὴν πλάσιν ἔσται ἡ χάρις, ἀλλὰ καὶ ὁ μῦθος ἐμφαίνει χαρίεν τι, αἴλουρον ποιῶν σελήνης παῖδα. πολλάκις δὲ καὶ ἐκ φόβου ἀλλασσομένου γίνεται χάρις, ὅταν διακενῆς τις φοβῇ, οἷον τὸν ἱμάντα ὡς ὄφιν, ἢ τὸν κρίβανον ὡς χάσμα τῆς γῆς· ἅπερ καὶ αὐτὰ κωμῳδικώτερά ἐστι. καὶ εἰκασίαι δέ εἰσιν εὐχάριτες, ἂν τὸν ἀλεκτρυόνα μήδῳ εἰκάσῃς, ὅτι τὴν κυρβασίαν ὀρθὴν φέρει· βασιλεῖ δὲ, ὅτι πορφύρεός ἐστιν, ἢ ὅτι βοήσαντος ἀλεκτρυόνος ἀναπηδῶμεν, ὥσπερ καὶ βασιλέως βοήσαντος,

καὶ φοβούμεθα. ἐκ δὲ ὑπερβολῶν χάριτες μάλιστα αἱ ἐν ταῖς κωμῳδίαις. πᾶσα δὲ ὑπερβολὴ ἀδύνατος, ὡς Ἀριστοφάνης ἐπὶ τῆς ἀπληστίας τῶν περσῶν φησὶν, ὅτι ὤπτων βοῦς κριβανίτας ἀντὶ ἄρτων· ἐπὶ δὲ τῶν θρακῶν ἕτερος, ὅτι Μηδόκης ὁ βασιλεὺς βοῦν ἔφερεν ὅλον ἐν γνάθῳ. τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν, Υγιέστερος κολοκύντης· καὶ, Φαλακρότερος εὐδίας· καὶ τὰ Σαπφικὰ, Πολὺ πακτίδος ἁδυμελεστέρα, Χρυσοῦ χρυσοτέρα· πᾶσαι γὰρ αἱ τοιαῦται χάριτες ἐκ τῶν ὑπερβολῶν εὕρηνται, καίτοι διαφέρουσι. διαφέρουσι δὲ τὸ γελοῖον καὶ εὔχαρι, πρῶτα μὲν τῇ ὕλῃ· χαρίτων μὲν γὰρ ὕλη, νυμφαῖοι κῆποι, ἔρωτες· ἅπερ οὐ γελᾶται. γέλωτος δὲ, Ἶρος καὶ Θερσίτης. τοσοῦτον οὖν διοίσουσιν, ὅσον ὁ Θερσίτης τοῦ ἔρωτος. διαφέρουσι δὲ καὶ τῇ λέξει αὐτῇ· τὸ μὲν γὰρ εὔχαρι μετὰ κόσμου ἐκφέρεται καὶ δι' ὀνομάτων καλῶν,

ἃ μάλιστα ποιεῖ τὰς χάριτας, οἷον τό, Ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος· καὶ τό, Χλωρηῒς ἀηδών. τὸ δὲ γελοῖον καὶ ὀνομάτων ἐστὶν εὐτελῶν καὶ κοινοτέρων, ὥσπερ ἔχει, Ὅσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα· ἔπειτα ἀφανίζεται ὑπὸ τοῦ κόσμου τῆς ἑρμηνείας, καὶ ἀντὶ γελοίου θαῦμα γίνεται. αἱ μέντοι χάριτές εἰσι μετὰ σωφροσύνης· τὸ δὲ ἐκφράζειν τὰ γελοῖα, ὅμοιόν ἐστι καὶ καλλωπίζειν πίθηκον· διὸ καὶ ἡ Σαπφὼ, περὶ μὲν κάλλους ᾄδουσα, καλλιεπής ἐστι καὶ ἡδεῖα· καὶ περὶ ἐρώτων δὲ καὶ ἀέρος, καὶ περὶ ἀλκυόνος, καὶ ἅπαν καλὸν ὄνομα ἐνύφανται αὐτῆς τῇ ποιήσει· τὰ δὲ καὶ αὐτὴ εἰργάσατο. ἄλλως δὲ σκώπτει τὸν ἄγροικον νυμφίον, καὶ τὸν θυρωρὸν τὸν ἐν τοῖς γάμοις, εὐτελέστατα καὶ ἐν πεζοῖς ὀνόμασι μᾶλλον ἢ ἐν ποιητικοῖς· ὥστε αὐτῆς μᾶλλόν ἐστι τὰ ποιήματα ταῦτα διαλέγεσθαι ἢ ᾄδειν· οὐδ᾽ ἂν ἁρμόσαι πρὸς τὸν

χορὸν, ἢ πρός τινὰ λέγειν, εἰ μήτις εἴη χορὸς διαλεκτικός. μάλιστα δὲ διαφέρουσι καὶ ἐκ τῆς προαιρέσεως· οὐ γὰρ ὅμοια προαιρεῖται ὁ εὐχάριστος καὶ ὁ γελωτοποιῶν· ἀλλ' ὁ μὲν εὐφραίνειν, ὁ δὲ γελασθῆναι. καὶ ἀπὸ τῶν ἐπακολουθούντων δέ· τοῖς μὲν γὰρ γέλως, τοῖς δὲ ἔπαινος. καὶ ἐκ τόπου· ἔνθα μὲν γὰρ γέλωτος τέχναι καὶ χαρίτων, ἐν σατύρῳ καὶ ἐν κωμῳδίαις. τραγῳδία δὲ χάριτας μὲν παραλαμβάνει ἐν πολλοῖς· ὁ δὲ γέλως ἐχθρὸς τραγῳδίας· οὐδὲ γὰρ ἐπινοήσειεν ἄν τις τραγῳδίαν παίζουσαν, ἐπεὶ σάτυρον γράψει ἀντὶ τραγῳδίας. χρήσονται δέ ποτε καὶ οἱ φρόνιμοι γελοίοις πρός τε τοὺς καιροὺς, οἷον ἐν ἑορταῖς, καὶ ἐν συμποσίοις, καὶ ἐν ἐπιπλήξεσι δὲ πρὸς τοὺς τρυφερωτέρους, ὡς ὁ τηλαυγὴς φύλακος, καὶ ἡ Κράτητος ποιητικὴ, καὶ φακῆς ἐγκώμιον, ἂν ἀναγνῷ τις ἐν τοῖς ἀσώτοις· τοιοῦτος δὲ ὡς τὸ πλέον, καὶ ὁ κυνικὸς τρό-

πος· τὰ γὰρ τοιαῦτα γελοῖα χρείας λαμβάνει τάξιν καὶ γνώμης. ἔστι δὲ καὶ τοῦ ἤθους τις ἔμφασις ἐκ τῶν γελοίων, καὶ ἢ παιγνίας ἢ ἀκολασίας, ὡς καὶ τὸν οἶνον τὸν περιχυθέντα ἐπιχέων τὰ σπήλαια ἀντὶ οἰνέως· ἡ γὰρ ἀντίθεσις ἡ περὶ τὰ ὀνόματα, καὶ ἡ φροντὶς ἐμφαίνει τινὰ ψυχρότητα ἤθους καὶ ἀναγωγίαν. περὶ δὲ σκωμμάτων μὲν, οἷον εἰκασία τίς ἐστιν· ἡ γὰρ ἀντίθεσις εὐτράπελος. χρήσονταί τε ταῖς τοιαύταις εἰκασίαις, ὡς Αἰγυπτία κληματὶς, μακρὸν καὶ μέλανα· καὶ τὸ Θαλάσσιον πρόβατον, τὸν μωρὸν τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ· τοῖς μὲν τοιούτοις χρήσονται· εἰ δὲ μὴ, φευξόμεθα τὰ σκώμματα ὥσπερ λοιδορείας. ποιεῖ δὲ εὔχαριν τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὰ λεγόμενα καλὰ ὀνόματα· ὡρίσατο δ᾽ αὐτὰ Θεόφραστος οὕτω·

Κάλλος ὀνόματός ἐστι τὸ πρὸς τὴν ἀκοὴν, ἢ πρὸς τὴν ὄψιν ἡδὺ, ἢ τὸ τῇ διανοίᾳ ἔντιμον.

πρὸς μὲν τὴν ὄψιν ἡδέα τὰ τοιαῦτα, Ροδόχροον, Ανθοφόρου χρόας· ὅσα γὰρ ὁρᾶται ἡδέως, ταῦτα καὶ λεγόμενα καλά ἐστι. πρὸς δὲ τὴν ἀκοήν, Καλλίστρατος, Αννοῶν· ἥ τε γὰρ τῶν λάμβδα σύγκρουσις ἠχῶδές τι ἔχει, καὶ ἡ τῶν ν. ν γραμμάτων. καὶ ὅλως τὸ ν δι' εὐφωνίαν ἐφέλκονται οἱ ἀττικοί, Δημοσθένην λέγοντες καὶ Σωκράτην. τῇ διανοίᾳ δὲ ἔντιμα τὰ τοιαῦτά ἐστιν, οἷον τὸ Αρχαῖοι, ἀντὶ τοῦ παλαιοὶ ἐντιμότερον· οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ἄνδρες ἐντιμότεροι.

Παρὰ δὲ τοῖς μουσικοῖς λέγεταί τι ὄνομα λεῖον, καὶ ἕτερον τὸ τραχύ, καὶ ἄλλο εὐπαγές, καὶ ἄλλο ὀγκηρόν. λεῖον μὲν οὖν ἐστιν ὄνομα, τὸ διὰ φωνηέντων, ἢ πάντων, ἢ διὰ πλειόνων, οἷον Αἴας· τραχὺ δέ, οἷον Βέβρωκε. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ τραχὺ ὄνομα κατὰ μίμησιν ἐξενήνεκται ἑαυτοῦ. εὐπαγὲς δὲ ἐπαμφοτερίζον, καὶ μεμιγμένον ἴσως τοῖς γράμμασι. τὸ δὲ ὀγκηρὸν ἐν τρισί, πλάτει, μή-

κει, πλάσματι, οἷον Βρεντὰ, ἀντὶ τοῦ βροντή· καὶ γὰρ τραχύτητα ἐκ τῆς προτέρας συλλαβῆς ἔχει, καὶ ἐκ τῆς δευτέρας· μῆκος μὲν διὰ τὴν μακράν· πλατύτητα δὲ, διὰ τὸν δωρισμόν· πλατέα γὰρ καλοῦσι πάντα οἱ δωριεῖς. διόπερ οὐδὲ ἐκωμῴδουν δωρίζοντες, ἀλλὰ πικρῶς ἠττίκιζον· ἡ γὰρ ἀττικὴ γλῶσσα συνεστραμμένον τι ἔχει καὶ δημοτικὸν, καὶ ταῖς τοιαύταις εὐτραπελίαις πρέπον. ταῦτα μὲν δὴ παρατετεχνολογείσθω ἄλλως. τῶν δὲ εἰρημένων ὀνομάτων τὰ λεῖα μόνα ληπτέον, ὡς γλαφυρόν τι ἔχοντα. γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέσεως τὸ γλαφυρόν. ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον περὶ τοῦ τρόπου τοῦ τοιοῦδε εἰπεῖν· οὐδὲ γὰρ τῶν πρὶν εἴρηταί τινι περὶ γλαφυρᾶς συνθέσεως· κατὰ τὸ δυνατὸν δὲ ὅμως πειρατέον λέγειν. τάχα γὰρ δὴ ἔσται τις ἡδονὴ καὶ χάρις, ἐὰν ἁρμόζωμεν ἐκ μέτρων τὴν σύνθεσιν, ἢ ὅλων, ἢ ἡμίσεων· οὐ μὴν ὥστε φαίνεσθαι αὐτὰ μέτρα ἐν τῷ συνειρ-

μοῦ τῶν λόγων· ἀλλ' εἰ διαχωρίζοι τις καθ' ἓν ἕκαστον καὶ διακρίνοι, τότε δὴ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φωρᾶσθαι μέτρα ὄντα. κἂν μεμετρημένη δὲ ᾖ, τὴν αὐτὴν ποιήσει χάριν. λανθανόντως δέ τοι παραδύεται ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς χάρις. καὶ πλεῖστον μὲν τὸ τοιοῦτον εἶδός ἐστι παρὰ τοῖς περιπατητικοῖς, καὶ παρὰ Πλάτωνι, καὶ παρὰ Ξενοφῶντι, καὶ Ἡροδότῳ, τάχα δὲ καὶ παρὰ Δημοσθένει πολλαχοῦ. Θουκυδίδης μέντοι πέφευγε τὸ εἶδος. παραδείγματα δὲ αὐτοῦ λάβοι τις ἂν τοιάδε, οἷον ὡς ὁ Δικαίαρχος ἐν Ἐλέᾳ φησὶ τῆς Ἰταλίας πρεσβύτην ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα· τῶν γὰρ κώλων ἀμφοτέρων αἱ ἀπολήξεις μεμετρημένες τι ἔχουσιν· ὑπὸ τοῦ εἱρμοῦ καὶ τῆς συναφείας· κλέπτεται μὲν τὸ μετρικὸν, ἡδονὴ δ' οὐκ ὀλίγη ἔπεστι. Πλάτων μέντοι ἐν πολλοῖς αὐτῷ τῷ ῥυθμῷ γλαφυρός ἐστιν ἐκτεταμένῳ πως, καὶ οὔτε ἕδραν ἔχοντι οὔτε μῆκος·

τὸ μὲν γὰρ, ἱερὸν καὶ δεινόν· τὸ δὲ μῆκος,
μεγαλοπρεπές· ἀλλ' οἷον ὀλίσθῳ τινὶ ἔοι-
κε τὰ κῶλα, καὶ οὔτε μέτροις παντάπα-
σιν, οὔτ' ἀμέτροις, οἷον ἐν τῷ περὶ μουσι-
κῆς λόγῳ ἐπ' ἄμφω, Νοῦν δὴ ἐλέγομεν.
καὶ πάλιν, Μινυρίζων τε καὶ γεγλυκωμένος
ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελεῖ τὸν βίον ὅλον· καὶ
πάλιν, Τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς
εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν. οὕτω μὲν
γὰρ γλαφυρὸν καὶ ᾠδικὸν σαφῶς· εἰ δ' ἀ-
ναστρέψας εἴποις, ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδη-
ρον, ἢ διατελεῖ ὅλον τὸν βίον, ἐξέλοις τοῦ
λόγου τὴν χάριν ἐν αὐτῷ ῥυθμῷ οὖσαν· οὐ
γὰρ δὴ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐδ' ἐν ταῖς λέ-
ξεσι. καὶ περὶ τῶν μουσικῶν δὲ ὀργάνων
πάλιν χαριέντως ἥρμοσεν, ἐν οἷς δή φη-
σιν, Λύρα δή σοι λείπεται κατὰ πόλιν· εἰ
γὰρ ἀναστρέψας εἴποις, κατὰ πόλιν λεί-
πεται, μεθαρμοσαμένῳ ποιήσεις ὅμοιον.
τούτῳ δὲ ἐπιφέρει, Καὶ αὖ κατ' ἀγρούς

τοῖς ποιμέσι σύριγξ ἄν τις εἴη· τῇ γὰρ ἐκτάσει καὶ τῷ μήκει, πάνυ χαριέντως μεμίμηται τρόπον τινὰ ἦχον σύριγγος· ἔσται δὲ δῆλον, εἴ τις μετασυνθεὶς λέγοι καὶ τοῦτο.

Περὶ μὲν δὴ τοῦ κατὰ σύνθεσιν γλαφυροῦ ἐπιφαινομένου, τοσαῦτα, ὡς ἐν δυσκόλοις. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γλαφυροῦ, ἐν ὅσοις, καὶ ὅπως γίνεται. καθάπερ δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ παρέκειτο ὁ ψυχρὸς χαρακτὴρ, οὕτω τῷ γλαφυρῷ παράκειταί τις διημαρτημένος· ὀνομάζω δὲ αὐτὸν τῷ κοινῷ ὀνόματι κακόζηλον. γίνοιτο δ' ἂν καὶ οὗτος ἐν τρισὶν, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐν διανοίᾳ μὲν, ὡς ὁ εἰπὼν, Κένταυρος ἑαυτὸν ἱππεύων· καὶ ἐπὶ τοῦ βουλομένου Ἀλεξάνδρου δρόμον ἀγωνίσασθαι ὀλυμπιάσιν, ἔφη τις οὕτως, Ἀλέξανδρε, δράμε σου τῆς μητρὸς τὸ ὄνομα. ἐν δὲ ὀνόμασι γένοιτ' ἂν οὕτως, οἷον Ἐγέλα που ῥόδον ἡδύχροον· ἥτε γὰρ μεταφορὰ ἡ ἐγέλα, πάνυ

μετάκειται ἀπρεπῶς· καὶ τὸ σύνθετον, τὸ ἡδύχροον, οὐδ' ἐν ποιήμασι θείη ἄν τις ἀκριβῶς σωφρονῶν· ἢ ὅς τις εἶπεν, Ὅτι δέ γε ταῖς ὑπεσύριζε πίτυς αὔραις. περὶ μὲν δὴ τὴν λέξιν οὕτω. σύνθεσις δὲ ἅμα παιδικὴ, καὶ μάλιστα ἐοικυῖα τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσέμνοις μέτροις, οἷα μάλιστα τὰ σώματα διὰ τὸ μαλακώτερον, Σκύλας καύματι κάλυψον· καὶ, Σείων μελίαν πηλιάδα δεξιὸν κατ' ὦμον, ἀντὶ τοῦ, σείων πηλιάδα μελίαν κατὰ δεξιὸν ὦμον· ὅπου γὰρ μεταμεμορφωμένῳ ἔοικεν ὁ στίχος, ὥσπερ οἱ μυθευόμενοι ἐξ ἀῤῥένων μεταβάλλειν εἰς θηλείας. τοσάδε μὲν καὶ περὶ κακοζηλίας.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσχνοῦ χαρακτῆρος, ἔστω μὲν αὖ καὶ πράγματα ἴσως τινὰ μικρὰ καὶ τῷ χαρακτῆρι πρόσφορα, οἷον τὸ παρὰ Λυσίᾳ, Οἰκίδιόν ἐστί μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω. τὴν δὲ λέξιν εἶναι πᾶσαν χρὴ κυρίαν καὶ συνήθη· μικρότερον γὰρ τὸ συνηθέ-

στερον πάντων· τὸ δὲ ἀσύνηθες καὶ μετενηνεγμένον, μεγαλοπρεπές. καὶ μηδὲ διπλᾶ ὀνόματα τιθέναι· τοῦ γὰρ ἐναντίου χαρακτῆρος καὶ ταῦτα· μηδὲ μὴν πεποιημένα, μηδ᾽ ὅσα ἄλλα μεγαλοπρέπειαν ποιεῖ. μάλιστα δὲ σαφῆ χρὴ τὴν λέξιν εἶναι. τὸ δὲ σαφὲς ἐν πλείοσι· πρῶτα μὲν ἐν τοῖς κυρίοις· ἔπειτα ἐν τοῖς συνδεδεμένοις. τὸ δὲ ἀσύνδετον καὶ διαλελυμένον ὅλον, ἀσαφὲς πᾶν· ἄδηλος γὰρ ἡ ἑκάστου κώλου ἀρχὴ διὰ τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἡ λύσις. ἐναγώνιος μὲν οὖν ἴσως μᾶλλον ἡ διαλελυμένη λέξις· ἡ δ᾽ αὐτὴ καὶ ὑποκριτικὴ καλεῖται· κινεῖ γὰρ ὑπόκρισιν ἡ λύσις. γραφικὴ δὲ λέξις ἡ εὐανάγνωστος. αὕτη δέ ἐστιν ἡ συνηρτημένη, καὶ οἷον ἠσφαλισμένη τοῖς συνδέσμοις. διὰ τοῦτο δὲ καὶ Μένανδρον ὑποκρίνονται λελυμένον ἐν τοῖς πλείστοις· Φιλήμονα δὲ ἀναγινώσκουσιν.

Ὅτι

Ὅτι δ' ὑποκριτικὸν ἡ λύσις, παράδειγμα ἐγκείσθω τόδε, Ἐδεξάμην, ἔτικτον, ἐκτρέφω φίλε· οὕτως γὰρ λελυμένον ἀναγκάσει καὶ τὸν μὴ θέλοντα ὑποκρίνεσθαι διὰ τὴν λύσιν. εἰ δὲ συνδήσας εἴποις, ἐδεξάμην καὶ ἔτικτον καὶ ἐκτρέφω, πολλὴν ἀπάθειαν τοῖς συνδέσμοις συμβαλεῖς· πᾶν δὲ τὸ ἀπαθὲς ἀνυπόκριτον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα θεωρήματα ὑποκριτικά, οἷον καὶ ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ Ἴων, ὁ τόξα ἁρπάζων, καὶ τῷ κύκνῳ ἀπειλῶν τῷ ὄρνιθι ἀποπατοῦντι κατὰ τῶν ἀγαλμάτων· καὶ γὰρ κινήσεις πολλὰς παρέχει τῷ ὑποκριτῇ ὁ ἐπὶ τὰ τόξα δρόμος, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀέρα ἀνάβλεψις τοῦ προσώπου διαλεγομένου τῷ κύκνῳ, καὶ ἡ λοιπὴ πᾶσα διαμόρφωσις πρὸς τὸν ὑποκριτὴν πεποιημένη. ἀλλ' οὐ περὶ ὑποκρίσεως ἡμῖν τανῦν ὁ λόγος.

Φευγέτω δὲ ἡ σαφὴς γραφὴ καὶ τὰς ἀμφιβολίας· σχήματι δὲ χρήσθω τῇ ἐπαναλήψει καλουμένῃ. ἐπανάληψις δέ ἐστι συν

δέσμου ἐπιφορὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐν τοῖς διὰ μακροῦ ἐπιφερομένοις λόγοις, οἷον, Ὅσα μὲν ἔπραξε Φίλιππος, καὶ ὡς τὴν Θρᾴκην κατεστρέψατο, καὶ Χερρόνησον εἷλε, καὶ Βυζάντιον ἐπολιόρκησε, καὶ Ἀμφίπολιν οὐκ ἀπέδωκε, ταῦτα μὲν παραλείψω. σχεδὸν γὰρ ὁ μὲν σύνδεσμος ἐπενεχθεὶς, ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῆς προθέσεως, καὶ ἀποκατέστησεν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Σαφηνείας δὲ ἕνεκα καὶ διλογητέον πολλάκις· ἥδιον γάρ πως τὸ συντομώτερον, ὡς σαφέστερον. ὡς γὰρ οἱ παρατρέχοντες παρορῶνται ἐνίοτε, οὕτω καὶ ἡ λέξις παρακούεται διὰ τὸ τάχος. φεύγειν δὲ καὶ τὰς πλαγιότητας· καὶ γὰρ τοῦτο ἀσαφὲς, ὥσπερ ἡ Φιλίστου λέξις. Συντομώτερον δὲ παράδειγμα πλαγίας λέξεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφοῦς, τὸ παρὰ Ξενοφῶντι, οἷον, Καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπὸ Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν, Τάμων ἔχοντα τὰς λακεδαιμονίων, καὶ αὐτοῦ Κύρου· τοῦτο γὰρ ἐξ εὐθείας

μὲν ὧδέ πως λέγοιτο. τριήρεις προσεδοκοῦντο εἰς Κιλικίαν· πολλαὶ μὲν λάκαιναι, πολλαὶ δὲ περσίδες, Κύρῳ ναυπηγηθεῖσαι ἐπ' αὐτῷ τούτῳ· ἔπλεον δ' ἀπὸ Ἰωνίας. ναύαρχος δ' αὐτοῖς ἐπεστάτει Τάμως αἰγύπτιος. μακρότερον μὲν οὕτως ἐγένετο ἴσως, σαφέστερον δέ. καὶ ὅλως τῇ φυσικῇ τάξει τῶν ὀνομάτων χρηστέον, ὡς τὸ, Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι εἰς τὸν ἰόνιον κόλπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὠνόμασται τὸ περὶ οὗ. δεύτερον δὲ, ὅ τι τοῦτό ἐστιν, ὅτι πόλις, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς. γένοιτο μὲν οὖν ἂν καὶ τὸ ἔμπαλιν, ὡς τὸ, Ἔστι πόλις Ἐφύρη. οὐ γὰρ πάντῃ ταύτην δοκιμάζομεν τὴν τάξιν, οὐδὲ τὴν ἑτέραν ἀποδοκιμάζομεν, καθὰ ἐκτιθέμεθα μόνον τὸ φυσικὸν εἶδος τῆς τάξεως. ἐν δὲ τοῖς διηγήμασιν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἀρκτέον, Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις· ἢ ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς, ὡς τὸ, λέγεται Ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις ἀσάφειάν τινα

παρέξουσι καὶ βάσιμον, τῷ τε λέγοντι αὐτῷ καὶ τῷ ἀκούοντι· πειρᾶσθαι δὲ μὴ εἰς μῆκος ἐκτείνειν τὰς περιαγωγάς. Ὁ γὰρ ἀχελῷος ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους, ἄνωθεν μὲν παρὰ Στράτον πόλιν, ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν· ἀλλ' αὐτόθεν ἀπολήγειν καὶ ἀναπαύειν τὸν ἀκούοντα οὕτως· ὁ γὰρ ἀχελῷος ῥεῖ μὲν ἐκ Πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν· πολὺ γὰρ οὕτω σαφέστερον, ὥσπερ δ' αἱ πολλὰ σημεῖα ἔχουσαι ὁδοὶ καὶ πολλὰς ἀναπαύλας· ἡγεμόσι γὰρ τὰ σημεῖα ἔοικεν. ἡ δὲ ἀσημείωτος καὶ μονοειδὴς, κἂν μικρὰ ᾖ, ἄδηλος δοκεῖ. περὶ μὲν δὴ σαφηνείας τοσαῦτα, ὡς ὀλίγα ἐκ πολλῶν, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἰσχνοῖς αὐτῇ λόγοις χρηστέον. Φεύγειν δὲ ἐν τῇ συνθέσει τοῦ χαρακτῆρος τούτου, πρῶτον μὲν τὰ μήκη τῶν κώλων· μεγαλοπρεπὲς γὰρ πᾶν μῆκος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν μέτρων τὸ ἑξάμετρον ἡρωϊκὸν, ὃ καλεῖται ἀπὸ τοῦ μεγέθους, καὶ πρέπον ἥρωσιν. ἡ κω

μῳδία δὲ συνέσταλται εἰς τὸ τρίμετρον ἡ νέα. τὰ πολλὰ οὖν κώλοις τριμέτροις χρησόμεθα, καὶ ἐνίοτε κόμμασιν, ὥσπερ ὁ μὲν Πλάτων φησί, Κατέβην χθὲς εἰς τὸν πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος· πυκναὶ γὰρ αἱ ἀναπαῦλαι καὶ ἀποθέσεις. Αἰσχίνης δέ, Ἐκαθήμεθα μέν, φησίν, ἐπὶ τῶν θάκων ἐν λυκείῳ, οὗ οἱ ἀθλοθέται τὸν ἀγῶνα διατιθέασιν. ἐχέτω δὲ καὶ ἕδραν ἀσφαλῆ τῶν κώλων τὰ τέλη καὶ βάσιν, ὡς τὰ εἰρημένα· αἱ γὰρ κατὰ τὰ τελευταῖα ἐκλάσεις μεγαλοπρεπεῖς, ὡς τὰ Θουκυδίδου, Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους καὶ τὰ ἑξῆς. φευκτέον οὖν καὶ τὰς τῶν μακρῶν στοιχείων συμπλήξεις ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ, καὶ τῶν διφθόγγων· οἰκεῖον γὰρ πᾶσα ἔκλασις, καὶ εἴ που, βραχέα συγκρουστέον βραχέσιν, ὡς Πάντα μὲν τὰ νέα καλά ἐστιν· ἢ βραχέα μακροῖς, ὡς Ἥλιος. ἢ ἄλλως γέ πως διὰ βραχέος. καὶ ὅλως ἐμφαίνεται οὐ καταφρόνητος ὁ τοιοῦ-

τος τρόπος τῆς λέξεως, καὶ ἰδιωτικὸς, καὶ αὐτὰ ταῦτα πεποιημένος. Φευγέτω δὴ καὶ τὰ σημειώδη σχήματα· πᾶν γὰρ τὸ παράσημον, ἀσυνήθες καὶ οὐκ ἰδιωτικόν. τὴν δὲ ἐνάργειαν καὶ τὸ πιθανὸν μάλιστα ὁ χαρακτὴρ οὗτος ἐπιδέξεται. περὶ ἐναργείας οὖν καὶ πιθανότητος λεκτέον.

Πρῶτον δὲ περὶ ἐναργείας. γίνεται δ' ἡ ἐνάργεια πρῶτον μὲν ἐξ ἀκριβολογίας καὶ τοῦ παραλείπειν μηδὲν, μηδ' ἐκτέμνειν, οἷον, Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς, καὶ πᾶσα αὕτη ἡ παραβολή· τὸ γὰρ ἐναργὲς ἔχει ἐκ τοῦ πάντα εἰρῆσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ μὴ παραλελεῖφθαι μηδέν, καὶ ἡ ἱπποδρομία δὲ ἡ ἐπὶ Πατρόκλῳ, ἐν οἷς λέγει, Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, καὶ, Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐίκτην· πάντα ταῦτ' ἐναργῆ ἐστιν ἐκ τοῦ μηδὲν παραλελεῖφθαι, τῶν τε συμβαινόντων καὶ συμβάντων· ὥστε πολλάκις καὶ ἡ διλογία ἐναρ-

γειν ποιεῖ μᾶλλον, ἢ τὸ ἅπαξ λέγειν, ὥσπερ τὸ, Σὺ δ᾽ αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν ἀποθανόντα γράφεις κακῶς· δὶς γὰρ κείμενον τὸ κακῶς, ἐναργεστέραν σημαίνει τὴν βλασφημίαν. ὅπερ δὲ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ διὰ τὰς διλογίας, πολλαχῇ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς· πολλαχῇ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐναργείας τοῦ ἀνδρός· τίθεται γὰρ ταὐτὸ, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα, οἷα τὰ τοιάδε, Στρυάγγλυός τις ἀνὴρ Μῆδος, γυναῖκα Σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου· μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν Σάκαις, ὥσπερ αἱ ἀμαζόνες· θεασάμενος δὴ τὴν Σακίδα εὐπρεπῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα σπονδῶν γενομένων, ἐρασθεὶς τῆς γυναικὸς, ἀπετύγχανεν· ἐδέδοκτο μὲν αὐτῷ ἀποκαρτερεῖν· γράφει δὲ πρότερον ἐπιστολὴν τῇ γυναικὶ μεμφόμενος τοιάδε· Ἐγὼ μέν σε ἔσωσα, καὶ σὺ μὲν δι᾽ ἐμὲ

ἐσώθης· ἐγὼ δὲ διά σε ἀπωλόμην. ἐνταῦθα ἐπιτιμήσειεν ἂν ἴσως τις, βραχυλόγος οἰόμενος εἶναι, ὅτι δὶς ἐτέθη πρὸς οὐδὲν τὸ ἔσωσα καὶ δι' ἐμὲ ἐσώθης· ταυτὸν γὰρ σημαίνει ἀμφότερα. ἀλλ' εἰ ἀφέλοις θάτερον, συναφαιρήσεις καὶ τὴν ἐνάργειαν, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐναργείας πάθος· καὶ τὸ ἐπιφερόμενον δέ, τὸ ἀπωλόμην, ἀντὶ τοῦ ἀπόλλυμαι, ἐναργέστερον αὐτῇ τῇ συντελείᾳ ἐστί. τὸ γὰρ δὴ γεγονός, δεινότερον τοῦ μέλλοντος ἢ γινομένου ἔτι. καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος· ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως· ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ, οἷον καὶ ἐν τοῖς τοιοῖσδε. δεῖ τὰ γινόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν, ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρόν, κρεμῶντα τὸν ἀκροατὴν καὶ ἀναγκάζοντα συναγωνιᾶν. τοῦτο ὁ Κλησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ Κύρου τεθνεῶτος ποιεῖ. ἐλθὼν γὰρ ὁ ἄγγελος, οὐκ εὐθὺς λέγει, ὅτι ἀπέθανε Κῦρος παρὰ τὴν Παρυσάτιν· τοῦτο γὰρ λέ-

λεγομένη ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσίς ἐστιν· ἀλλ' ὁ πρῶτον μὲν εἰσάγγελει, ὅτι νικᾷ· ἡ δὲ ἥσθη καὶ ἠγωνίασε· μετὰ δὲ τοῦτο ἐρωτᾷ, βασιλεὺς δὲ πῶς πράττει· ὁ δέ, πέφευγε, φησί, καὶ ἡ ὑπολαβοῦσα, Τισσαφέρνης γὰρ αὐτῷ τούτων αἴτιος. καὶ πάλιν ἐπανερωτᾷ, Κῦρος δὲ ποῦ νῦν. ὁ δὲ ἄγγελος ἀμείβεται· ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι· κατὰ μικρὸν καὶ κατὰ βραχὺ προϊών, μόλις τὸ δὴ λεγόμενον, ἀπέρρηξεν αὐτό, μάλα ἠθικῶς, καὶ ἐναργῶς, τόν τε ἄγγελον ἐμφήνας ἀκουσίως ἀγγέλλοντα τὴν συμφοράν, καὶ τὴν μητέρα εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλὼν καὶ τὸν ἀκούοντα. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι λέγειν, ἐνάργεια, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ἀγροίκου βαδίζοντος, ἔφη τις, ὅτι πρόσωθεν ἤκουστο αὐτοῦ τῶν ποδῶν ὁ κτύπος προσιόντος, ὡς οὐδὲ βαδίζοντος, ἀλλ' οἷον γε λακτίζοντος τὴν γῆν. ὅπερ δὲ ὁ Πλάτων φησὶν ἐπὶ τοῦ Ἱπποκράτους,

ἐρυθριάσας ἤδη τῇ νυκτί· ἤδη γὰρ ἐπέφηνέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι, ὅτι μὲν ἐναργέστατόν ἐστι, παντί δῆλον· ἡ δὲ ἐνάργεια γέγονεν ἐκ τῆς φροντίδος τῆς περὶ τὸν λόγον, καὶ τοῦ ἀπομνημονεῦσαι, ὅτι νύκτωρ πρὸς αὐτὸν εἰσῆλθεν ὁ Ἱπποκράτης. κακοφωνία δὲ πολλάκις, ὡς τὸ, Κόπτεν δ' ἐγκέφαλος, καὶ Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα· μεμίμηται γὰρ τῇ κακοφωνίᾳ τὴν ἀνωμαλίαν· πᾶσα δὲ μίμησις ἐναργές τι ἔχει. καὶ τὰ πεποιημένα δὲ ὀνόματα ἐνάργειαν ποιεῖ, διὰ τὸ κατὰ μίμησιν ἐξενηνέχθαι, ὥσπερ τὸ Λάπτοντες. εἰ δὲ πίνοντες εἶπεν, οὔτ' ἐμιμεῖτο πίνοντας τοὺς κύνας, οὔτε ἐνάργειά τις ἐγίνετο· καὶ τὸ, Γλώσσῃσι δὲ, τῷ λάπτοντες προσκείμενον, ἔτι ἐναργέστερον ποιεῖ τὸν λόγον. τὰ περὶ ἐναργείας μὲν, ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, τοσαῦτα.

Τὸ πιθανὸν δὲ ἐν δυοῖν, ἔν τε τῷ σαφεῖ, καὶ συνήθει· τὸ γὰρ ἀσαφὲς καὶ ἀσυνήθες,

ἀπίθανον. λέξιν τε οὖν οὐ τὴν περιττήν, οὐδὲ ὑπέρογκον διωκτέον ἐν τῇ πιθανότητι, καὶ ὡσαύτως σύνθεσιν βεβαιοῦσαν καὶ μηδὲν ἔχουσαν ῥυθμοειδές. ἐν τούτοις τε οὖν τὸ πιθανὸν, καὶ ἐν ᾧ Θεόφραστός φησιν, ὅτι οὐ πάντα ἐπ' ἀκριβείας δεῖ μακρηγορεῖν, ἀλλ' ἔνια καταλιπεῖν, καὶ τῷ ἀκροατῇ συνιέναι, καὶ λογίζεσθαι ἐξ αὐτοῦ· συνιεὶς γὰρ τὸ ἐλλειφθὲν ὑπὸ σοῦ, οὐκ ἀκροατὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ μάρτυς σου γίνεται, καὶ ἅμα εὐμενέστερος· συνετὸς γὰρ ἑαυτῷ δοκεῖ διὰ σὲ, τὴν ἀφορμὴν παρεσχηκότα αὐτῷ τοῦ συνιέναι· τὸ δὲ πάντα ὡς ἀνοήτῳ λέγειν, καταγινώσκοντι ἔοικε τοῦ ἀκροατοῦ.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτὴρ δεῖται ἰσχνότητος, καὶ περὶ αὐτοῦ λέξομεν. Ἀρτέμων μὲν οὖν, ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγράψας ἐπιστολὰς, φησὶν, ὅτι δεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ διάλογόν τε γράφειν καὶ ἐπιστολάς· εἶναι γὰρ τὴν ἐπιστολὴν, οἷον τὸ ἕτερον μέρος

τοῦ διαλόγου. καὶ λέγει μέν τι ἴσως, οὐ μὴν ἅπαν· δεῖ γὰρ ὑποκατεσκευάσθαι πως μᾶλλον τοῦ διαλόγου τὴν ἐπιστολήν. ὁ μὲν γὰρ μιμεῖται αὐτοσχεδιάζοντα, ἡ δὲ γράφεται καὶ δῶρον πέμπεται τρόπον τινά. τίς γοῦν οὕτως ἂν διαλεχθείη πρὸς φίλον, ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀντίπατρον, ὑπὲρ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ γέροντος, φησίν, Εἰ δὲ πρὸς ἁπάσας οἴχεται τὰς φυγὰς οὗτος, ὥστε μὴ κατάγειν, δῆλον ὡς τοῖς γε εἰς ᾅδου κατελθεῖν βουλομένοις οὐδεὶς φθόνος. ὁ γὰρ οὕτω διαλεγόμενος, ἐπιδεικνυμένῳ ἔοικε μᾶλλον, οὐ λαλοῦντι. καὶ λύσεις συχναί, ὁποῖαι οὐ πρέπουσιν ἐπιστολαῖς· ἀσαφὲς γὰρ ἐν γραφῇ ἡ λύσις, καὶ τὸ μιμητικὸν οὐ γραφῆς οὕτως οἰκεῖον, ὡς ἀγῶνος, οἷον ὡς ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ, Τίς ἦν ὦ Σώκρατες, ᾧ χθὲς ἐν Λυκείῳ διελέγου· ἦ πολὺς ἡμᾶς ὄχλος περιειστήκει. καὶ μικρὸν προελθὼν ἐπιφέρει, Ἀλλά μοι ξέ-

νος τις φαίνεται εἶναι, ᾧ διελέγου, τις ἦν· ἡ γὰρ τοιαύτη πᾶσα ἑρμηνεία ἡ μίμησις ὑποκριτῇ πρέπει μᾶλλον, οὐ γραφομέναις ἐπιστολαῖς. πλεῖστον δὲ ἐχέτω τὸ ἠθικὸν ἡ ἐπιστολή, ὥσπερ καὶ ὁ διάλογος. σχεδὸν γὰρ εἰκόνα ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ ἔστι μὲν καὶ ἐξ ἄλλου λόγου παντὸς ἰδεῖν τὸ ἦθος τοῦ γράφοντος· ἐξ οὐδενὸς δὲ οὕτως, ὡς ἐξ ἐπιστολῆς. τὸ δὲ μέγεθος συνεστάλθω τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ καὶ ἡ λέξις. αἱ δὲ ἄγαν μακραί, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ὀγκωδέστεραι, οὐ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιστολαὶ γένοιντο ἄν, ἀλλὰ συγγράμματα, τὸ χαίρειν ἔχοντα προσγεγραμμένον, καθάπερ τὰ Πλάτωνος πολλά, καὶ ἡ Θουκυδίδου. καὶ τῇ συντάξει μέντοι λελύσθω μᾶλλον· γελοῖον γὰρ περιοδεύειν, ὥσπερ οὐκ ἐπιστολήν, ἀλλὰ δίκην γράφοντα, καὶ οὐδὲ γελοῖον μόνον, ἀλλ' οὐδὲ φιλικόν· τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὰ σύ-

κα, σῦκα λεγόμενον, ἐπιστολαῖς ταῦτα ἐπιτηδεύειν. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι οὐχ ἑρμηνεία μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγματά τινα ἐπιστολικά ἐστιν. Ἀριστοτέλης γοῦν, ὃς μάλιστα ἐπιτετυχέναι δοκεῖ τοῦ τύπου ἐπιστολικοῦ, τοῦτο δὲ οὐ γράφω σοὶ, φησὶν, οὐ γὰρ ἦν ἐπιστολικόν. εἰ γάρ τις ἐν ἐπιστολῇ σοφίσματα γράφει καὶ φυσιολογίας, γράφει μὲν, οὐ μὴν ἐπιστολὴν γράφει· φιλοφρόνησις γάρ τις βούλεται εἶναι ἡ ἐπιστολὴ σύντομος καὶ περὶ ἁπλοῦ πράγματος ἔκθεσις καὶ ἐν ὀνόμασιν ἁπλοῖς. κάλλος μέντοι αὐτῆς αἵ τε φιλικαὶ φιλοφρονήσεις, καὶ πυκναὶ παροιμίαι ἐνοῦσαι· καὶ τοῦτο γὰρ μόνον ἐνέστω αὐτῇ σοφὸν, διότι δημοτικόν τι ἐστὶν ἡ παροιμία καὶ κοινόν· ὁ δὲ γνωμολογῶν, καὶ προτρεπόμενος, οὐ δι᾽ ἐπιστολῆς ἔτι λαλοῦντι ἔοικεν, ἀλλὰ μηχανῆς. Ἀριστοτέλης μέντοι καὶ ἀποδείξεσί που χρῆται ἐπιστολικαῖς, οἷον διδάξαι βουλόμενος, ὅτι ὁμοίως χρὴ εὐεργετεῖν τὰς μεγάλας πό-

λαις καὶ τὰς μικράς, φησίν, Οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφοτέραις ἴσοι· ὥστ' ἐπεὶ αἱ χάριτες θεαί, ἴσαι ἀποκείσονταί σοι παρ' ἀμφοτέραις· καὶ γὰρ τὸ ἀποδεικνύμενον αὐτὸ ἐπιστολικόν, καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτή. ἐπεὶ δὲ πόλεσί ποτε καὶ βασιλεῦσι γράφομεν, ἔστωσαν τοιαῦται αἱ ἐπιστολαί, μικρὸν ἐξηρμέναι πως· στοχαστέον γὰρ καὶ τοῦ προσώπου, ᾧ γράφεται. ἐξηρμένη μέντοι, καὶ οὐχ ὥστε σύγγραμμα εἶναι ἀντ' ἐπιστολῆς, ὥσπερ αἱ Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς τοὺς Δίωνος οἰκείους ἡ Πλάτωνος. καθόλου δὲ μεμίχθω ἡ ἐπιστολὴ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἐκ δυοῖν χαρακτήρεσιν τούτοιν, τοῦ τε χαρίεντος καὶ τοῦ ἰσχνοῦ. καὶ περὶ ἐπιστολῆς μὲν τοσαῦτα, καὶ ἅμα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἰσχνοῦ. Παράκειται δὲ καὶ τῷ ἰσχνῷ διημαρτημένος χαρακτήρ, ὁ ξηρὸς καλούμενος. γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐν τρισίν· ἐν διανοίᾳ μέν, ὥσπερ τις ἐπὶ Ξέρξου ἔφη, ὅτι κατέβαινεν ὁ Ξέρξης μετὰ πάντων

τὴν ἑαυτοῦ· μάλα γὰρ ἐσμίκρυνε τὸ πρᾶγμα, ἀντὶ τοῦ μετὰ τῆς Ἀσίας ἁπάσης εἰπεῖν, μετὰ πλούτων τὴν ἑαυτοῦ φήσας. περὶ δὲ τὴν λέξιν γίνεται τὸ ψυχρὸν, ὅταν πρᾶγμα μέγα σμικροῖς ὀνόμασι ἐπαγγέλλῃ, οἷον ὡς ὁ Γαδαρεὺς ἐπὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας φησὶ, καὶ τοῦ Φαλάριδος τοῦ τυράννου ἔφη τις, Ἄτοπα γὰρ ὁ Φάλαρις ἠνώχλει τοῖς Ἀκραγαντίνοις. ναυμαχίαν γὰρ τοσαύτην, καὶ τυράννου ὠμότητα, οὐχὶ τῷ ἄτοπα ὀνόματι, οὐδὲ τῷ ἠνώχλει ἐχρῆν λέγειν, ἀλλ' ἐν μεγάλοις καὶ πρέπουσι τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι. ἐν δὲ συνθέσει γίνεται τὸ ψυχρὸν, ἤτοι ὅταν πυκνὰ ᾖ τὰ κόμματα, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔχει· Ὁ βίος βραχὺς, ἡ τέχνη μακρὰ, ὁ καιρὸς ὀξὺς, ἡ πεῖρα σφαλερά· ἢ ὅταν ἐν μεγάλῳ πράγματι ἀποκεκομμένον ᾖ τὸ κῶλον, καὶ μὴ ἔκπλεων, ὥσπερ τις Ἀριστείδου κατηγορῶν, ὅτι οὐκ ἀφίκετο εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, Ἀλλὰ αὐτόκλη-

τος

τὶς ἔφη, ὅτι ἡ μὲν Δημήτρ' ἦλθε καὶ συνεναυμάχει, Ἀριστείδης δὲ οὔ. ἡ γὰρ ἀποκοπὴ καὶ ἀπρεπὴς, καὶ ἄχαρις. ταῖς μὲν οὖν τοιαύταις ἀποκοπαῖς ἐν ἑτέροις χρηστέον. πολλάκις μέντοι τὸ μὲν διανόημα αὐτὸ ψυχρόν τι ἐστὶ, καὶ ὡς νῦν ὀνομάζομεν κακόζηλον· ἡ σύνθεσις δ' ἀποκεκομμένη, καὶ κλέπτουσα τοῦ διανοήματος τὴν ἄδειαν· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ νεκρᾷ τῇ γυναικὶ μιχθέντος ἔφη τις, ὅτι οὐ μίγνυται αὐτῇ ἄν· τὸ μὲν γὰρ διανόημα, καὶ τυφλῷ δῆλον, φασίν· ἡ σύνθεσις δὲ συσταλεῖσα, κλέπτει μέν πως τὴν ἄδειαν τοῦ πράγματος· ποιεῖ δὲ τὴν νῦν ὄνομα ἔχουσαν ξηροκακοζηλίαν, συγκειμένην ἐκ δυοῖν κακῶν, ἐκ μὲν τῆς κακοζηλίας, διὰ τὸ πρᾶγμα· ἐκ δὲ τοῦ ξηροῦ, διὰ τὴν σύνθεσιν. *

Καὶ τὰ περὶ τῆς δεινότητος δὲ δῆλα ἂν εἴη λοιπὸν ἐκ τῶν προειρημένων, ὅτι καὶ αὐτὴ γένοιτ' ἂν ἐν τρισὶν, ἐν οἷσπερ οἱ πρὸ αὐ-

τῆς χαρακτῆρες· καὶ γὰρ πράγματά τινα ἐξ ἑαυτῶν ἐστὶ δεινά, ὥστε τοὺς λέγοντας αὐτὰ δεινοὺς δοκεῖν, κἂν μὴ δεινῶς λέγωσι· καθάπερ ὁ Θεόπομπος τὰς ἐν τῷ πειραιεῖ αὐλητρίας, καὶ τὰ πορνεῖα, καὶ τοὺς αὐλοῦντας, καὶ ᾄδοντας, καὶ ὀρχουμένους, ταῦτα πάντα δεινὰ ὀνόματα ὄντα, καίτοι ἀσθενῶς εἰπών, δεινὸς δοκεῖ. κατὰ δὲ τὴν σύνθεσιν, ὁ χαρακτὴρ οὗτος γένοιτ' ἂν, πρῶτον μὲν εἰ κόμματα ἔχοι ἀντὶ κώλων. τὸ γὰρ μῆκος ἐκλύει τὴν σφοδρότητα· τὸ δὲ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον δεινότερον· παράδειγμα τὸ λακεδαιμονίων πρὸς Φίλιππον, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. εἰ δὲ ἐξέτειναν αὐτὸ, Διονύσιος ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, πτωχεύει ἐν Κορίνθῳ, διδάσκων γράμματα, διήγημα σχεδὸν ἂν ἦν μᾶλλον ἀντὶ λοιδορίας· κἂν τοῖς ἄλλοις δὲ φύσει ἐβραχυλόγουν οἱ λάκωνες· δεινότερον γὰρ τὸ βραχὺ καὶ ἐπιτακτικόν. τὸ μακρηγορεῖν δὲ τῷ ἱκετεύειν πρέπει, καὶ αἰτεῖν.

διὸ καὶ τὰ σύμβολα ἔχει δεινότητας, ὅτι ἐμ-
φερῆ ταῖς βραχυλογίαις· καὶ γὰρ ἐκ τοῦ
βραχέως ῥηθέντος ὑπονοῆσαι τὰ πλεῖστα
δεῖ, καθάπερ ἐκ τῶν συμβόλων, οὕτω καὶ τὸ,
χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται, δεινότερον
ἀλληγορικῶς ῥηθὲν, ἢ εἴπερ ἁπλῶς ἐῤῥή-
θη, τὰ δένδρα ὑμῶν ἐκκοπήσεται. τάς γε
μὴν περιόδους ἐσφίγχθαι μάλα δεῖ κατὰ τὸ
τέλος· ἡ γὰρ περιαγωγὴ, δεινόν· ἡ δὲ λύσις,
ἁπλούστερον καὶ χρηστοηθείας σημεῖον· κα-
θάπερ ἡ ἀρχαία πᾶσα ἑρμηνεία· ἁπλοῖ-
κοὶ γὰρ οἱ ἀρχαῖοι, ὥστε ἐν δεινότητι φεύγειν
δεῖ τὸ ἀρχαιοειδὲς, καὶ τοῦ ἤθους, καὶ τοῦ ῥυ-
θμοῦ· καὶ καταφεύγειν μάλιστα ἐπὶ τὴν νῦν
κατέχουσαν δεινότητα. τῶν οὖν κώλων αἱ
τοιαῦται ἀποθέσεις, Ωμολόγησα τούτοις ὡς
ἂν οἷός τε ὦ, συνεργεῖν, ἔχονται μάλιστα, οὗ εἴ-
ρηκα ῥυθμοῦ. ποιεῖ δέ τινα καὶ ἡ βία κατὰ τὴν
σύνθεσιν δεινότητα· δεινὸν γὰρ πολλαχοῦ καὶ
τὸ δύσφθογγον, ὥσπερ αἱ ἀνώμαλοι ὁδοί. πα-

παράδειγμα τὸ δημοσθενικόν, τὸ, Ὑμᾶς τὸ δοῦναι ἡμῖν ἐξεῖναι. τὰ δὲ ἀντίθετα καὶ παρόμοια ἐν ταῖς περιόδοις φευκτέον. ὄγκον γὰρ ποιοῦσιν, οὐ δεινότητα, πολλαχοῦ δὲ καὶ ψυχρότητα ἀντὶ δεινότητος, οἷον ὁ Θεόπομπος κατὰ τῶν ἑταίρων τοῦ Φιλίππου λέγων ἔλυσε τῇ ἀντιθέσει τὴν δεινότητα· Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, λέγων, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν· τῇ γὰρ περιττοτεχνίᾳ, μᾶλλον δὲ κακοτεχνίᾳ, προσέχων ὁ ἀκροατὴς, ἔξω γίνεται θυμοῦ παντός. πολλὰ μέντοι παρ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὥσπερ ἀναγκασθησόμεθα συνθεῖναι στρογγύλως καὶ δεινῶς, οἷον τὸ δημοσθενικὸν τὸ τοιοῦτον, Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει· αὐτὸ γὰρ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ, συμπεφυκυῖαι σαφῶς ἔσχε τὴν σύνθεσιν, καὶ οὐδὲ βιασάμενος ἄν τις ῥαδίως ἑτέρως συνέθηκεν αὐτό· ἐν γὰρ πολλοῖς πράγμασι συντιθεμένην, ὥσπερ οἱ τὰς

καταβάσεις τρέχοντες, ὑπ' αὐτῶν ἑλκόμενοι τῶν πραγμάτων. ποιητικὸν δὲ δεινότητός ἐστι καὶ τὸ ἐπὶ τέλει τιθέναι τὸ δεινότατον· περιλαμβανόμενον γὰρ ἐν μέσῳ, ἀμβλύνεται, καθάπερ τὸ Ἀντισθένους· Σχεδὸν γὰρ ὀδυνήσει ἄνθρωπος ἐκ φρυγάνων ἀναστάς· εἰ γὰρ μετασυνθείη τις οὕτως αὐτό, σχεδὸν γὰρ ἐκ φρυγάνων ἀναστὰς ἄνθρωπος ὀδυνήσειε, καίτοι ταυτὸν εἰπών, οὐ ταυτὸν ἔτι νομισθήσεται λέγειν. ἡ δ' ἀντίθεσις, ἣν ἐπὶ τοῦ Θεοπόμπου ἔφην, οὐδ' ἐν τοῖς δημοσθενικοῖς ἥρμοσεν, ἔνθα φησίν, Ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην· ἐδίδασκες, ἐγὼ δ' ἐφοίτων· ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δ' ἐθεώμην· ἐξέπιπτες, ἐγὼ δ' ἐσύριττον· κακοτεχνοῦντι γὰρ ἔοικε διὰ τὴν ἀνταπόδοσιν. μᾶλλον δὲ παίζοντι, οὐκ ἀγανακτοῦντι. πρέπει δὲ τῇ δεινότητι καὶ ἡ τῶν περιόδων ἡ πυκνότης, καίτοι ἐν τοῖς λοιποῖς χαρακτῆρσιν οὐκ ἐπιτηδεία οὖσα· συνεχῶς γὰρ τιθεμένη μέτρῳ εἰκασθήσεται, λε-

γεγραμμένῳ ἐφεξῆς, καὶ τοῦτο δεινῷ μέτρῳ ὥσπερ οἱ χωλίαμβοι. ἅμα μέντοι πυκναὶ ἔστωσαν καὶ σύντομοι, λέγω δὲ δίκωλοί τινες. ἐπείτοι πολύκωλοί τε οὖσαι, κάλλος μᾶλλον παρέξουσιν, οὐ δεινότητα. οὕτω δ' ἡ συντομία τῷ χαρακτῆρι χρήσιμον, ὥστε καὶ ἀποσιωπῆσαι πολλαχοῦ δεινότερον, καθάπερ ὁ Δημοσθένης· Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, οὐ βούλομαι δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰπεῖν· ἔστι δὲ ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ. σχεδὸν ὡς σιωπήσας ἐνταῦθα, δεινότερος πάντος τοῦ εἰπόντος ἄν. καὶ νὴ τοὺς θεοὺς σχεδὸν ἂν καὶ ἡ ἀσάφεια πολλαχοῦ δεινότης ἐστί. δεινότερον γὰρ τὸ ὑπονοούμενον· τὸ δ' ἐξαπλωθὲν καταφρονεῖται. ἔστι δ' ὅπη κακοφωνία δεινότητα ποιεῖ, καὶ μάλιστα ἐὰν τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα δέῃ τοιαύτης, ὥσπερ τὸ ὁμηρικὸν, τὸ, Τρῶες δ' ἐῤῥίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν· ἦν μὲν γὰρ καὶ εὐφωνοτέρως εἰπόντα σῶσαι τὸ μέτρον, Τρῶες δ' ἐῤῥίγησαν ὅπως ὄφιν

αἰόλον εἶδον· ἀλλ' οὔτ' ἂν ὁ λέγων δεινὸς οὕτως ἔδοξεν, οὔτε ὄφις αὐτός. τούτῳ οὖν ἑπόμενοι τῷ παραδείγματι καὶ τὰ ἄλλα στοχασόμεθα τὰ ὅμοια, οἷον ἀντὶ μὲν τοῦ, πολύτ' ἂν ἔγραψεν· ἔγραψεν ἄν. ἀντὶ δὲ τοῦ, οὐ παρεγένετο, παρεγένετο οὐχί. ἀπολήγοντες δέ ποτε καὶ εἰς συνδέσμους τὸν δέ, ἢ τὸν τέ· καίτοι παραγγέλλεται φεύγειν τὴν ἀπόληξιν τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ πολλαχοῦ χρήσιμος καὶ αὕτη ἂν γένοιτο, οἷον, Οὐκ εὐφήμησε μὲν ἄξιον ὄντα, ἠτίμασε δέ· ὡς τὸ Σχοῖνόν τε, σκῶλόν τε. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὁμηρικοῖς μέγεθος ἐποίησεν ἡ εἰς τοὺς συνδέσμους τελευτή. ποιήσειε δ' ἄν τις ποτὲ καὶ δεινότητα, εἴ τις ὧδε εἴποι ἄν, Ἔγραψε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς ἀσεβείας τε, τὰ ἱερά τε, τὰ ὅσιά τε· ὅλως γὰρ ἡ λειότης καὶ τὸ εὐήκοον γλαφυρότητος ἴδιον, οὐ δεινότητός ἐστιν· οὗτοι δὲ οἱ χαρακτῆρες ἐναντιώτατοι δοκοῦσι. καίτοι ἐστὶ πολλαχοῦ ἐκ

παιδιᾶς παρὰ τὰ μεμιγμένης δεινότης ἐμφαινομένη, ὡς ἔστιν ἐν ταῖς κωμῳδίαις. καὶ πᾶς ὁ κυνικὸς τρόπος, ὡς τὰ Κράτητος, Πήρη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ, καὶ τὸ Διογένους τὸ ἐν ὀλυμπίᾳ, ὅτε τοῦ ὁπλίτου δραμόντος, ἐπιτρέχων αὐτὸς ἐκήρυττεν ἑαυτὸν νικᾶν τὰ ὀλύμπια πάντας ἀνθρώπους καλοκαγαθίᾳ. τοῦτο γὰρ γελᾶται τὸ εἰρημένον ἅμα καὶ θαυμάζεται, καὶ ἠρέμα τι ὑποδάκνει πως λεγόμενον. καὶ τὸ πρὸς τὸν καλὸν ῥηθὲν αὐτῷ· προσπαλαίων γὰρ καλῷ παιδὶ Διογένης, διεκινήθη πως τὸ αἰδοῖον· τοῦ δὲ παιδὸς φοβηθέντος, καὶ ἀποπηδήσαντος, Θάρρει ὦ παιδίον, οὐκ εἰμὶ ταύτῃ ὅμοιος· γελοῖον γὰρ τὸ προχεῖρον τοῦ λόγου· δεινὴ δ' ἡ κευθομένη ἔμφασις. καὶ ὅλως συνελόντι φράσαι, πᾶν τὸ εἶδος τοῦ κυνικοῦ λόγου σαίνοντι ἅμα ἔοικέ τῳ καὶ δάκνοντι. χρήσονται δ' αὐτῷ καὶ οἱ ῥήτορές ποτε, καὶ ἐχρήσαντο. Λυσίας μὲν, πρὸς τὸν ἐρῶντα

τῆς γραὸς λέγων ὅτι Ης ῥᾴδιον ἦν ἀρι-
θμῆσαι τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους· καὶ
γὰρ δεινότατον ἅμα καὶ γελοιότατον ἐνέφη-
νε τὴν γραῦν. Ομηρος δὲ τὸ, Οὖτιν ἐγὼ
πύματον ἔδομαι, ὡς προγέγραπται. ὡς
δ' ἂν καὶ ἐκ σχημάτων γίγνοιτο δεινότης, λέ-
ξομεν. ἐκ μὲν δὴ τῶν τῆς διανοίας σχημάτων,
ἐκ μὲν τῆς παραλείψεως ὀνομαζομένης οὕ-
τως· Ολυνθον μὲν δὴ καὶ Μεθώνην καὶ Απολ-
λωνίαν, καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις, τὰς ἐπὶ
Θρᾴκης, ἐῶ. ἐν γὰρ τούτοις καὶ εἴρηκε πάντα
ὅσα ἐβούλετο, καὶ παραλιπεῖν αὐτά φησιν,
ὡς δεινότερα εἰπεῖν ἔχων ἕτερα καὶ πικρότε-
ρα. ἢ εἰρημένη ἢ ἀποσιώπησις τοῦ αὐτοῦ ἤθους
ἐχομένη, δεινότερον ποιήσει τὸν λόγον, παρα-
λαμβάνοιτο δ' ἂν σχῆμα διανοίας πρὸς δει-
νότητα προσωποποιΐα καλουμένη, οἷον Δό-
ξατε ὑμῖν τοὺς προγόνους ὀνειδίζειν καὶ λέγειν
τάδε τινά, ἢ τὴν ἑλλάδα, ἢ τὴν πατρίδα λα-
βοῦσαν γυναικὸς σχῆμα, ὥσπερ ἐν τῷ ἐπι-

ταφίῳ Πλάτων, τὸ, Ὦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστὲ πατέρων ἀγαθῶν· καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἰδίου προσώπου λέγει, ἀλλὰ ἐκ τοῦ τῶν πατέρων· πολὺ γὰρ ἐναργέστερα καὶ δεινότερα φαίνεται ὑπὸ τῶν προσώπων, μᾶλλον δὲ δράματα ἀτέχνως γίνεται. Τὰ μὲν εἴδη τῆς διανοίας καὶ σχήματα λαμβάνοιτ' ἄν, ὡς εἴρηται· καὶ γὰρ τοσαῦτα τὰ εἰρημένα παραδείγματος ἕνεκα. Τὰ δὲ τῆς λέξεως σχήματα ποικιλώτερα ἐκλέγοντά ἐστι δεινότερον ποιεῖν τὸν λόγον· ἔκ τε τῆς ἀναδιπλώσεως, ὡς, Θῆβαι δὲ Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνήρπασται· διλογηθὲν γὰρ τὸ ὄνομα δεινότητα ποιεῖ· καὶ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς καλουμένης· ὡς τὸ Ἐπὶ σαυτὸν καλεῖς· ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς· ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς. Τὸ δὲ σχῆμα τὸ εἰρημένον τοῦτο τριπλοῦν· καὶ γὰρ ἐπαναφορὰ ἴσως εἴρηται, διὰ τὸ τὴν αὐτὴν λέξιν ἐπαναφέρεσθαι ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀρχήν, καὶ ἀσύνδετον· δίχα γὰρ συνδέσμων

λέλεκται· καὶ ὁμοιοτέλευτον, διὰ τὴν ἀπόληξιν τοῦ καλεῖσθαι πολλάκις, καὶ δεινότης ἤθροισται ἐκ τῶν τριῶν. εἰ δ' εἴποι τις οὕτως, ἐπὶ σαυτὸν καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς, ἅμα τοῖς σχήμασιν, ἐξαιρήσει καὶ τὴν δεινότητα. μάλιστα δὲ πάντων ἰστέον τὴν διάλυσιν δεινότητος ἐργάτιν, οἷον, Πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς, τὰς γνάθους φυσῶν, τὰς ὀφρῦς ἐπηρκὼς, ἴσα βαίνων Πυθοκλεῖ· εἰ γὰρ συναφθῇ ταῦτα συνδέσμοις, πραότερα ἔσται. λαμβάνοιτ' ἂν καὶ ἡ κλίμαξ καλουμένη, ὡς παρὰ Δημοσθένει, τὸ, Οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ· οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ· οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους· σχεδὸν γὰρ ἐπαναβαίνοντι ὁ λόγος ἔοικεν ἐπὶ μειζόνων, μείζονα. εἰ δὲ οὕτως εἴποι τις ταῦτα, εἰπὼν καὶ ἐγὼ γράψας ἐπρέσβευσά τε, καὶ ἔπεισα Θηβαίους, διήγημα ἐρεῖ μόνον, δεινὸν δὲ οὐδέν. καθόλου δὲ τῆς λέξεως τὰ

σχήματα καὶ ὑπόκρισιν καὶ ἀγῶνα παρέχει τῷ λέγοντι, μάλιστα τὸ διαλελυμένον, τουτέστι δεινότητα. καὶ περὶ μὲν τῶν σχημάτων ἀμφοτέρων τοσαῦτα. λέξεις δὲ λαμβανέσθωσαν πᾶσαι, ὅσαι καὶ ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι, πλὴν οὐκ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέλος· καὶ γὰρ μεταφέροντά ἐστι δεινὰ ποιεῖν, ὡς τὸ, Τῷ Πύθωνι θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ' ὑμῶν· καὶ εἰκασίας λέγοντα, ὡς τὸ Δημοσθένους, Τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότ' ἐπιόντα τῇ πόλει κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ νέφος. αἱ παραβολαὶ δὲ τῇ δεινότητι οὐκ ἐπιτήδειαι διὰ τὸ μῆκος, οἷον τὸ, Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἄπειρος, ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται· κάλλος γὰρ καὶ ἀκρίβειά τις ἐν τούτοις ἐμφαίνεται· ἡ δὲ δεινότης, σφοδρόν τι βούλεται καὶ σύντομον, καὶ ἐγγύθεν πλήττουσιν ἔοικε. γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέτου ὀνόματος δεινότης, ὥσπερ ἡ συνήθεια συντίθησι πολλὰ δεινῶς, τὴν

χαμαιτύπην, καὶ τὸν παράπληγα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον· καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι δὲ πολλὰ ἄν τις εὕροι τοιαῦτα. πειρᾶσθαι δὲ τὰ ὀνόματα πρεπόντως λέγειν τοῖς πράγμασιν, οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ βίᾳ καὶ πανουργίᾳ δράσαντος, Διεβιβάσατο· ἐπὶ δὲ τοῦ βίᾳ καὶ φανερῶς καὶ μετ' ἀπονοίας, Ἐξέκοψεν, Ἐξέβαλεν· ἐπὶ δὲ τοῦ δολίως καὶ λαθραίως, Ἐτρύπησεν, ἢ Διέφυγεν, ἢ εἴ τι τοιοῦτον προσφερὲς τοῖς πράγμασιν ὄνομα. τὸ δὲ ἐξαίρεσθαι πῶς τὸ λαμβανόμενον, οὐ μέγεθος ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεινότητα, ὡς τό, Οὐ λέγειν εἴσω τὴν χεῖρα ἔχοντα δεῖ Αἰσχίνην, ἀλλὰ πρεσβεύειν εἴσω τὴν χεῖρα ἔχοντα· καὶ τό, Ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος· οὐ γὰρ ὑπὲρ τοῦ μέγαν ποιῆσαι τὸν λόγον ἡ ἐπανάστασις, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ δεινόν. γίνεται δὲ τοῦτο ἐπειδὰν μεταξὺ ἐξαιρεθέντες κατηγορῶμέν τινος. ὥσπερ γὰρ Αἰσχίνου κατηγορίας,

τόδε Φιλίππου ἐστί. δεινὸν δὲ καὶ τὸ ἐρωτῶντα τοὺς ἀκούοντας ἔνια λέγειν, καὶ μὴ ἀποφαινόμενον, Ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος, καὶ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν ἀττικὴν, πότερον ταῦτα ποιῶν ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην, ἢ οὔ. καθάπερ γὰρ εἰς ἀπορίαν ἄγει τὸν ἀκούοντα, ἐξελεγχομένῳ ἐοικότα καὶ μηδὲν ἀποκρίνασθαι ἔχοντι. εἰ δὲ ὧδε μεταβαλὼν ἔφη τις, ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην, σαφῶς διδάσκοντι ἐῴκει, καὶ οὐκ ἐλέγχοντι. ἡ δὲ καλουμένη ἐπιμονὴ, ἔστι μὲν ἑρμηνεία πλείων τοῦ πράγματος· μέγιστα δὲ συμβάλλοιτ' ἂν εἰς δεινότητα. παράδειγμα δὲ αὐτῆς τὸ Δημοσθένους, Νόσημα γὰρ, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. *, οὐκ ἂν οὕτως ἦν δεινόν. τάχα δὲ καὶ ὁ εὐφημισμὸς καλούμενος μετέχοι τῆς δεινότητος· καὶ ὁ τὰ δύσφημα εὔφημα ποιῶν, καὶ τὰ ἀσεβήματα εὐσεβήματα, οἷον ὡς ὁ τὰς νίκας τὰς χρυ-

σας χωνεύειν κελεύων, καὶ καταχρῆσθαι τοῖς χρήμασιν εἰς τὸν πόλεμον, οὐχ οὕτως εἶπε προχείρως, ὅτι κατακόψωμεν τὰς νίκας εἰς τὸν πόλεμον. δύσφημον γὰρ ἂν οὕτω, καὶ λοιδοροῦντι ἐοικὸς ἦν τὰς θεάς, ἀλλ' εὐφημότερον, ὅτι συγχρησόμεθα ταῖς νίκαις εἰς τὸν πόλεμον· οὐ γὰρ κατακόπτοντι τὰς νίκας ἔοικεν, οὕτω ῥηθὲν, ἀλλὰ συμμάχους μεταποιοῦντι. δεινὰ δὲ καὶ τὰ δημάδεια, καίτοι ἴδιον καὶ ἄτοπον τρόπον ἔχειν δοκοῦντα· ἔστι δὲ αὐτῶν ἡ δεινότης, ἔκ τε τῶν ἐμφάσεων γινομένη, καὶ ἐξ ἀλληγορικοῦ τινὸς παραλαμβανομένη. καὶ τρίτον ἐξ ὑπερβολῆς, οἷόν ἐστι, τὸ Οὐ τέθνηκεν Ἀλέξανδρος, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι. ὦζε γὰρ ἂν ἡ οἰκουμένη τοῦ νεκροῦ· τὸ μὲν γὰρ ὦζεν, ἀντὶ τοῦ ᾐσθάνετο, ἀλληγορικὸν καὶ ὑπερβολικὸν ἅμα· τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην αἰσθάνεσθαι, ἐμφαντικὸν τῆς δυνάμεως τῆς Ἀλεξάνδρου. καὶ ἅμα δέ τι ἐκπληκτικὸν ἔχει ὁ λόγος, ἠθροισμένον

ἐκ τῶν τελῶν. πᾶσα δὲ ἔκπληξις δεινόν, ἐπειδὴ φοβερόν. τοῦ δὴ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ, ὅτι Τοῦτο τὸ ψήφισμα οὐκ ἐγὼ ἔγραψα, ἀλλ' ὁ πόλεμος, τῷ Ἀλεξάνδρου δόρατι γράφων. καὶ τὸ, Ἔοικε γὰρ ἡ μακεδονικὴ δύναμις, ἀπολωλεκυῖα τὸν Ἀλέξανδρον, τῷ κύκλωπι τετυφλωμένῳ. καὶ ἀλλαχοῦ που πάλιν, Οὐ τὴν ἐπὶ προγόνων τὴν ναύμαχον, ἀλλὰ γραῦν σανδάλια ὑποδεδεμένην καὶ πτισάνην ῥοφῶσαν. τὸ μὲν γὰρ γραῦν ἀλληγορῶν ἀντὶ τοῦ ἀσθενῆ καὶ ἐξίτηλον ἤδη, καὶ ἅμα ἐμφαίνων τὴν ἀδρανίαν αὐτῆς ὑπερβολικῶς. τὸ δὲ πτισάνην ῥοφῶσαν, ἐπεὶ ἐν κρεανομίαις τότε καὶ πανδαισίαις διάγουσαν, ἀπολύειν τὰ στρατιωτικὰ χρήματα. περὶ μὲν οὖν τῆς δημαδείου δεινότητος ἀρκεῖ τοσαῦτα, καίτοι ἐχούσης τι ἐπισφαλὲς καὶ οὐκ εὐμίμητον μάλα. ἔνεστι γάρ τι καὶ ποιητικὸν τῷ εἴδει, εἴ γε ποιητικὸν ἡ ἀλληγορία καὶ ὑπερβολὴ καὶ ἔμ-

φασις

φασις· ποιητικὸν δὲ μικτὸν κωμῳδίας.

Τὸ δὲ καλούμενον ἐσχηματισμένον ἐν λόγῳ, οἱ νῦν ῥήτορες γελοίως ποιοῦσι, καὶ μετ' ἐμφάσεως ἀγεννοῦς ἅμα, καὶ οἷον ἀναμνηστικῆς. ἀληθινὸν δὲ σχῆμά ἐστι λόγου μετὰ δυοῖν τούτοιν λεγόμενον, εὐπρεπείας καὶ ἀσφαλείας· εὐπρεπείας μὲν, οἷον ὡς ὁ Πλάτων Ἀρίστιππον καὶ Κλεόμβροτον λοιδορῆσαι θελήσας ἐν Αἰγίνῃ ὀψοφαγοῦντας, δεδεμένου Σωκράτους Ἀθήνησιν, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ μὴ διαπλεύσαντας ὡς τὸν ἑταῖρον καὶ διδάσκαλον, καίτοι οὐχ ὅλους ἀπέχοντας διακοσίους σταδίους τῶν Ἀθηνῶν, ταῦτα πάντα διαῤῥήδην μὲν οὐκ εἶπε· λοιδορία γὰρ ἦν ὁ λόγος· εὐπρεπῶς δέ πως τόνδε τὸν τρόπον· ἐρωτηθεὶς γὰρ ὁ Φαίδων τοὺς παρόντας Σωκράτει, καὶ καταλέξας ἕκαστον, ἐπανερωτηθεὶς εἰ καὶ Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος παρῆσαν, οὔ φησιν· ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἦσαν· πάντα γὰρ τὰ προειρη-

μένα ἐμφαίνεται πως, ἐν Αἰγίνῃ ἦσαν· καὶ πολὺ δεινότερος ὁ λόγος δοκεῖ, τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἐμφαίνοντος τὸ δεινὸν, οὐχὶ τοῦ λέγοντος. τοὺς μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν Ἀρίστιππον, καὶ λοιδορῆσαι ἴσως ἀκινδύνου ὄντος, ἐν σχήματι ὁ Πλάτων ἐλοιδόρησε. πολλάκις δὲ ἢ πρὸς τύραννον, ἢ ἄλλως βίαιόν τινα διαλεγόμενοι, καὶ ὀνειδίσαι ὁρμῶντες, χρῄζομεν ἐξ ἀνάγκης σχήματος λόγου· ὡς Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς πρὸς Κρατερὸν τὸν μακεδόνα ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεζόμενον μετέωρον, καὶ ἐν πορφυρᾷ χλαμύδι, καὶ ὑπερηφάνως ἀποδεχόμενον τὰς πρεσβείας τῶν ἑλλήνων, σχηματίσας εἶπεν ὀνειδιστικῶς, ὅτι ὑπεδεξάμεθά ποτε πρεσβεύοντας ἡμεῖς τούσδε, καὶ Κρατερὸν τοῦτον· ἐν γὰρ τῷ δεικτικῷ τῷ, τοῦτον, ἐμφαίνεται ἡ ὑπερηφανία τοῦ Κρατεροῦ πᾶσα ὠνειδισμένη ἐν σχήματι. τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ τὸ Πλάτωνος πρὸς Διονύσιον ψευσάμενον καὶ ἀρνησάμενον, ὅτι

ἐγώ σοι Πλάτων οὐδὲν ὡμολόγησα, σὺ μέντοι νὴ τοὺς θεούς· καὶ γὰρ ἐλήλεγκται ἐψευσμένος· καὶ ἔχει τι ὁ λόγος σχῆμα μεγαλεῖον ἅμα καὶ ἀσφαλές. πολλαχῆ μέντοι καὶ ἐπαμφοτερίζουσιν, οἷς ἐοικέναι εἴ τις ἐθέλοι, καὶ ψόγοις εἰκαιοψόγοις εἶναι θέλοι τις. παράδειγμα τὸ τοῦ Αἰσχίνου ἐπὶ τοῦ Τηλαυγοῦς· πᾶσα γὰρ σχεδὸν ἡ περὶ τὸν Τηλαυγῆ διήγησις ἀπορεῖν παράσχοι ἄν, εἴτε θαυμασμός, εἴτε χλευασμός ἐστι. τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος ἀμφίβολον· καίτοι εἰρωνεία οὐκ ὄν, ἔχει τινὰ ὅμως καὶ εἰρωνείας ἔμφασιν. δύναιτο δ' ἄν τις καὶ ἑτέρως σχηματίζειν, οἷον οὕτως, ἐπειδὴ οὐ πράως ἀκούουσιν οἱ δυνάσται καὶ δυνάστιδες τὰ αὑτῶν ἁμαρτήματα, παραινοῦντες αὐτοῖς μὴ ἁμαρτάνειν, οὐκ ἐξ εὐθείας ἐροῦμεν, ἀλλ' ἤτοι ἑτέρους ψέξομεν τινὰς τὰ ὅμοια πεποιηκότας· οἷον πρὸς Διονύσιον τὸν τύραννον, κατὰ Φαλάριδος τοῦ τυράννου ἐροῦμεν, καὶ τῆς Φαλάριδος ἀποτο-

μίας· ἢ ἐπαινεσόμεθα τινὰς Διονυσίῳ τὰ ἐναντία πεποιηκότας, οἷον Γέλωνα ἢ Ἱέρωνα, ὅτι πατράσιν ἐῴκεσαν τῆς Σικελίας καὶ διδασκάλοις· καὶ γὰρ νουθετεῖται ἀκούων ἅμα καὶ οὐ λοιδορεῖται, καὶ ζηλοτυπεῖ τῷ Γέλωνι ἐπαινουμένῳ, καὶ ἐπαίνου ὀρέγεται καὶ αὐτός. πολλὰ δὲ τοιαῦτα παρὰ τοῖς τυράννοις, οἷον Φίλιππος μὲν διὰ τὸ ἑτερόφθαλμος εἶναι, ὠργίζετο εἴ τις ὀνομάσειεν ἐπ' αὐτοῦ κύκλωπα, ἢ ὀφθαλμὸν ὅλως· Ερμείας δ' ὁ τοῦ Αταρνέως ἄρξας, καίτοι τἄλλα πρᾶος, ὡς λέγεται, οὐκ ἂν ἠνέσχετο ῥᾳδίως τινὸς μαχαίριον ὀνομάζοντος, ἢ τομὴν, ἢ ἐκτομὴν, διὰ τὸ εὐνοῦχος εἶναι. ταῦτα δ' εἴρηκα ἐμφῆναι βουλόμενος μάλιστα τὸ ἦθος τὸ δυναστευτικὸν, ὡς μάλιστα χρῇζον λόγου ἀσφαλοῦς, ὃς καλεῖται ἐσχηματισμένος. καίτοι πολλάκις καὶ οἱ δῆμοι οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ δέονται τοιούτου εἴδους τῶν λόγων, ὥσπερ οἱ τύραννοι, καθάπερ ὁ Ἀθη-

ναίων δῆμος, ἄρχων τῆς ἑλλάδος, καὶ κόλακας τρέφων Κλέωνας, καὶ Κλεοφῶντας. τὸ μὲν οὖν κολακεύειν, αἰσχρόν· τὸ δὲ ἐπιτιμᾶν, ἐπισφαλές· ἄριστον δὲ τὸ μεταξὺ, τουτέστι τὸ ἐσχηματισμένον. καί ποτε αὐτὸν τὸν ἁμαρτάνοντα ἐπαινέσομεν, οὐκ ἐφ' οἷς ἥμαρτεν, ἀλλ' ἐφ' οἷς οὐχ ἡμάρτηκεν, οἷον τὸν ὀργιζόμενον, ὅτι χθὲς ἐπῃνεῖτο πρᾷος φανεὶς ἐπὶ τοῖς τοῦ δεῖνος ἁμαρτήμασι· καὶ ὅτι ζηλωτὸς τοῖς πολίταις συνέστη. ἡδέως γὰρ δὴ ἕκαστος μιμεῖται ἑαυτὸν, καὶ συνάψαι βούλεται ἐπαίνῳ ἔπαινον· μᾶλλον δὲ ἕνα ὁμαλῆ ἔπαινον ποιῆσαι. καθόλου δὲ ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις κύνα ἔπλασεν, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον, οὕτω καὶ πρᾶγμα ταὐτὸν ὁ μέν τις ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησίν· ὅτι δ' ἄνθρωποι χρήματα μὲν ἀπολείπουσι τοῖς παισὶν, ἐπιστήμην δὲ οὐ συναπολείπουσι, τὴν χρησομένην τοῖς συναπολειφθεῖσι· τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τοῦ λόγου, ἀριστίππειον λέγεται·

ἕτερος δὲ τὸ αὐτὸ ὑποθετικῶς προοίσεται, καθάπερ Ξενοφῶντος τὰ πολλά, οἷον, ὅτι δεῖ γὰρ οὐ χρήματα μόνον ἀπολιπεῖν τοῖς ἑαυτῶν παισίν, ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμην τὴν χρησομένην αὐτοῖς. τὸ δὲ ἰδίως καλούμενον εἶδος Σωκρατικόν, ὃ μάλιστα δοκοῦσι ζηλῶσαι Αἰσχίνης καὶ Πλάτων, μεταῤῥυθμήσειεν τοῦτο τὸ πρᾶγμα τὸ προειρημένον εἰς ἐρώτησιν ὧδέ πως· οἷον, ὦ παῖ πόσα σοι χρήματα ἀπέλιπεν ὁ πατήρ· ἢ πολλά τινα καὶ οὐκ εὐαρίθμητα; πολλὰ ὦ Σώκρατες. ἆρα οὖν καὶ ἐπιστήμην ἀπέλιπέ σοι τὴν χρησομένην αὐτοῖς· ἅμα γὰρ καὶ εἰς ἀπορίαν ἔβαλε τὸν παῖδα λεληθότως, καὶ ἀνέμνησεν ὅτι ἀνεπιστήμων ἐστί, καὶ παιδεύεσθαι προετρέψατο. ταῦτα πάντα ἠθικῶς καὶ ἐμμελῶς, καὶ οὐχὶ δὴ τὸ λεγόμενον τοῦτο ἀπὸ σκυθῶν. εὐημέρησαν δ' οἱ τοιοῦτοι λόγοι τότε ἐξευρεθέντες τὸ πρῶτον· μᾶλλον δὲ ἐξέπληξαν τῷ τε μιμητικῷ, καὶ τῷ ἐναργεῖ,

καὶ τοῦ μετὰ μεγαλοφροσύνης νουθετικοῦ. περὶ μὲν δὴ πλάσματος λόγου, καὶ σχηματισμῶν ἀρκείτω ταῦτα.

Ἡ δὲ λειότης ἡ περὶ τὴν σύνθεσιν, οἵα κέχρηνται μάλιστα οἱ ἀπ᾽ Ἰσοκράτους, φυλαξάμενοι τὴν σύγκρουσιν τῶν φωνηέντων γραμμάτων, οὐ μάλα ἐπιτήδειά ἐστι δεινῷ λόγῳ. πολλὰ γὰρ ἄλλα ἐκ τῆς συμπλήξεως αὐτῆς γένοιτο δεινότερα, οἷον, Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι᾽ ἐμέ· οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε. εἰ δὲ μεταβαλών τις καὶ συνάψας ὧδ᾽ εἴποι, τοῦ πολέμου γὰρ οὐ δι᾽ ἐμὲ τοῦ Φωκικοῦ συστάντος· οὐ γὰρ ἐπολιτευόμην ἔγωγε πω τότε, οὐκ ὀλίγον διεξαιρήσει τῆς δεινότητος. ἐπεὶ πολλαχοῦ καὶ τὸ ἠχῶδες τῆς συγκρούσεως ἴσως ἔσται δεινότερον· καὶ γὰρ τὸ ἀφρόντιστον αὐτὸ καὶ τὸ ὥσπερ αὐτοφυὲς, δεινότητα παραστήσει τινά· μάλιστα ἐπὰν ὀργιζομένους ἐμφαίνωμεν αὐτοὺς, ἢ ἠδικημένους. ἡ δὲ περὶ

τὴν λειότητα καὶ ἁρμονίαν φέροντες, οὐκ ὀρ-
γιζομένου, ἀλλὰ παίζοντός ἐστι, καὶ ἐπιδεικνυ-
μένου μᾶλλον, καὶ ὥσπερ τὸ διαλελυμένον
σχῆμα δεινότητα ποιεῖ, ὡς προλέλεκται· οὕ-
τω ποιήσει ἡ διαλελυμένη ὅλως σύνθε-
σις· σημεῖον δὲ καὶ τὸ Ἱππώνακτος· λοιδορῆσαι
γὰρ βουλόμενος τοὺς ἐχθρούς, ἔθραυσε τὸ μέ-
τρον, καὶ ἐποίησε χωλὸν ἀντὶ εὐθέος, καὶ ἄρρυ-
θμον, τουτέστι δεινότητι πρέπον καὶ λοιδορίᾳ·
τὸ γὰρ ἔρρυθμον καὶ εὐήκοον, ἐγκωμίοις ἂν πρέ-
ποι μᾶλλον ἢ ψόγοις. τοσαῦτα καὶ περὶ συγ-
κρούσεως. Παράκειται δέ τις καὶ τῷ δεινῷ
χαρακτῆρι ὡς τὸ εἰκὸς, διημαρτημένος καὶ
αὐτός· καλεῖται δὲ ἄχαρις. γίνεται δ' ἐν τοῖς
πράγμασιν, ἐπάν τις αἰσχρὰ καὶ δύσρητα ἀ-
ναφανδὸν λέγῃ, καθάπερ ὁ τῆς Τιμάνδρας
κατηγορῶν, ὡς πεπορνευκυίας, τὴν λεκα-
νίδα, καὶ τοὺς ὀβολοὺς, καὶ τὴν ψίαθον, καὶ πολ-
λήν τινα τοιαύτην δυσφημίαν ἑταιρῶν κα-
τέχεε τοῦ δικαστηρίου. ἡ σύνθεσις δὲ φαί-

νεται ἄχαρις, ἐὰν διεσπασμένη ἐμφερὴς ᾖ, καθάπερ ὁ εἰπών, οὑτωσὶ δὴ ἔχον τόδε τὸ κεῖσθαι. καὶ ἐὰν τὰ κῶλα μηδεμίαν ἔχῃ πρὸς ἄλληλα σύνδεσιν, ἀλλ' ὅμοια διερρηγμένοις. καὶ αἱ περίοδοι δὲ αἱ συνεχεῖς καὶ μακραί, καὶ ἀποπνίγουσαι τοὺς λέγοντας, οὐ μόνον κατακορές, ἀλλὰ καὶ ἀτερπές. τῇ δ' ὀνομασίᾳ πολλάκις χαρίεντα πράγματα ὄντα, ἀτερπέστερα φαίνεται· καθάπερ ὁ Κλείταρχος περὶ τῆς τενθρηδόνος λέγων ζώου μελίσσῃ ἐοικότος, Κατανέμεται μὲν, φησί, τὴν ὀρεινήν, εἰσίπταται δὲ εἰς τὰς κοίλας δρῦς, ὥσπερ περὶ βοὸς ἀγρίου, ἢ τοῦ ἐρυμανθίου κάπρου λέγων, ἀλλ' οὐχὶ περὶ μελίσσης τινός· ὥστε καὶ ἄχαριν τὸν λόγον ἅμα καὶ ψυχρὸν γίνεσθαι. παράκειται δέ πως ἀλλήλοις ταῦτα ἀμφότερα.

QVÆ IN VETVSTO codice aliter quàm impressum est, scripta sunt.

1, versu incipiente σιν, ὅλον μὲν

2, καὶ Παρ. παῖδες δύο

3, ἐπιλελ. ἡμᾶς πότε ἤρξαν

τὸς ὁ θεὸς, πορευόμενος ποδηγεῖ

4, ῥυθμοῦ, συνεφαίη

5, ἐν ψυχῆς. ὕστερον λεκτέον

6, γικὸν, ἐν ὀλίγοις

7, οὐκ ἀπάστρ. διαγίνοιην τῶν ὑποκειμέ-

νων

ναις, τὸ καθόλου οὐδὲν

12, λοις, ἐφ' ἑτέρῳ ἕτερον

15, ὡς, ὥσπερ Θουκυδίδης,

16, οἷαν, ὁποίην

17, Διαφ. ταύτῃ, ὅτι

18, κύκλος, ἐκλέλυται

20, λοιποὶ, μίγνυται

21, πρεπῆς, πρεποῦς
ὥσπερ, Αρράβζα
25, παρὰ, διέξεισι
ἐν, στρατεύεσθαι
βολῆς, τοῦ οἰνιαδῶν πεδίον
26, Τὸ, ὡς ὡμολογεῖτο
ἀφήρετο, ἀφῄρητο
27, πάλιν, καταχέων μὴ δύῃ
28, κύκλωπος, ὑπερβολικῶς· καὶ ἐπιδιιόντι
ἐπ' αὐτῆς ἔοικεν, δεῖ, Οὐ γὰρ
θάπερ, Η γὰρ νῆσος ἀνεργασμένη.
γραφ. καὶ, ἓν ἐχόμενον
30, βαίνεται, ἢ παθητικῶς
σι τὸ, ὀδυρομένοισιν ἐπέτρεψεν,
33, ἢ εἴπερ, εἰ εἶπεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς
πλώσεως οὕτως, ὅτι
34, λαβὸν, Ισοκράτης δὲ ἔφυλ.
τὸ τιοῦτ'. διαρρήξει
φὴ, ἀτεχνῶς
38, των, μεγάλων

αὗται, μάλιστα πρὸς ἡδονὴν
41, γων, οὕτως ἤχησε
πορθουμ. πορθουμένῳ
43, μένου, τῆς μεταφορᾶς
44, ζεις, δορύπτερον στρατὸν
45, χέναι, μάλιστα τὸ ξένον
ξη, ἑλληνικὸν ὀνομάτων
47, Ἀνδρ᾽. πυρείχαλκον
48, λεώων, ἐλθόντων
50, μέντοι, παρὰ τοῦ ποιητοῦ
51, προειρρ. ὅμως ἕτερα λέγειν
53, μένον, ὑπέρογκον
58, τοῦ, τὸ, Οὔτι᾽ ἐγὼ
60, ζεις, παραδείξομεν δὲ καὶ
61, πράγμ. αὐτὴ μιᾶς
62, ἀνάδιπλ. ὅπου νύμφη
63, λας, δὲ καὶ ἀγέλας ἐμφέρει
λαγνοπτερ. δεινῶν
67, ἐπὶ, Σωκράτους, Κρεῶν διαπτήξας,
φησὶν

δύο, προσώπων ἐνταῦθα
68, πείθων, Σθένη ὅ, τι ἔχοι
70, δυμελ. ἀδυμελέστερα, Χρυσοῦ χρυσότερα
72, δὲ, ἐννοήσειεν
73, αναγωγ. ἀναγωγῆς
74, φορτίζον, τοῖς γράμμασι
75, μόνα, μόνον λη πλέον
79, καὶ μάλιστ. ἀνακεκλασμένοις
80, κυρίοις, ἐν τοῖς συνδέσμοις
στον, ἐναγώνιον μὲν
82, εἰς Κιλ. εἰς Σικελίαν, Τάμον
83, κοινῶ το, εἰς Σικελίαν
αρχος, ἐπιστάλη Τάμος
σαφέστερ. τῇ φύσει καὶ τάξει
85, οἱ ἄθλ. ἀγῶνα τιθέασιν
τὰ τὰ, ἐκβάσεις
86, κλὴρ, ἐπιδείξεται
φρου, δίφρῳ ἐπιβησ.
87, γίας, πολλαχῇ μὲν ἐκκαλοῦσιν

Σακίδα, Σαμίδα, ὡς καὶ ὕστερον

90, ἐρυθρ. ὑπέφηνέ τι ἡμέρας, εἰς δὲ κα-
ταφ.

Ιπποκρ. κακόφωνον δὲ

92, στῆς, ἰσχυαὶ

94, σολῳὼ, φιλοφροσύνη

χρῆται, ἐπιστολικῶς

97, δὲ συσαλ. τὴν διάνοιαν

101, δὸν, ὀδυνήσασθεν ἄνθρωπος

102, εικὸν, ἐπεὶ ἴδον

σαι δὲ, ἐπεὶ ὄφιν

104, ὁ κυνικὸς, Τοποτηρητὴς γάρ ἐστι μέ-
σῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ

Θάῤῥει, ὦ παιδίον, εἶπεν,

105, λεν· λαθέρα, ὡς Επεύπησεν, ἢ Διέφα-
γεν

106, λύγος δὲ, ἐναργέστερον καὶ δεινότερον

107, προσέσχε δὲ ἀθηναίους

τε καὶ, ἔπεισα ἀθηναίους

118, σαι, μεταρρηθμῆσαι

119, καὶ τῷ, μωμητικῷ.
117, οὐκ ἀπολείπουσι τὴν χρυσομηλό.
120, τὸ γὰρ εὔρυθμον
121, ἡ δὲ ὀνομασία

Excudebat Guil. Morelius in Græcis typographus Regius Id. Decembr. M. D. L V.

